

Onderzoek Rioleringsbeleid en -beheer

Gemeente Halderberge

Eindrapportage

September 2011

Postbus 5000
4700 KA ROOSEDAAL

www.rekenkamerwestbrabant.nl

Inhoudsopgave

INHOUDSOPGAVE	3
1 INLEIDING	9
1.1 Aanleiding en achtergrond	9
1.2 Onderzoek rioleringsbeleid- en beheer in zeven gemeenten	10
1.3 Aanpak van het onderzoek.....	12
1.4 Leeswijzer	13
2 ALGEMENE CONTEXT.....	14
2.1 Kenmerken en karakteristieken gemeente Halderberge	14
2.2 Wettelijke kaders.....	14
3 TOTSTANDKOMING RIOLERINGSBELEID	20
3.1 Introductie.....	20
3.2 Gemeentelijk Rioleringsbeleid (GRP)	20
3.3 Integraliteit rioleringsbeleid	21
3.4 Samenwerking met andere organisaties	23
3.5 Doelstelling en kwaliteitseisen	30
3.6 Wet- en regelgeving.....	32
3.7 Externe deskundigheid	33
4 KOSTEN RIOLERINGSBELEID- EN BEHEER	34
4.1 Inzicht in kosten.....	34
4.2 Verdeling lasten	39
4.3 Activiteiten / projecten versus kosten.....	41
4.4 Raming van budgetten	42
4.5 Aanbesteding	43
4.6 Tariefcomponenten	44
4.7 Afstemming wegen versus riolen	45
4.8 Doorberekening van kosten	45
4.9 Doeltreffendheid doorberekening van kosten.....	46
4.10 Verschillen in tariefstelling	47
5 ROL VAN DE GEMEENTERAAD	49
5.1 Kaderstellende rol.....	49
5.2 Bestuurlijke informatievoorziening	50
5.3 Bestuurlijke evaluatie.....	51
5.4 Inzicht in realisatie doelstellingen	51
6 INHOUDELIJK-TECHNISCHE ASPECTEN	52
6.1 Kwaliteit riolering	52
6.2 Maatregelen rioleringsplan	54
6.3 Prioriteitenstelling en planning	54
6.4 Realisatie planning.....	55
6.5 Afstemming met onderhoud en reconstructie	55

6.6	Realisatie doelstellingen	56
6.7	Klachtenafhandeling.....	60
7	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	61
7.1	Doelstelling en onderzoeksvragen.....	61
7.2	Algemene conclusie	61
7.3	Algemene invalshoek	62
7.4	Financiële invalshoek	63
7.5	Bestuurlijke invalshoek.....	65
7.6	Inhoudelijk-technische invalshoek	66
8	REACTIE COLLEGE	68
9	NAWOORD	71

Bijlagen

Bijlage 1: Literatuurlijst	75
Bijlage 2: Lijst met geïnterviewde personen	79
Bijlage 3: Normenkader.....	81
Bijlage 4. Aandachtspunten raadsleden voor het onderzoek	85
Bijlage 5. Doelen, functionele eisen, maatstaven en meetmethoden voor de komende planperiode gemeente Halderberge	87

Productwijzer Riolering

Deze productwijzer geeft een korte omschrijving van enkele belangrijke vooral financiële begrippen van het rioleringsbeleid. Dit is bedoeld om het rapport toegankelijker te maken voor de lezer.

Gemeentelijke zorgplicht

Gemeenten hebben op grond van de Wet milieubeheer de zorgplicht voor de aanleg en het onderhoud van de riolering. De riolering maakt onderdeel uit van de openbare ruimte. Een goede kwaliteit van de riolering levert een positieve bijdrage aan de natuur, het milieu, de volksgezondheid en de leefomgeving in de gemeente.

Aanleg van nieuwe riolering kan aan de orde zijn op het moment dat een nieuwe woonwijk of bedrijventerrein wordt aangelegd. Meestal zijn de kosten van aanleg van het nieuwe riool meegenomen in de prijs van de grond waarop gebouwd gaat worden. Het onderhouden van de riolering behelst onder andere het inspecteren, reinigen en repareren van rioolbuizen. Inspectie gebeurt veelal in combinatie met reiniging en volgens een cyclus, waarbij één keer in de zoveel jaar een rioolbuis wordt geïnspecteerd. Afhankelijk van de resultaten van de inspectie wordt een nieuwe inspectie gepland of wordt bijvoorbeeld een reparatie gepland. Door reparatie kan de levensduur van de riolering worden verlengd. Als de kosten van reparatie te hoog worden en/of de leeftijd van de rioolbuis is te hoog geworden, kan worden overgegaan tot vervanging.

Rioolvervangning

Rioolbuizen hebben bij veel gemeenten een levensduur van 60 jaar, maar er zijn ook gemeenten die uitgaan van 40 jaar of 75 jaar. Diverse factoren kunnen van invloed zijn op de levensduur van de riolering, zoals bodem en grondwatergesteldheid, kwaliteit van het afvalwater, illegale lozingen, toename gewichtsklasse vrachtverkeer, de frequentie van inspecties en de snelheid waarmee reparaties kunnen worden uitgevoerd. Andere onderdelen van het rioleringsstelsel, zoals gemalen en bergbezinkbassins, kennen een andere levensduur, maar daar zal op deze plek niet nader op worden ingegaan.

Met het vervangen van rioleringen zijn omvangrijke investeringen gemoeid, temeer omdat de bovenliggende weg moet worden opengebroken. Veel gemeenten combineren het vervangen van de riolering dan ook met het herinrichten / herbestraten van de weg en/of openbare ruimte. Op deze manier worden kosten bespaard en wordt de overlast voor burgers verminderd.

Financiële doorkijk

Op basis van de resterende levensduur / afschrijvingstermijn van de rioolbuizen kan een planning worden gemaakt voor de lange termijn (30 tot 75 jaar). Veel gemeenten maken een dergelijke financiële doorkijk om te bezien hoe de kosten zich op langere termijn ontwikkelen en welke consequenties dit heeft voor de rioolheffing op de korte en langere termijn. Als bijvoorbeeld blijkt dat de kosten in de toekomst sterk zullen stijgen, kan nu reeds een (geleidelijke) verhoging van de rioolheffing worden overwogen om toekomstige generaties niet te confronteren met sterke tariefstijgingen.

Ook wordt in de financiële doorkijk duidelijk welke investeringspieken er op welke momenten zijn. Hier kan rekening mee worden gehouden door in een vroegtijdig stadium te proberen de investeringspiek te spreiden over de jaren (deels naar voren in de tijd halen, deels naar achteren), of anderszins maatregelen te nemen, zoals het reserveren van extra middelen voor de inhuur van extra capaciteit rondom deze piek of het vormen van een egalisatievoorziening, zodat de lasten (en daardoor de tarieven) minder fluctueren.

Tarief rioolheffing

In de Gemeentewet is de rioolheffing geregeld. De rioolheffing kan door een gemeente worden geheven ter dekking van de kosten voor de gemeente met betrekking tot de zorg voor huishoudelijk en bedrijfsafvalwater, regenwater en de grondwaterstand.

Het gemeentebestuur bepaalt de heffingsgrondslag voor de rioolheffing. Gemeenten hanteren in de praktijk verschillende heffingsgrondslagen zoals bijvoorbeeld het waterverbruik of het aantal aansluitingen. Ook wordt bij sommige gemeenten onderscheid gemaakt tussen woningen en bedrijven of worden aparte tarieven gehanteerd voor grootgebruikers.

Omdat de opbrengsten van de rioolheffing alleen aan de riolering kunnen worden besteed, vormen de kosten en opbrengsten van de riolering voor de gemeente een 'gesloten' systeem. Kosten en opbrengsten moeten met elkaar in evenwicht zijn. In het Gemeentelijk Rioleringsplan wordt dit verwoord met het uitgangspunt van 100% kostendekkingsgraad. Dit uitgangspunt staat ook aan de basis van de financiële doorkijk.

De kostendekkingsgraad hoeft in de praktijk niet 100% te zijn. Indien door omstandigheden de kostendekkingsgraad hoger of lager dan 100% ligt, kan ervoor worden gekozen om in een aantal jaren geleidelijk naar de 100% te groeien (in plaats van in één jaar de burger te confronteren met een sterke stijging of daling van het tarief van de rioolheffing).

Ook de werkelijke kosten en opbrengsten kunnen in enig jaar afwijken van de begrote kosten en opbrengsten, bijvoorbeeld doordat projecten uitlopen of worden uitgesteld. De geraamde kostendekkingsgraad en de werkelijke kostendekkingsgraad (en de ontwikkeling hiervan over de jaren) is daarmee een goede (financiële) indicator voor de riolering.

Egalisatievoorziening

Veel gemeenten hanteren een egalisatievoorziening voor de riolering om over de jaren de pieken en dalen in de hoeveelheid werk aan de riolering (en daarmee de kosten van de riolering) op te kunnen vangen. In jaren met relatief weinig kosten, wordt geld gestort in de voorziening, in jaren met relatief veel kosten wordt geld onttrokken aan de voorziening. Daarmee heeft de voorziening een dempende werking op de fluctuaties in de kosten over de jaren heen. En daarmee heeft de voorziening dus een dempende werking op de fluctuaties in de tarieven voor de rioolheffing voor de burgers.

Er moet op worden gelet dat de egalisatievoorziening niet structureel groter wordt of wordt uitgeput, want dat betekent dat er geen sprake meer is van een egaliserende werking. Als een voorziening een structureel positief saldo heeft, is dit een teken dat in het verleden teveel geld in de voorziening is gestort. De burgers en bedrijven hebben in de voorgaande jaren teveel betaald aan rioolheffing. Door de rioolheffing (eenmalig) te verlagen en deze verlaging te betalen uit de (te hoge) voorziening, kan de voorziening weer op het gewenste niveau worden gebracht.

Activeren of sparen

Bij veel gemeenten worden de kosten voor rioolvervangingen en de aanleg van nieuwe riolering geactiveerd op de balans. Dit wil zeggen dat een vervanging of aanleg van een rioolbuis wordt opgenomen in het jaarlijkse investeringsplan (die veelal een onderdeel is van de programmabegroting). Er wordt een budget (bij investeringen heet dit een krediet) beschikbaar gesteld voor de vervanging of aanleg.

De nieuw aangelegde of vervangen rioolbuis wordt opgenomen op de balans van de gemeente onder de vaste activa. De balanswaarde is gelijk aan de werkelijke investeringskosten. Jaarlijks wordt afgeschreven conform het beleid / de spelregels die binnen de gemeente hierover zijn vastgesteld. De jaarlijkse afschrijvingslasten worden ten laste gebracht van het product riolering / het programma waar de riolering onder valt.

De balanswaarde van de rioolbuis daalt jaarlijks met de afschrijvingslasten. Na verloop van tijd (zoals gezegd bedraagt dit bij de meeste gemeenten voor de riolering ongeveer 60 jaar) is de balanswaarde gelijk aan nul. Vanaf dat moment vervallen de jaarlijkse kapitaallasten. De rioolbuis is volgens de administratie afgeschreven. De boekhoudkundige waarde hoeft niets te zeggen over de technische staat van de riolering. Het is goed mogelijk dat de werkelijke levensduur van de riolering langer of korter is.

Om de aanleg of vervanging van de riolering te financieren moet geld worden geleend. De paragraaf Financiering in de programmabegroting en jaarrekening geeft meer informatie over de financiering door de gemeente. De financieringsrente (algemene) en afschrijvingslasten vormen samen de kapitaallasten. De paragraaf "onderhoud kapitaalgoederen" geeft weer hoe wordt omgegaan met financiering en activering van specifieke onderdelen, zoals riolering.

Er zijn ook gemeenten die de aanleg of vervanging van een rioolbuis niet activeren op de balans. Deze gemeenten hebben in de jaren voorafgaand aan de aanleg / vervanging geld gespaard en dit geld gestort in een bestemmingsreserve of voorziening, specifiek voor de riolering. Op het moment dat aanleg / vervanging aan de orde is, worden de kosten gedekt vanuit deze bestemmingsreserve of voorziening.

Realisatie van projecten

Indien werkzaamheden aan de riolering in enig jaar uitlopen of worden uitgesteld, schuiven kosten door naar latere jaren. De kosten voor de riolering vallen in dat ene jaar daarmee lager uit dan begroot, terwijl er bij de bepaling van het tarief van de rioolheffing wel van de begrote kosten was uitgegaan. De werkelijke kostendeckingsgraad kan door het uitlopen of uitstellen van werkzaamheden hoger komen te liggen dan de 100% kostendeckingsgraad waar in de berekening van het tarief van is uitgegaan.

Indien structureel werkzaamheden aan de riolering worden uitgesteld en/of het beschikbare budget voor reparaties / vervangingen is structureel te klein, kunnen werkachterstanden ontstaan. Het is belangrijk om deze achterstanden goed in de gaten te houden om te voorkomen dat de gemeente in de toekomst geconfronteerd wordt met 'inhaalragen', die weer consequenties hebben voor de benodigde formatie en de ontwikkeling van het tarief.

Stabiel systeem

Bij de riolering heeft de gemeente te maken met een combinatie van investeringen, opbrengsten uit rioolheffing en toevoegingen / onttrekkingen aan reserves en voorzieningen. Dit maakt de riolering in financieel opzicht tot een relatief complex financieel product van de gemeente. Er is daarbij sprake van een sterke onderlinge afhankelijkheid van deze financiële componenten. Het uitstellen van een geplande investering in de riolering werkt bijvoorbeeld door in de huidige en toekomstige kostendeckingsgraad, het tarief en het saldo van reserves en voorzieningen voor de riolering. Het belang van een goede financiële planning bij de riolering voor de korte en lange termijn is daarmee nog eens onderstreept. Een stabiele ontwikkeling (over de jaren) van de kosten voor riolering, de opbrengsten uit rioolheffing en het saldo van reserves en/of voorzieningen, is een indicator van een doelmatig en doeltreffend rioolbeheer.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en achtergrond

Een goed functionerende en onderhouden riolering is een belangrijk aspect in de openbare ruimte. Riolering heeft namelijk betrekking op aspecten als natuur, milieu, volksgezondheid en de handhaving van een goede leefomgeving. Op grond van artikel 10.33 van de Wet milieubeheer hebben gemeenten de zorgplicht voor de aanleg en het onderhoud van de riolering.

De wet schrijft voor dat gemeenten een Gemeentelijk Rioleringsplan op moeten stellen. In dit rioleringsplan moet de gemeente aangeven op welke wijze zij invulling geeft aan haar zorgplicht en wat zij de komende jaren op het gebied van riolering van plan is te doen. Ook is in deze wet opgenomen waaraan de inhoud van het plan moet voldoen en met welke partijen de gemeente moet afstemmen. Gemeenten hebben met ingang van 1 januari 2008 (Wet Verankering en bekostiging van gemeentelijke watertaken) niet alleen een zorgplicht voor afvalwater, maar ook voor grond- en hemelwater.

Gemeentelijk rioleringsbeleid heeft raakvlakken met vele andere terreinen zoals milieubeheer, bouw- en woningtoezicht, ruimtelijke ontwikkeling en beheer en onderhoud van infrastructuur. Bij het opstellen van het rioleringsbeleid en het beheer daarvan moet de gemeente dus rekening houden en afstemmen met deze terreinen. Bovendien is samenwerking met andere organisaties die eveneens een rol hebben in het waterbeheer van belang. Zo heeft de gemeente te maken met organisaties als het waterschap dat de zorgplicht heeft voor de zuivering van afvalwater, de provincie en de inspecteur van de volksgezondheid.

Het rioleringsbeleid- en beheer van gemeenten is vanuit financieel en inhoudelijk oogpunt als een belangrijk beleidsterrein aan te merken.

Inhoudelijk, omdat het rioleringsstelsel één van de belangrijkste schakels in de waterketen is. Problemen met de riolering treffen de burger rechtstreeks in zijn doen en laten en heeft invloed op de hierboven genoemde terreinen als volksgezondheid, milieubeheer en wegen. Zowel de technische als functionele eisen die de gemeente stelt aan het rioleringsbeleid zijn daarom van belang.

Financieel, omdat het aan het rioleringsbeleid- en beheer verbonden rioolrecht een substantieel deel van de totale lokale lasten beslaat. Het is daarom van belang inzicht te hebben in de kosten die aan het rioleringsbeleid- en beheer verbonden zijn en in de wijze waarop deze kosten in rekening worden gebracht aan burgers en bedrijven. Bovendien blijkt dat er aanzienlijke verschillen in de tarieven bestaan tussen de 7 gemeenten die bij dit onderzoek betrokken zijn.

De Rekenkamer West-Brabant heeft besloten tot het doen van een rekenkameronderzoek waarbij het gaat om het verkrijgen van inzicht in de doelmatigheid en doeltreffendheid van het door de gemeenten gevoerde rioleringsbeleid- en beheer.

Daarbij zijn de volgende aandachtspunten geformuleerd:

- a. Algemeen: de afbakening en definiëring van het onderzoek en de totstandkoming van het rioleringsbeleid- en beheer van de betrokken gemeente.
- b. Financieel: kosten die aan het rioleringsbeleid en -beheer verbonden zijn c.q. de wijze waarop deze kosten in rekening worden gebracht aan burgers en bedrijven.
- c. Bestuurlijk: kaderstellende en controlerende rol van de Raad.
- d. Inhoudelijk-technisch: samenhang tussen de nagestreefde doelstellingen en de getroffen/voorzien maatregelen.

Voorafgaand aan het onderzoek heeft de Rekenkamer een bijeenkomst met de raadsleden belegd, waarin de Raad haar aandachtspunten, vragen en opmerkingen rondom het onderzoek heeft aangegeven. Een overzicht van de gemaakte opmerkingen en gestelde vragen door de raadsleden is opgenomen in bijlage 4. Eveneens wordt in de bijlage aangegeven waar de vragen en opmerkingen in het rapport terugkomen en zijn verwerkt. De aandachtspunten van de raadsleden liggen met name op het gebied van de samenwerking met het waterschap, de kostentoe rekening en de toekomstbestendigheid van de riolering.

Bij aanvang van het onderzoek heeft er eveneens een startbijeenkomst plaatsgevonden met bestuurders en ambtenaren. Tijdens de bijeenkomst is het onderzoeksproces toegelicht en was er ruimte voor eventuele aandachtspunten bij het onderzoek vanuit het bestuur en de ambtelijke organisatie. Een belangrijk aandachtspunt dat uit de bijeenkomst naar voren is gekomen, is de 'couleur locale' voor Halderberge. Men heeft gevraagd daar in het onderzoek voldoende aandacht aan te besteden en rekening mee te houden, vooral met betrekking tot het type grond waar de gemeente op ligt en de samenwerking met het waterschap.

1.2 Onderzoek rioleringsbeleid- en beheer in zeven gemeenten

Voor dit onderzoek heeft de Rekenkamer West-Brabant de volgende onderzoeksvraag geformuleerd:

In hoeverre is het door de gemeente gevoerde rioleringsbeleid en -beheer als effectief en doelmatig aan te merken?

Bovenstaande hoofdvraag is vervolgens uitgesplitst in de volgende deelvragen:

- a. Algemeen: op welke wijze is het rioleringsbeleid tot stand gekomen, en heeft dit geresulteerd in duidelijke doelstellingen?
- b. Vanuit een financiële invalshoek: welke kosten zijn aan het rioleringsbeleid en -beheer verbonden, en hoe worden deze kosten aan inwoners en bedrijven in rekening gebracht? Waardoor worden - op hoofdlijnen - verschillen in tariefstelling tussen de betrokken gemeenten veroorzaakt?
- c. Vanuit een bestuurlijke invalshoek: is de gemeenteraad in staat gesteld om invulling te geven aan zijn kaderstellende en controlerende rol?
- d. Vanuit een inhoudelijk-technische invalshoek: is er een logische samenhang tussen de in het rioleringsbeleid nagestreefde doelstellingen en de getroffen / voorzien maatregelen, en zijn in de beleidsvorming alternatieven overwogen? Kan worden vastgesteld of de maatregelen er inderdaad toe leiden dat op doeltreffende en doelmatige wijze de vooraf gestelde doelen gerealiseerd worden?

Elke deelvraag bestaat uit een aantal subvragen, die hieronder zijn weergegeven.

a. Algemeen

- i. Binnen welke (o.a. wettelijke) kaders wordt het beleid gevormd en uitgevoerd?
- ii. In hoeverre is het rioleringsbeleid een integraal onderdeel van milieubeleid en integraal waterbeheer?
- iii. In hoeverre is er bij de beleidsvorming en uitvoering sprake van een effectieve samenwerking met andere organisaties, met name het waterschap?
- iv. Zijn bij de vaststelling van het rioleringsbeleid duidelijke doelstellingen en kwaliteitseisen geformuleerd, bijvoorbeeld m.b.t. de behandeling van afval- en hemelwater, en het voorkomen van wateroverlast?
- v. Wordt geanticipeerd op nieuwe wetgeving?
- vi. In hoeverre bereidt de gemeente zelf het beleid voor, dan wel wordt hiervoor gebruik gemaakt van externe deskundigheid? Beschikt de gemeente zelf over voldoende kennis?

b. Financieel

- i. Heeft de gemeente een voldoende betrouwbaar inzicht in de kosten op langere en korte termijn?
- ii. Zijn de lasten naar evenredigheid verdeeld over het huidig en toekomstig gebruik, c.q. over huidige en toekomstige generaties?
- iii. Welke activiteiten/projecten uit het rioleringsplan zijn uitgevoerd tegen welke kosten?
- iv. Zijn ramingen gebaseerd op objectieve kengetallen? in hoeverre is sprake van een verschil tussen de geraamde kosten en de uitgaven? Wat zijn verklaringen voor eventuele verschillen tussen raming en realisatie, en heeft dat geleid tot aanpassing van de ramingsystematiek?
- v. Hoe heeft aanbesteding plaatsgevonden?
- vi. Zijn alle componenten die in het tarief zijn opgenomen, daarin ook terecht opgenomen?
- vii. Is er ook in financieel opzicht een systematische afstemming tussen onderhoud / renovatie van wegen en van riolen, en hoe worden gezamenlijke kosten toegerekend?
- viii. Welke kosten (bijv. overhead, rente) worden vanuit de gemeente doorberekend?
- ix. Hoe worden de kosten doorberekend aan de burgers? Zijn de kostentoekening van het rioolrecht, de heffingsgrondslagen en het tarievenbeleid doeltreffend en doelmatig?
- x. Kan een verklaring worden gegeven voor de verschillen in tariefstelling t.o.v. andere gemeenten?

c. Bestuurlijk

- i. Hoe kan de Raad kaders stellen en controleren? Wordt de Raad in de gelegenheid gesteld om op basis van alternatieven tot keuzes te komen?
- ii. Is de bestuurlijke informatievoorziening tijdens de uitvoering van het beleid juist, tijdig en volledig?
- iii. Is de bestuurlijke evaluatie achteraf na de realisatie van investeringen adequaat?
- iv. Heeft de Raad inzicht in de mate waarin inhoudelijke doelstellingen worden bereikt?

- d. **Inhoudelijk-technisch**
 - i. Heeft de gemeente een goed inzicht in de kwaliteit van de bestaande riolering?
 - ii. Zijn de voorgestelde maatregelen in het gemeentelijk rioleringsplan voldoende onderbouwd?
 - iii. Wordt op grond van het beleid tot een logische prioriteitenstelling en planning gekomen?
 - iv. Wat is de mate van realisatie van de voorgenomen maatregelen ten opzichte van de planning?
 - v. Hoe vindt afstemming plaats met het onderhoud en de reconstructie van wegen?
 - vi. Kan worden vastgesteld of de maatregelen er inderdaad toe leiden dat op doeltreffende en doelmatige wijze de vooraf gestelde doelen gerealiseerd worden?
 - vii. In hoeverre geeft het rioleringsbeleid en -beheer bij inwoners en bedrijven aanleiding tot klachten?

1.3 Aanpak van het onderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd onder leiding van een projectteam van leden uit de Rekenkamer West-Brabant dhr. R. Clayden, dhr. J. Naafs, Mw. S. van Breugel, en mw. L. De Jong-Stabel. De feitelijke onderzoekswerkzaamheden zijn uitgevoerd door een onderzoeksteam van PwC bestaande uit mw. S. Schütz, mw. M. Stevens, dhr. S. Schoonen en mw. P. Mbundu.

Het onderzoek is verdeeld in een drietal fasen. Eind januari 2011 is gestart met een pilot bij de gemeente Oosterhout. Vervolgens is vanaf februari/maart 2011 gelijktijdig in drie gemeenten onderzoeken gedaan naar het rioleringsbeleid- en beheer (fase 1). In deze eerste fase zijn de gemeenten Geertruidenberg, Bergen op Zoom en Rucphen betrokken. De tweede fase van het onderzoek is in maart 2011 gestart bij de gemeenten in Zundert, Halderberge en Roosendaal. Per gemeente is tijdens het onderzoek nadrukkelijk ruimte voor "couleur locale".

De Rekenkamer heeft een normenkader ontwikkeld (bijlage 3), waarin voor alle onderzoeksvragen normen opgesteld zijn. Aan de hand van het normenkader kan worden getoetst of het onderzoeksobject wel of niet voldoet aan de gestelde norm. De periode van onderzoek betreft de periode 2006 t/m 2010.

Op basis van documentstudie en (groeps)interviews, is de benodigde informatie verkregen en getoetst aan het normenkader.

Bij dit onderzoek is gebruik gemaakt van de benchmark van Rioned. Dit is een unieke benchmark omdat alle gemeenten in Nederland eraan deelnemen. Toch kunnen afwijkingen die uit de vergelijking met deze benchmark blijken niet direct tot conclusies leiden. Afwijkingen kunnen bijvoorbeeld ontstaan omdat gegevens niet correct of anders zijn aangeleverd en vragen daarom altijd om nadere analyse.

Per gemeente is een rapportage opgesteld waarin de resultaten worden gepresenteerd. Daarnaast is een koepelnotitie opgesteld waarin vergelijkingen tussen gemeenten worden getrokken en leerpunten en best practices worden weergegeven.

1.4 Leeswijzer

In dit rapport worden de resultaten van de gemeente Halderberge gepresenteerd.

- Hoofdstuk 1 geeft de aanleiding en achtergrond van het onderzoek weer, met de daarbij behorende onderzoeksvragen.
- Hoofdstuk 2 schetst de algemene context van de gemeente Halderberge.
- Hoofdstuk 3 gaat in op de totstandkoming van het rioleringsbeleid.
- Hoofdstuk 4 behandelt de onderzoeksvraag met betrekking tot de kosten van het rioleringsbeleid en -beheer.
- Hoofdstuk 5 gaat in op de rol van de gemeenteraad.
- Hoofdstuk 6 behandelt de inhoudelijk-technische aspecten.
- Hoofdstuk 7 geeft de conclusies en aanbevelingen weer.
- Hoofdstuk 8 bevat de rweactie van het College
- In Hoofdstuk 9 is het Nawoord van de Rekenkamer opgenomen.

2 Algemene context

2.1 Kenmerken en karakteristieken gemeente Halderberge

De gemeente Halderberge is een middelgrote gemeente in West-Brabant met ruim 29.000 inwoners. Halderberge bestaat uit vijf kernen, namelijk Bosschenhoofd, Hoeven, Oud Gastel, Oudenbosch, Stampersgat. Halderberge is een gemeente met een lage graad van verstedelijking. De totale oppervlakte van de gemeente omvat 75,24 hectare¹.

De gemeente Halderberge neemt deel aan de landelijke benchmark Rioleringszorg van Stichting Rioned. In tegenstelling tot de resultaten van de benchmark waaruit blijkt dat Halderberge op goede grond (löss) ligt, geeft de gemeente aan dat Halderberge in een overgangsgebied van zand naar klei ligt. Het noordelijke en westelijk gedeelte van de gemeente is gelegen op kleigrond. Het zuidelijke gedeelte is overwegend zanderig. Omdat hier sprake is van een overgangsgebied en een gebied dat vroeger onderhevig was aan getijdenwerking, komen storende lagen veelvuldig voor. Het enige stuifzandgebied met lage grondwaterstanden waarin riolering goed is te leggen en waar hemelwater goed kan infiltreren is Bosschenhoofd. Echter aan dit gebied zijn strenge voorwaarden gekoppeld omtrent het afkoppelen van hemelwater omdat dit is gelegen in een grondwaterbeschermingsgebied.

De riolering bestaat in Halderberge uit een gangbare hoeveelheid gescheiden en relatief veel mechanische riolering². De lengte van de vrijvervalriolering omvat 143 km buis. Dit is minder dan gemiddeld in de regio (287 km buis) en landelijk (209 km buis). De riolering in Halderberge sluit aan op de rioolwaterzuiveringsinstallaties in Bath³.

2.2 Wettelijke kaders

Het rioleringsbeleid is verbonden aan wet- en regelgeving op verschillende niveaus (Europees, nationaal, provinciaal, gemeentelijk etc.). In deze paragraaf wordt kort stil gestaan bij relevante wettelijke kaders.

Europese richtlijnen en beleid

Op Europees niveau is de Europese Kaderrichtlijn Water opgesteld. Het doel van deze richtlijn is het vaststellen van een kader voor de bescherming van landoppervlaktewater, overgangswater, kustwateren en grondwater. Met de richtlijn wordt gestreefd naar beschikbaarheid en goede kwaliteit van voldoende oppervlaktewater en grondwater, vermindering van verontreiniging van grondwater, bescherming van territoriale en maritieme wateren en het verminderen van lozingen en emissies.⁴

¹ www.halderberge.nl, april 2011.

² Benchmark Rioleringszorg, meten, vergelijken en verbeteren, Gemeenterapport 2010 Halderberge, (2 maart 2011), Stichting Rioned.

³ Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan gemeente Halderberge 2010-2014 (30 september 2010), gemeente Halderberge, p. 22.

⁴ Milieubeleidsplan 2009-2012 gemeente Halderberge (30 oktober 2009), gemeente Halderberge, p. 24.

Een andere Europese richtlijn is de Richtlijn Stedelijk Afvalwater. Het doel van de richtlijn is het beschermen van het milieu tegen de nadelige gevolgen van de lozing van stedelijk afvalwater en van het afvalwater van bepaalde bedrijfstakken⁵. Hieronder valt ook riool overstorten. De richtlijn wordt op nationaal niveau geïmplementeerd via de Waterwet (vergunningplicht voor overstorten) en artikel 10.5 van de Wet milieubeheer⁶.

Nationaal beleid

Op nationaal niveau dienen gemeenten te voldoen aan diverse wet- en regelgeving betreffende riolering. Per 1 januari 2008 is de Wet verankering en bekostiging watertaken van kracht. Met de inwerkingtreding van deze wet heeft de gemeente de verplichting om het op haar grondgebied vrijkomende afvalwater en overtollige regenwater op doelmatige wijze in te zamelen en te transporteren naar de daarvoor bestemde inrichting⁷. In de Wet gemeentelijke watertaken worden naast de traditionele gemeentelijke zorg voor afvalwater expliciet zorgplichten benoemd voor hemelwater en grondwater. Daarbij wordt uitgegaan van de verantwoordelijkheid van de perceelegeenaar voor maatregelen op het eigen terrein.

De gemeente heeft een zorgplicht voor het in het openbaar gemeentelijk gebied treffen van maatregelen, teneinde structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken, voor zover het treffen van die maatregelen doelmatig is en niet tot de zorg van het waterschap of de provincie behoort.

De wet regelt tevens de verbreding van het gemeentelijk rioolrecht tot een bestemmingsheffing, mits maatregelen zijn opgenomen in een Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (VGRP) (voorzieningen bekostigen voor hemelwaterafvoer en de aanpak van grondwaterproblemen in bebouwd gebied)⁸.

De Waterwet is op 22 december 2009 in werking getreden, waarin een achttal wetten zijn samengevoegd⁹. De Waterwet regelt het beheer van oppervlaktewater en grondwater, en verbetert ook de samenhang tussen waterbeleid en ruimtelijke ordening. Met de komst van de Waterwet is de zorgplicht voor hemel- en grondwater bij gemeenten gelegd¹⁰. De Waterwet draagt bij aan vermindering van regels, vergunningstelsels en administratieve lasten. Met de inwerkingtreding van de Waterwet is slechts één watervergunning van kracht, de Wvo-vergunning voor lozingen vanuit gemeentelijke rioolstelsels op het oppervlaktewater (o.a. riooloverstorten) en de heffing op riooloverstorten zijn komen te vervallen. Per 1 oktober 2010 is de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) van kracht. Het wegvallen van de vergunningen heeft invloed op de samenwerkingsrelatie tussen de gemeente en de

⁵ http://www.europadecentraal.nl/menu/544/Richtlijn_stedelijk_afvalwater.html

⁶ Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan gemeente Halderberge 2010-2014 (30 september 2010), gemeente Halderberge.

⁷ Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan gemeente Halderberge 2010-2014 (30 september 2010), gemeente Halderberge.

⁸ Verbreed Gemeentelijk RioleringsPlan, gemeente Halderberge 2010-2014 (30 september 2010), gemeente Halderberge, p. 16.

⁹ Wet op de waterhuishouding, Wet op de waterkering, Grondwaterwet, Wet verontreiniging oppervlaktewateren, Wet verontreiniging zeewater, Wet droogmakerijen en indijkingen (Wet van 14 juli 1904), Wet beheer rijkswaterstaatswerken (het zogenaamde 'natte gedeelte'), Waterstaatswet 1900, (www.waterwet.nl , maart 2011).

¹⁰ Milieubeleidsplan 2009-2012 gemeente Halderberge (30 oktober 2009), gemeente Halderberge, p. 24.

waterbeheerder (Rijkswaterstaat of waterschap). Er wordt voortaan samengewerkt op basis van afspraken in plaats van vergunningvoorschriften. Een belangrijke verandering na het in werking treden van de Waterwet is de onderverdeling in het bevoegde gezag met betrekking tot directe en indirecte lozingen. Alle indirecte lozingen vallen onder de Wet Milieubeheer (Wm) en het Wm bevoegde gezag (gemeente en provincie). Alle directe lozingen vallen onder de Waterwet (Wtw) en het bevoegde gezag (waterschappen voor de regionale wateren en Rijkswaterstaat voor de rijkswateren)¹¹. De indirecte lozingen worden onder de Wabo geïntegreerd in de omgevingsvergunning. In de huidige situatie is het waterschap bevoegd gezag voor een aantal categorieën indirecte lozingen. Onder de Wabo verschuift dit naar gemeenten en krijgt het waterschap adviesrecht voor alle indirecte lozingen inclusief de emissies naar lucht en bodem¹².

Andere nationale wettelijke kaders en richtlijnen worden gevormd door:

- Wet verontreiniging oppervlaktewateren (de Wvo is met de komst van de Waterwet in 2009 komen te vervallen)
- Wet milieubeheer
- Wet op de waterhuishouding
- Wet bodembescherming
- Wet ruimtelijke ordening
- 4^e nota waterhuishouding
- Rijksvisie waterketen
- Advies Commissie Waterbeheer 21^e eeuw
- Nationaal bestuursakkoord Water (NBW)
- Beleidsbrief regenwater en riolering
- Handreiking afvalwater buitengebied
- Nota Ruimte
- Nationaal Bestuursakkoord water / Water Aktueel (2008)
- Commissie Integraal Waterbeheer en NBW-a
- Bestuursakkoord waterketen 2007
- Leidraad Riolering & Rioned

Provinciaal beleid

De provincie heeft een regierol betreffende het provinciale waterbeleid. De provincie Noord-Brabant stelt kaders en ontwikkelt beleid voor het realiseren van schoon, mooi, veilig en voldoende water in Brabant.

Het provinciale Waterplan (PWP) is de strategische basis voor het Brabantse waterbeleid en –beheer voor de korte en lange termijn, rekening houdend met duurzaamheid en klimaatveranderingen. Het plan is in nauwe samenwerking met diverse belanghebbende (water)partijen in Brabant tot stand gekomen, en is verder uitgewerkt in het Ontwerp Provinciale Waterplan 2010-2015.¹³

Andere relevante beleidsdocumenten zijn:

- Beleidskader verbrede gemeentelijke rioleringsplannen Noord Brabant
- Provinciale Milieu Verordening.

¹¹ www.waterwet.nl, maart 2011

¹² Verslag van bestuurlijk overleg gemeente Halderberge en waterschap Brabantse Delta (29 juni 2010).

¹³ Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan gemeente Halderberge 2010-2014 (30 september 2010), gemeente Halderberge, p.14.

Waterschapsbeleid

Gemeenten dienen daarnaast te voldoen aan het Waterschapsbeleid. Door het Waterschap Brabantse Delta is het Waterbeheerplan Brabantse Delta 2010-2015 vastgesteld (9 december 2009). Het waterschap werkt aan een beter watersysteem, voor mensen en voor flora en fauna. In het plan staat voorop dat het watersysteem robuuster moet worden: veiliger, minder kwetsbaar voor regenval en droogte, schoner, natuurlijker en beter toegankelijk voor recreanten. De kaders die in het plan zijn opgenomen, stellen dat op alle niveaus waterplannen worden opgesteld en als basis gelden voor het waterbeheerplan. De basis voor de waterbeheerplannen wordt door gemeenten en belangengroepen opgenomen in de gebiedsprocessen. Tot slot biedt het waterbeheerplan ruimte voor het continue proces van controleren en aanpassen¹⁴.

De componenten die van invloed zijn op het Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (VGRP) zijn hoofdzakelijk het gezamenlijk uitvoeren van OAS studies (optimalisatie afvalwatersysteemstudies) en het in beeld brengen van de wateropgave. De optimalisatiestudies bezien het gehele rioleringsstelsel om in beeld te krijgen welke eventuele maatregelen nog nodig zijn om ongewenste lozingen vanuit het riool op het oppervlaktewater te voorkomen. Daarbij spelen veel factoren een rol, zoals de bergingscapaciteit en de afvoersnelheid van het afvalwater.

Het waterschap heeft vanuit de oude wetgeving drie beleidsregels vastgesteld, die relevant zijn voor de afvalwaterketen:

- de beleidsregel kernen, doorvoerregeling en dubbelfunctie;
- de beleidsregel over emissietoetsen en het waterkwaliteitspoor;
- de beleidsregel met doelmatigheidseisen voor indirecte lozingen.

Deze beleidsregels vormen met de nieuwe wetgeving een basis voor samenwerking in de afvalwaterketen met gemeenten en provincie¹⁵.

De Commissie Integraal Waterbeheer (CIW) heeft de basisinspanning gedefinieerd in het rapport 'Riooloverstorten deel 2 – Eenduidige basisinspanning'. De eenduidige basisinspanning heeft als doel om de emissie uit het rioolstelsel te reduceren.

Halderberge

De gemeente heeft haar zorgplicht ten aanzien van de riolering opgenomen in onderstaande gemeentelijk beleidsdocumenten:

- GRP 2005-2009 (23 juni 2005),
- Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan gemeente Halderberge 2010-2014, (30 september 2010),
- Basis Rioleringsplannen voor vijf kernen (2006, 2007 en 2008),
- Gemeentelijk Waterplan Halderberge (30 september 2004).

In de volgende hoofdstukken zullen wij dieper op het gemeentelijke rioleringsbeleid ingaan.

¹⁴ Waterbeheerplan Brabantse Delta 2010-2015; water beweegt, (9 december 2009) Waterschap Brabantse Delta.

¹⁵ www.brabantsedelta.nl, maart 2011

Financieel wettelijk kader

Het wettelijk kader voor de riolering wordt gevormd door de Gemeentewet, het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en de Verordening artikel 212 Gemeentewet. In de Gemeentewet zijn algemene eisen opgenomen over de taken en verantwoordelijkheden van gemeenten, waaronder de bevoegdheid tot het heffen van belastingen. In het BBV zijn algemene financiële spelregels opgenomen voor een gemeente, waarbij met name de spelregels ten aanzien van het vormen van reserves en voorzieningen voor de riolering relevant zijn. In de Gemeentewet is in artikel 212 de verplichting opgenomen dat de Raad bij verordening de uitgangspunten voor het financiële beleid, het financiële beheer en de inrichting van de financiële organisatie vaststelt. De verordening artikel 212 GW bevat in ieder geval de regels voor de waardering en afschrijving van activa alsmede de grondslagen voor de berekening van prijzen / tarieven van heffingen.

Heffingen kunnen in Nederland alleen krachtens wet worden geheven. Heffingen bestaan uit belastingen, bestemmingsheffingen en retributies. De rioolheffing valt onder de bestemmingsheffingen. Bestemmingsheffingen zijn belastingen die dienen ter bestrijding van specifieke kosten. Deze heffingen mogen niet meer dan kostendekkend zijn.

De rioolheffing is met ingang van 2008 in de Gemeentewet geregeld. De rioolheffing is in de plaats gekomen van de rioolrechten en kan worden geheven ter bestrijding van het beheer van huishoudelijk en bedrijfsafvalwater, regenwater en de grondwaterstand. Alleen voor het aansluiten op de riolering kan nog een rioolrecht worden geheven. Doordat aan artikel 228a Gemeentewet een overgangstermijn van twee jaar is gekoppeld, dienen gemeenten de rioolrechten uiterlijk in 2010 te vervangen door de rioolheffing.

Met ingang van het jaar 2008 bevat de Gemeentewet in artikel 228a een verbrede rioolheffing. Van de tot 2008 in artikel 229 Gemeentewet geregelde rioolrechten blijven alleen de eenmalige rioolaansluitrechten gehandhaafd. Artikel 228a bepaalt dat onder de naam rioolheffing een belasting kan worden geheven ter bestrijding van de kosten die voor de gemeente verbonden zijn aan:

- a. de inzameling en het transport van huishoudelijk afvalwater en bedrijfsafvalwater, alsmede de zuivering van huishoudelijk afvalwater; en
- b. de inzameling van afvloeiend hemelwater en de verwerking van het ingezamelde hemelwater, alsmede het treffen van maatregelen teneinde structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken.

Op grond van artikel 228a Gemeentewet kunnen twee rioolheffingen worden geheven, te weten een waterketenheffing en een watersysteemheffing. De waterketenheffing ziet toe op de inzameling en het transport van huishoudelijk afvalwater en bedrijfsafvalwater, alsmede de zuivering van huishoudelijk afvalwater. De watersysteemheffing is bedoeld voor de inzameling en verwerking van regenwater, alsmede voor het treffen van maatregelen om structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken.

De gemeentelijke watertaken die uit de rioolheffing bekostigd mogen worden, zijn de taken die betrekking hebben op:

- a. de inzameling, berging en transport van huishoudelijk afvalwater en bedrijfsafvalwater en op de zuivering van huishoudelijk afvalwater door middel van kleinere individuele installaties voor de behandeling van afvalwater (zogenaamde IBA's);
- b. de inzameling en verdere verwerking van afvloeiend hemelwater: de inzameling, berging, transport, nuttige toepassing of al dan niet na zuivering brengen in het oppervlaktewater of op of in de bodem van afvloeiend hemelwater; en
- c. het treffen van maatregelen ter voorkoming of beperking van nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming: de inzameling, berging, transport, nuttige toepassing of terugbrengen in het oppervlaktewater of op of in de bodem van grondwater, alsmede verbetering van de waterdoorlaatbaarheid van de bodemtoplaag of hydrologische compartimentering van de bodem.

Het bepalen van de belastingplichtige, de heffingsgrondslag en de heffingsmaatstaf is in de wet overgelaten aan het gemeentebestuur, om het de gemeenten mogelijk te maken zoveel mogelijk aansluiting te zoeken bij het systeem dat zij gebruikten voor de heffing van het rioolrecht.

Door de VNG is een Model kostenonderbouwing rioolheffing (versie 1.0, januari 2010) opgesteld. Het model is een hulpmiddel voor gemeenten om zichtbaar te maken welke kosten in rekening worden gebracht voor de diensten en de taken van de gemeente. Het model presenteert een stappenplan met controlevragen om te komen tot een transparante kostentoe rekening.

Daarnaast is door het Ministerie van BZK een Handreiking kostentoe rekening leges en tarieven uitgebracht (januari 2010). In deze handreiking wordt het wettelijk kader ten aanzien van o.a. de rioolheffing geschetst en is inzicht gegeven in de doorberekening van de kosten in de rechten, heffingen en tarieven die maximaal 100% kostendekkend mogen zijn. Voor meer informatie wordt gemakshalve verwezen naar het model en de handreiking.

3 Totstandkoming rioleringsbeleid

In dit hoofdstuk worden de resultaten betreffende de totstandkoming van het rioleringsbeleid gepresenteerd. De onderzoeksvragen behorende bij deelvraag A zijn aan het begin van elke paragraaf in een kader weergegeven. Deelvraag A bestaat uit 6 normen. De bevindingen worden telkens per norm weergegeven.

Deelvraag A
Algemeen: op welke wijze is het rioleringsbeleid tot stand gekomen, en heeft dit geresulteerd in duidelijke doelstellingen?

3.1 Introductie

De gemeente Halderberge beschikt over een Gemeentelijk Rioleringsplan 2005-2009 (GRP) en over een Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan 2010-2014 (VGRP) waarin het rioleringsbeleid en – beheer zijn vastgesteld. De onderzoeksperiode loopt van 2006-2010, wat ertoe leidt dat aan beide beleidsdocumenten aandacht wordt besteed. De gemeente beschikt daarnaast over een Milieu Uitvoeringsprogramma en een Waterplan (73% van de gemeenten in Nederland heeft een Waterplan).

Uit de benchmark van Rioned blijkt dat 46% van de gemeenten beschikt over een Afkoppelplan. Halderberge beschikt niet over een dergelijk plan, hetgeen niet wettelijk verplicht is. In een afkoppelplan wordt aangegeven hoe hemelwaterafvoer wordt gescheiden (afgekoppeld) van afvalwaterafvoer. De gemeente Halderberge heeft in het VGRP opgenomen om in 2012 een dergelijk plan (hemelwaterstructuurplan voor basisrioleringsplannen) op te laten stellen¹⁶.

In de gemeente Halderberge is een Optimalisatiestudie Afvalwatersysteem in uitvoering (53% van de gemeenten in Nederland heeft een OAS studie gedaan), een Afvalwaterakkoord/bestuurlijke afspraken met het Waterschap Brabantse Delta zal naar verwachting eind 2011 worden ondertekend.

3.2 Gemeentelijk Rioleringsbeleid (GRP)

Subvraag:
i. Binnen welke (o.a. wettelijke) kaders wordt het beleid gevormd en uitgevoerd?

Norm:
Gemeenten hebben gemeentelijke rioleringsplannen opgesteld conform artikel 4.22 van de Wet milieubeheer.

Oordeel: Voldoet aan norm

In hoofdstuk 2 is al uitvoerig ingegaan op de wettelijke kaders op Europees, Nationaal en Provinciaal niveau. In deze en in de volgende paragraaf wordt dieper ingegaan op het beleidskader van de gemeente Halderberge.

¹⁶ Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan 2010-2014, bijlage 6 geplande acties, gemeente Halderberge

Elke gemeente in Nederland dient volgens de Wet milieubeheer (Wm) een Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) op te stellen. De gemeente Halderberge heeft conform art. 4.22 van de Wet Milieubeheer een dergelijk gemeentelijk rioleringsplan (GRP) vast laten stellen¹⁷. Het Gemeentelijk Rioleringsplan is op 23 juni 2005 vastgesteld door de gemeenteraad en had een doorlooptijd van 2005 tot en met 2009. Het GRP van de gemeente Halderberge geeft aan hoe de gemeente het rioleringsstelsel wil beheren, onderhouden, verbeteren en uitbreiden. Na afloop van het GRP heeft er een evaluatie plaatsgevonden, welke als uitgangspunt is gehanteerd voor het opstellen van het VGRP. In paragraaf 3.5 wordt verder op de evaluatie van het GRP ingegaan en komt de evaluatie van het GRP aan de orde.

Met de invoering van de Wet Gemeentelijke Watertaken moet het gemeentelijk rioleringsplan naast de zorgplicht voor het stedelijk afvalwater ook ingaan op het beheer van grondwater en hemelwater. Alle gemeenten dienen aan deze verbrede zorgplicht te voldoen door voor 2013 een VGRP op te stellen. De gemeenteraad van de gemeente Halderberge heeft op 30 september 2010 het verbreed gemeentelijk rioleringsplan vastgesteld (VGRP). Het VGRP geeft aan welke taken de gemeente Halderberge op het gebied van riolering, hemelwater en grondwater op zich neemt en wat hiervoor op financieel en personeel vlak benodigd is¹⁸. Het VGRP is in overleg met het waterschap en de provincie tot stand gekomen. In paragraaf 3.5 gaan wij dieper in op de doelstellingen uit het GRP en VGRP.

De gemeente Halderberge voldoet aan de eerste norm van dit onderzoek. Er is conform artikel 4.22 van de Wet milieubeheer een GRP opgesteld en conform de Wet gemeentelijke Watertaken is een VGRP opgesteld.

3.3 Integraliteit rioleringsbeleid

Subvraag:

- ii. In hoeverre is het rioleringsbeleid een integraal onderdeel van milieubeleid en integraal waterbeheer?

Norm:

Doelstellingen betrekking hebbende op rioleringsbeleid zijn opgenomen in het milieubeleid en het integraal waterbeheerbeleid van de gemeenten.

Oordeel: Voldoet aan norm

Het rioleringsbeleid vormt in Halderberge een integraal onderdeel van milieubeleid en integraal waterbeheer. Doelstellingen die betrekking hebben op het rioleringsbeleid in de gemeente Halderberge zijn zowel opgenomen in een milieubeleidsplan (2009-2012) als in het Waterplan (2004-2009) van de gemeente. Uit de interviews met betrokkenen blijkt dat ook bij de uitvoering van projecten op integrale wijze tussen de diverse beleidsvelden wordt samengewerkt. In Halderberge zitten medewerkers van de verschillende beleidsvelden op dezelfde kamer, wat de afstemming vergemakkelijkt en zorgt voor korte lijnen. De integrale samenwerking uit zich daarnaast in het

¹⁷ Gemeentelijk Rioleringsplan 2005-2009, gemeente Halderberge (23 juni 2005), gemeente Halderberge.

¹⁸ Raadsvoorstel tot vaststellen verbreed gemeentelijk rioleringsbeleid 2010-2014, (30 september 2010), gemeente Halderberge.

gebruik van een gezamenlijke planning voor alle beleidsvelden, die is samengevoegd op een overzichtskaart en op een centrale plaats hangt. Binnen de organisatie vindt regulier overleg plaats tussen milieu en openbare werken, zowel op ambtelijk als op bestuurlijk niveau. Twee wekelijks is er een integraal clusteroverleg civiel techniek, waarbij bijna alle disciplines zijn vertegenwoordigd (m.u.v. milieu en groenvoorziening). Tijdens het overleg worden lopende zaken, klachten en plannings besproken. De overleggen worden door de deelnemers als nuttig en constructief ervaren. Afstemming met milieu vindt plaats afhankelijk van de inhoud van de projecten en onderhoudswerkzaamheden.

De uitvoering wordt verzorgd door de Serviceteams (buitendienst) van de gemeente Halderberge, die kleinschalige reparaties uitvoeren aan het riool en de verhardingen gelegen binnen de gemeente Halderberge. Er is regelmatig overleg tussen de Serviceteams en de medewerkers van de afdeling Werken. Tweemaal per jaar is er een overkoepelend overleg tussen de 'binnendienst' en de 'buitendienst'. Geïnterviewden geven aan dat er regelmatig afstemming plaats vindt over werkzaamheden betreffende wegen en riolering. Mede naar aanleiding van de plannings van de riolering worden de uitvoeringsplannen voor de aanpak van wegen opgesteld. Riolering maakt deel uit van een goed beheer van de wegen.

In de volgende alinea's is te lezen op welke wijze rioleringsbeleid is geïntegreerd in het waterplan van gemeente Halderberge en in het Milieubeleidsplan.

Waterplan

Het rioleringsbeleid is een integraal onderdeel van het waterbeheer in Halderberge. De gemeente beschikt over een waterplan 2004-2009 voor watersysteem en waterketen dat tot stand is gekomen in samenwerking met de gemeente Halderberge, het Waterschap Brabantse Delta, de provincie Noord-Brabant en Brabant Water¹⁹. Uit het VGRP blijkt dat het beheer van watersysteem en de waterketen over verschillende partijen versnipperd was. Met het opstellen van het waterplan beogen de partijen een gezamenlijke visie voor integraal waterbeheer op te stellen, met als doel om beleid en uitvoering beter op elkaar af te stemmen. Het waterplan heeft tevens als input gediend bij het opstellen van het VGRP. Bepaalde maatregelen die in het waterplan zijn opgenomen en tot 2009 nog niet zijn gerealiseerd, worden in de planperiode van het VGRP uitgevoerd.

In het waterplan zijn diverse doelstellingen opgenomen betreffende riolering. Voor de watervoorziening, het watergebruik, riolering en afvalwaterzuivering geldt dat: "Het streefbeeld is gericht op een duurzame watervoorziening en terugdringen van het watergebruik waar dat bedrijfseconomisch haalbaar is. Grondwateronttrekking ten behoeve van beregening wordt zoveel mogelijk verminderd door waterconservering. Op lange termijn voldoet de vuiluitworp van overstorten aan het waterkwaliteitsspoor en de Kaderrichtlijn Water. Gestreefd wordt naar hergebruik van effluent²⁰."

¹⁹ Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan gemeente Halderberge 2010-2014, (30 september 2010), gemeente Halderberge, p. 9.

²⁰ Gemeentelijk Waterplan Halderberge (30 september 2004), gemeente Halderberge, Waterschap Brabantse Delta, Brabant Water en provincie Noord-Brabant.

Specifiek voor riolering en afvalwaterzuivering is een drietal doelstellingen opgenomen met daaraan gekoppeld een norm voor enkele jaren. De drie doelstellingen zijn:

- verminderen van de vuiluitwerp van overstorten
- water in gebied houden
- verminderen rechtstreekse lozingen afvalwater (woningen buitengebied).

Milieubeleidsplan

Ook in het milieubeleidsplan zijn doelstellingen voor riolering opgenomen. In het hoofdstuk water en riolering wordt aandacht besteed aan de wettelijke kaders voor riolering, regionale samenwerking en het gemeentelijk beleid op dat gebied. In het milieubeleidsplan is opgenomen dat het Gebiedsplan Brabantse delta voor 2005-2016 de volgende maatregelen omvat:

- Vergroten regionale waterberging Hoevense Beemden middels aankoop, inrichting en beheer.
- Hydrologisch herstel Ecologische hoofdstructuur (EHS) Gastels Laag, Hoevense Beemden, Polder Oudenbosch, Poldersdijk: vasthouden gebiedseigen water, vermindering onttrekking, infiltratie, blauwe diensten.
- Verbetering grondwaterkwaliteit middels bedrijfsgericht beschermingsplannen pompstation Seppe.
- Waterbodemsanering Mark / Dintel / Vliet systeem.

Specifiek betreffende riolering zijn de volgende doelstellingen opgenomen in het Milieubeleidsplan:

- Bevorderen waterkwaliteit
- Doelmatige inzameling en transport afvalwater
- Voorkomen waterverspilling en –verontreiniging door bedrijven
- Realiseren EVZ langs waterlopen
- Water in RO
- Input (actualisatie) water-, bagger- en rioleringsplan.

In paragraaf 3.5 worden de doelstellingen uit het GRP en VGRP gepresenteerd. Vervolgens wordt in paragraaf 6.6 uitvoerig ingegaan op de realisatie van deze doelstellingen.

3.4 Samenwerking met andere organisaties

Subvraag:

iii. In hoeverre is er bij de beleidsvorming en uitvoering sprake van een effectieve samenwerking met andere organisaties, met name het waterschap?

Norm:

- De wijze van samenwerking met andere organisaties en afspraken hieromtrent zijn vastgelegd in relevante documenten (overeenkomst). De afspraken zien toe op inhoudelijke samenwerking (bijvoorbeeld afspraken over OAS-studies).
- Periodiek vindt overleg plaats tussen gemeenten en organisaties als het waterschap en nutsbedrijven in het kader van het rioleringsbeleid.
- Afspraken worden uitgevoerd en gemonitord.

Oordeel: Voldoet grotendeels aan norm

Samenwerking met diverse partijen

SWWB

De gemeente Halderberge is verbonden aan de Samenwerking Water West Brabant (SWWB). SWWB bestaat uit 27 gemeenten en 3 waterschappen en is een samenwerkingsverband op het gebied van water en riolering. Behalve de 19 gemeenten van de Regio West-Brabant behoren ook de 8 gemeenten van het Regionaal Overleg Midden-Brabant (ROM) tot de Samenwerking Water West-Brabant.

Alle deelnemende West-Brabantse gemeenten en waterschap Brabantse Delta hebben op 25 februari 2010 het convenant "Samenwerken in de afvalwaterketen" getekend.²¹ Het convenant beoogt onder andere samenwerking op het gebied van het ontwikkelen en uitwisselen van kennis en innovatie, uitvoeren van OAS-studies, communicatie, onderzoek, uitwisseling van personeel.²² Na het akkoord tussen VNG en unie van Waterschappen op 8 april 2010 is de SWWB gestart met een onderzoek om deze samenwerking te realiseren. Op 6 oktober 2010 heeft een bestuurlijke bijeenkomst plaatsgevonden waarin vrijwel alle gemeenten en waterschappen in Samenwerking Water West-Brabant zich in principe positief hebben uitgesproken over een slotverklaring. De slotverklaring markeert de start van een traject waarin wordt verkend of maatschappelijk voordeel valt te halen uit verdergaande samenwerking in de afvalwaterketen. Doelstelling is uiteindelijk om per jaar 23 miljoen euro minder kostenstijging te hebben bij een minimaal gelijkblijvend ambitieniveau, ofwel Minder Meer Kosten. De gemeente Halderberge heeft ingestemd met de slotverklaring.

SWWB begon als platform om kennis en ervaring op het gebied van water te delen. Inmiddels zijn er werkeenheden gevormd om te bezien op welke wijze zoveel mogelijk kan worden samengewerkt om kosten te besparen en het rioleringsbeleid doelmatig uit te voeren.

Grondwatermeetnet

Het is een landelijke tendens om beleidsregels op elkaar af te stemmen en gezamenlijk beleid op te stellen. Met betrekking tot de aanleg van het grondwatermeetnet heeft de gemeente Halderberge een samenwerkingsovereenkomst afgesloten met de gemeenten Bergen op Zoom, Rucphen, Roosendaal, Zundert, Moerdijk, Geertruidenberg, Etten-Leur en Gilze en Rijen (24 februari 2010).²³ Deze overeenkomst is opgezet omdat er middels samenwerking schaalvoordelen, zekerheid, vertrouwen, kennisdeling en ervaring kan worden beoogd. Door middel van een grondwatermeetnet wensen de partijen inzicht te krijgen in de grondwaterstanden en fluctuaties van de grondwaterstanden in de tijd. Partijen wensen te zorgen voor een goede opslag en toegankelijkheid van de verkregen meetgegevens. De 9 West-Brabantse gemeenten hebben vervolgens de realisatie van het grondwatermeetnet aanbesteed en gegund aan een externe partij.²⁴

²¹ Overeenkomst tot wijziging van het afvalwaterakkoord van 10 april 2008, Nieuwveer Zundert, 25 februari 2010.

²² Nieuwsbrief waterschap Brabantse Delta, 2010.

²³ Samenwerkingsovereenkomst "Aanleg grondwatermeetnet" (24 februari 2010).

²⁴ Basisovereenkomst Grondwatermeetnet 9 West Brabantse gemeenten (10 september 2010).

Er is gekozen voor een contract waarbij alle verantwoordelijkheid bij de aannemer ligt (RPS BCC). Contracten worden per gemeente voor een periode van 5 jaar vastgesteld.

In de uitvoering van riolering blijkt samenwerking met andere gemeenten volgens geïnterviewden minder frequent plaats te vinden. In de uitvoering wisselen de prioriteiten per gemeente en is het vaak lastig om projecten zo in te plannen dat er ook een afstemming is met andere projecten in bijvoorbeeld buurgemeenten.

De gemeente Halderberge overlegt op bepaalde momenten met de provincie binnen de provinciale werkgroep Water in Bebouwd Gebied waarvan de gemeente deel uit maakt.

Waterpartners

Het GRP en VGRP zijn in goede afstemming met diverse betrokken afdelingen, het waterschap Brabantse Delta en de provincie Noord-Brabant tot stand gekomen. Specifiek voor het GRP geldt dat het gezamenlijke beleid uit het waterplan, kaderstellend is geweest bij het opstellen van het GRP. Zoals eerder vermeld is het waterplan een gezamenlijk product van de Provincie Noord-Brabant, het waterschap Brabantse Delta, het waterleidingbedrijf Brabant Water en de gemeente Halderberge²⁵.

Het VGRP 2010-2014 is in nauwe samenwerking met de projectgroep VGRP van de gemeente Halderberge opgesteld. Door een externe adviseur (AGEL adviseurs) is de totstandkoming van het VGRP gecoördineerd en is het VGRP opgesteld. De betrokken partijen hebben hun reactie op het VGRP schriftelijk kenbaar gemaakt²⁶.

Waterschap

Jaarlijks vindt er op bestuurlijk niveau overleg plaats tussen de gemeente Halderberge en het waterschap. Tijdens de bestuurlijke overleggen wordt de voortgang van afspraken en maatregelen besproken en bijgehouden middels het UPW (uitvoeringsprogramma water)²⁷. Thema's die gedurende het overleg worden behandeld zijn o.a. het watertoets proces, meetplicht bij overstorten, het VGRP, grootschalige waterberging, realiseren van EVZ's, OAS-studie en het realiseren van 1-loket als gevolg van de WABO en Waterwet. Afspraken worden in de verslagen van de bestuurlijke overleggen vastgelegd, hieronder worden enkele onderwerpen behandeld. Extra overleggen worden ingepland indien dit noodzakelijk c.q. gewenst is.

Op ambtelijk niveau vindt er wekelijks telefonisch overleg plaats tussen de gemeente en het waterschap, en gemiddeld tweewekelijks vindt er een ontmoeting plaats tussen de partijen. Het waterschap geeft aan dat het contact en de samenwerking met de gemeente in het verleden moeizaam verliep. In de loop der tijd is de samenwerking verbeterd. Het waterschap wordt reeds in het voortraject van plannen betrokken en de meerwaarde daarvan wordt door de gemeente erkend. Zo heeft de gemeente het waterschap meerdere malen betrokken bij het opstellen van het VGRP, en is dit door beide partijen als positief ervaren²⁸. De lijnen tussen het waterschap en de gemeente

²⁵ Gemeentelijk Rioleringsplan 2005-2009, (23 juni 2005), gemeente Halderberge, p.2.

²⁶ Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan gemeente Halderberge 2010-2014, (30 september 2010), gemeente Halderberge, p. 5.

²⁷ Verslag bestuurlijk overleg gemeente Halderberge en waterschap Brabantse Delta (29 juni 2010).

²⁸ Advies VGRP Halderberge 2010-2014, (2 september 2010), waterschap Brabantse Delta.

zijn kort en waar mogelijk wordt er gezamenlijk opgetrokken (zoals bij het gezamenlijke retenties zoeken, vergunningen, afstemmen van onderhoudswerkzaamheden en wateroverlast, uitvoering geven aan het gezamenlijke Uitvoeringsprogramma Water).

Toets bij ruimtelijke projecten

Op basis van de wettelijke verplichting heeft het waterschap het GRP en het VGRP van de gemeente getoetst en goedgekeurd. De basisrioleringsplannen worden met het waterschap afgestemd en worden gebruikt als input voor OAS-studies, welke op dit moment in gezamenlijkheid met de gemeente en het waterschap worden uitgevoerd. Voor de uitbreiding van woongebieden worden door het waterschap watervergunningen verstrekt en worden watertoetsen uitgevoerd.

Gemeentelijke wateropgave

Door het waterschap Brabantse Delta is een notitie 'Gemeentelijke Wateropgave' opgesteld, die het waterbeheer binnen de gemeentegrenzen bespreekt. Samen met de gemeenten in het beheersgebied werkt het waterschap deze notitie in de praktijk uit²⁹. Per gemeente wordt de gezamenlijke visie op alle relevante waterthema's binnen de gemeentegrenzen verwerkt in een waterplan, VGRP of pragmatische notitie Gemeentelijke Wateropgave. In Halderberge hebben de gemeente en het waterschap samen een waterplan opgesteld waarin de visie wordt weergegeven.

In 2009 is een Integrale gebiedsanalyse Hoevense Beemden opgesteld. Uit het VGRP blijkt dat deze studie een hydrologische onderbouwde integrale gebiedsanalyse betreft voor het stroomgebied Hoevense Beemden³⁰. In opdracht van het waterschap is een vervolgstudie uitgevoerd (door Nelen & Schuurmans) waaruit blijkt dat mogelijk maatregelen nodig zijn voor de stedelijke wateropgave. Aan de stedelijke wateropgave & wateropgave buitengebied zijn diverse maatregelen verbonden in het UPW 2011³¹.

Wateroverlast

Bepaalde delen van de gemeente Halderberge hebben te kampen met wateroverlast. Op diverse plaatsen zijn maatregelen genomen om de wateroverlast te voorkomen, zoals het verlengen van hemelwaterriool en de aanleg van gescheiden stelsels. Het GRP meldt dat vanaf 2001 diverse onderzoeken zijn gedaan om de achtergrond van de wateroverlast te achterhalen. Uit de deze onderzoeken bleek dat het op het rioleringsstelsel aangesloten verhard oppervlak veel hoger is dan was aangenomen³². Dit wordt bevestigd door het waterschap. Zij geeft aan dat de gemeente te maken heeft met relatief veel wateroverlast als gevolg van onvoldoende afvoercapaciteit. Het waterschap verklaart dit door het toegenomen verharde oppervlak binnen de gemeente Halderberge waarin de watervoorziening niet is meegegroeid.

²⁹ www.brabantsedelta.nl.

³⁰ Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan gemeente Halderberge 2010-2014, (30 september 2010), gemeente Halderberge, p. 9.

³¹ Uitvoeringsprogramma Water 2011 gemeente Halderberge.

³² Gemeentelijk Rioleringsplan 2005-2009 gemeente Halderberge (23 juni 2005), gemeente Halderberge, p. 2.

In de loop der jaren zijn diverse maatregelen genomen om de wateroverlast te voorkomen. De evaluatie van het GRP toont aan dat onder andere de volgende maatregelen zijn gerealiseerd³³:

- Doelmatige inzameling afvalwater middels IBA's
- Aanpassen overstort Meireweikes
- Verlengen hemelwaterriool Bornhemweg
- Aanleg gescheiden stelsels en vergroten berging Oudenbosch
- Aanleg gescheiden stelsels en vergroten berging Hoeven etc.

In 2010 zijn er nog knelpunten in de buitengebieden van de gemeente Halderberge. De gemeente heeft laten onderzoeken hoe een innovatieve waterberging gerealiseerd kan worden. Uit deze samenwerking is een plan ontstaan voor de aanleg van een ondergrondse waterberging op een perceel van 18 ha, zo blijkt uit het bestuurlijke verslag tussen het waterschap en de gemeente Halderberge³⁴. Het waterschap heeft reeds onderkend dat in dit gebied behoefte is aan waterberging. In overleg met het waterschap worden alle bergingsmogelijkheden verder bestudeerd.

OAS en afvalwaterakkoord

De gemeente Halderberge is samen met het Waterschap Brabantse Delta en andere gemeenten gestart met het uitvoeren van een OAS-studie. Met de OAS Bath wordt beoogd dat de riolering zodanig functioneert dat de waterbergingsopgave in het kader van de stedelijke afvalwateropgave is gerealiseerd en wateroverlast minimaal plaatsvindt³⁵. De studie moet volgens het VGRP bijdragen aan de inzameling, het transport en het zuiveren van afvalwater op een duurzame wijze en tegen de laagst mogelijke maatschappelijke kosten.

Met de OAS studie dient tevens het terugdringen van de emissie uitstoot te worden gerealiseerd en dient de gemeente te voldoen aan de emissie eisen en de basisinspanning³⁶. Op dit moment voldoet de gemeente daar nog niet aan (zie ook volgende alinea 'Basisrioleringsplan').

In maart 2010 heeft de gemeente Halderberge het bestuurlijk convenant samenwerking afvalwaterketen ondertekend³⁷. De OAS studie maakt onderdeel uit van dit convenant.

De OAS studie is in 2009 tijdelijk stil gelegd. Uit zowel de gesprekken als de documenten is echter niet duidelijk geworden wat hiervan de reden is³⁸. In het verslag van het bestuurlijke overleg tussen de gemeente en het waterschap wordt enkel gerefereerd aan de gevolgen van de groter dan verwachte toename van de afnameverplichting voor het Basiszuiveringsplan Bath. De gemeente en het

³³ Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan gemeente Halderberge 2010-2014, (30 september 2010), gemeente Halderberge, p. 9.

³⁴ Verslag bestuurlijk overleg gemeente Halderberge en waterschap Brabantse Delta (29 juni 2010).

³⁵ Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan gemeente Halderberge 2010-2014, (30 september 2010), gemeente Halderberge, p. 22.

³⁶ Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan gemeente Halderberge 2010-2014, (30 september 2010), gemeente Halderberge, p. 22.

³⁷ Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan gemeente Halderberge 2010-2014, (30 september 2010), gemeente Halderberge, p. 23.

³⁸ Verslag bestuurlijk overleg gemeente Halderberge en waterschap Brabantse Delta (3 december 2009).

waterschap onderschrijven het belang van de OAS-studie en hebben in september 2010 de OAS studie Bath weer opgepakt.³⁹

Basisrioleringsplan

De gemeente Halderberge beschikt over basisrioleringsplannen (BRP's) voor de vijf kernen. Deze BRP's zijn tussen 2006 en 2008 geactualiseerd en er heeft een herberekening plaatsgevonden per kern⁴⁰. Uit het VGRP blijkt dat door de sterke toename van het verharde oppervlak in Halderberge aanvullende maatregelen nodig zijn. De gemeente heeft daarom per BRP een aantal vuilemissie reducerende maatregelen gepland en uitgevoerd. In het VGRP is vermeld dat de gemeente voor de kern Hoeven nog niet geheel voldoet aan de basisinspanning en dat dit bij het toepassen van aanvullende maatregelen zal worden gerealiseerd.

Om aan de basisinspanning te voldoen, dienen de volgende maatregelen in de planperiode van het VGRP te worden gerealiseerd⁴¹:

- Alle kernen: Het aanpassen van gemaal WSBD
- Hoeven: Parallel BBL Hofstraat 160 m³
Vergroten BBB Oude Dijk van 225 m³ naar 4000 m³ (aanvullende maatregel)
- Stampersgat: Geen maatregelen noodzakelijk
- Oudenbosch: Geen maatregelen noodzakelijk
- Bosschenhoofd: Afkoppelen Margietstraat 2ha
Vergroten randvoorziening van 220 m³ naar 350 m³
- Oud Gastel: Randvoorziening Korte Dreef 2500 m³
Aanpassen diverse stuwputten en overstortvoorzieningen.

De OAS studie moet uitwijzen welke vuilreducerende maatregelen uiteindelijk nodig zijn.

Uitvoering maatregelen

Door middel van het uitvoeringsprogramma Water voeren het waterschap en de gemeente Halderberge samen maatregelen uit ten aanzien van de riolering. Tijdens de bestuurlijke en ambtelijke overleggen wordt de voortgang van het uitvoeringsprogramma besproken. Uit het UPW overzicht van 2011 van de gemeente Halderberge blijkt dat van de 52 maatregelen 28 gestart en/of afgerond zijn. Hiervan zijn twee maatregelen vertraagd, te weten de OAS studie en de afvoer Bosbad Hoeven⁴². 24 maatregelen moeten nog geconcretiseerd worden, waaronder het aanleggen van diverse waterbergingen en verbreden van waterlopen.

Het verslag van het bestuurlijke overleg wijst erop dat de gemeente Halderberge zich zorgen maakt over het feit dat waterbergingen een lagere prioriteit hebben gekregen binnen het programma van het waterschap. Doordat de ambities van het waterschap in lijn moeten worden gebracht met de tariefstijging, heeft dit ertoe geleid dat de

³⁹ Verslag bestuurlijk overleg gemeente Halderberge en waterschap Brabantse Delta (29 juni 2010).

⁴⁰ Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan gemeente Halderberge 2010-2014, (30 september 2010), gemeente Halderberge, p. 8.

⁴¹ Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan gemeente Halderberge 2010-2014, (30 september 2010), gemeente Halderberge, p. 9.

⁴² Uitvoeringsprogramma Water 2011 gemeente Halderberge.

realisatie van sommige EVZ's is vertraagd⁴³. De realisatie van grootschalige waterbergingen, EVZ's en een calamiteitenplaats behoeven volgens de partijen blijvende aandacht.

Nutsbedrijven

De gemeente Halderberge heeft twee keer per jaar overleg met nutsbedrijven. Daarnaast worden voorafgaand aan het opstarten van projecten aparte NUTS-overleggen gevoerd om de mogelijke onderhoudswerkzaamheden aan kabels- en leidingen af te stemmen op de werkzaamheden van de gemeente Halderberge. Geïnterviewden melden dat dit gedeeltelijk werkt aangezien de gemeente Halderberge in het kader van de leveringsplicht van kabel- en leidingbeheerders aan bewoners, ook werkzaamheden moet gedogen. Hierbij kunnen en worden ook door de gemeente Halderberge aanvullende eisen gesteld ten behoeve van het terugbrengen van de goede kwaliteit van de verhardingen (bijv. geheel herstraten van trottoirs of het verleggen van voorgenomen tracés).

Op 16 juli 2009 heeft de gemeenteraad de Algemene Verordening Ondergrondse Infrastructuren Halderberge 2009 (AVOI) vastgesteld⁴⁴. Uit de interviews blijkt dat de gemeente sinds 2010 over door B&W vastgesteld handboek kabels & leidingen beschikt. Op basis van de AVOI en het handboek zijn nutsbedrijven verplicht om altijd een vergunning of toestemming (voor werkzaamheden minder dan 25 meter) aan te vragen wanneer zij werkzaamheden willen verrichten.

De nutsbedrijven in de regio hebben een samenwerkingsverband opgezet, genaamd 'Synfra'⁴⁵. Dit samenwerkingsverband is actief in delen van Brabant (onder andere in Halderberge, Oosterhout, Moerdijk, Etten-Leur, Breda, Rucphen, Zundert, Geertruidenberg), daarnaast in delen van Zeeland en Zuid-Limburg. Het samenwerkingsverband bestaat uit Brabant Water, Delta, Endinet, Enexis, Intergas, KPN Telecom, Waterleidingsmaatschappij Limburg en Ziggo. Synfra beheert de data werkzaamheden van de diverse nutsbedrijven, de gemeente houdt ook met hun planning rekening. Het uitgangspunten van Synfra is om zoveel mogelijk werkzaamheden in één keer uit te voeren en hierbij één aanspreekpunt voor burgers te zijn als het gaat om de aanleg van huisaansluitingen. Een vervolg op Synfra is het digitale systeem Gemma waarin alle werkzaamheden van nutsbedrijven in de buitenruimte zijn in te zien.

Uitvoering afspraken en monitoring

Er is sprake van samenwerking met diverse partijen zowel bij de beleidsvorming als bij de uitvoering. Periodiek overlegt de gemeente Halderberge met het waterschap zowel op ambtelijk als op bestuurlijk niveau. Ook met nutsbedrijven vindt aan de hand van projecten voor riolering overleg plaats. Afspraken met het waterschap worden gedocumenteerd door het opstellen van verslagen en een UPW, afspraken worden uitgevoerd en gemonitord. Opgemerkt dient te worden dat niet alle afspraken gerealiseerd zijn en vertragingen zijn opgelopen bij de uitvoering van afgesproken maatregelen. Daarnaast zijn vele maatregelen nog niet geconcretiseerd en is nog niet gestart met de uitvoering daarvan.

⁴³ Verslag bestuurlijk overleg gemeente Halderberge en waterschap Brabantse Delta (29 juni 2010).

⁴⁴ Raadsvoorstel Algemene Verordening Ondergrondse Infrastructuren Halderberge 2009 (16 juli 2009), gemeente Halderberge.

⁴⁵ www.synfra.nl, mei 2011

Van de afspraken met nutsbedrijven worden verslagen opgesteld, zowel van de halfjaarlijkse overleggen als van de overleggen voor projecten. De afspraken worden afhankelijk van het project door de desbetreffende projectleider en/of opzichter gemonitord. De gemeente heeft aangegeven dat zij intensief contact zoekt met de nutsbedrijven, maar het lijkt voor de nutsbedrijven vaak lastig om afspraken te maken over het afstemmen van o.a. planningen.

Beoordeling

Uit het onderzoek blijkt dat op veel punten de samenwerking goed verloopt. Er zijn enkele aandachtspunten:

- In de samenwerking met andere gemeenten blijkt dat de prioriteiten wisselen per gemeente, en het lastig is om afstemming te bereiken met projecten in buurgemeenten;
- Uit het uitvoeringsprogramma Water van 2011 zijn 2 van de 52 projecten vertraagd (waaronder de OAS studie, waarvoor het Waterschap verantwoordelijk is); een deel van de maatregelen moet nog geconcretiseerd worden (waaronder het aanleggen van diverse waterbergingen en verbreden van waterlopen).
- Er zijn geen verslagen gemaakt c.q. er is geen monitoring beschikbaar van de afspraken die met nutsbedrijven gemaakt zijn.

Op grond van de bevindingen wordt geconstateerd dat grotendeels aan de norm wordt voldaan.

3.5 Doelstelling en kwaliteitseisen

Subvraag:

iv. Zijn bij de vaststelling van het rioleringsbeleid duidelijke doelstellingen en kwaliteitseisen geformuleerd, bijvoorbeeld m.b.t. de behandeling van afval- en hemelwater, en het voorkomen van wateroverlast?

Norm:

Het waterbeheerplan of rioleringsplan van de gemeente bevat duidelijke en meetbare doelstellingen en kwaliteitseisen.

Oordeel: Voldoet deels aan norm

Tot 2009 was het GRP gemeente Halderberge van kracht. In dit plan waren vijf doelstellingen ten aanzien van riolering opgenomen, te weten⁴⁶:

1. Doelmatige inzameling van het binnen het gemeentelijk gebied geproduceerde afvalwater.
2. Inzameling van het hemelwater dat niet mag of kan worden gebruikt voor de lokale waterhuishouding.
3. Transporteren van ingezameld water naar een geschikt lozingspunt.
4. Het beperken van ongewenste emissie naar oppervlaktewater, bodem en grondwater.
5. Het beperken van overlast (in de breedste zin van het woord).

⁴⁶ Gemeentelijk Rioleringsplan 2005-2009 gemeente Halderberge (23 juni 2005), gemeente Halderberge, p. 2.

De doelen zijn vervolgens uitgewerkt in functionele eisen en meetmethoden, zie bijlage 6. Uit de evaluatie van het GRP 2005-2009 blijkt dat alle geplande activiteiten en maatregelen nagenoeg zijn uitgevoerd. Enkele zaken die nog niet zijn uitgevoerd zijn:

- Geplande verplaatsing van overstort Markiezaatstraat te Stampersgat is uitgesteld in afwachting van de resultaten van de OAS studie.
- Vergroten capaciteit eindgemaal op diverse plekken (door het waterschap)⁴⁷.

Op basis van de evaluatie van het GRP heeft de gemeente Halderberge een aantal aandachtspunten voor het VGRP meegegeven namelijk:⁴⁸.

- De kennis van het rioolstelsel en dan met name een verbetering in de inspectie is de afgelopen jaren gestructureerd. Om dit te behouden dient dit in de komende planperiode weer voldoende aandacht te krijgen.
- Om in de komende planperiode tot een realistische en 100% kostendekkende rioolheffing te komen is een goede onderbouwing van de benodigde budgetten voor regulier beheer en onderhoud alsmede de geplande investeringen noodzakelijk. Een mogelijke aanpassing van de tarievenstructuur moet worden onderzocht.
- Door met name een krappe personele capaciteit is de uitvoeringsplanning in de afgelopen planperiode onder druk komen te staan. Alle noodzakelijk rioleringsmaatregelen dienen gestructureerd te worden tot een realiseerbare planning qua tijd, aanwezige personele capaciteit en geld. De personele consequenties van de veranderde focus als gevolg van de nieuwe watertaken moeten inzichtelijk worden gemaakt.
- Er dient een integrale analyse te worden uitgevoerd naar de resultaten van de gerealiseerde maatregelen en werkzaamheden vanuit het VGRP 2005-2009, de vigerende BRP's, het waterplan het Milieubeleidsplan als ook de speerpunten binnen de Integrale gebiedsvisie.
- De resultaten van de lopende OAS worden doorvertaald naar concrete maatregelen. Met deze maatregelen moet worden voldaan aan de basis-inspanning of een gelijkwaardig alternatief.
- Uit theoretisch onderzoek is gebleken dat er binnen de Gemeente Halderberge 16 mogelijke knelpunten zijn voor de waterkwaliteit. In de komende planperiode zullen de betreffende overstorten verder onderzocht d.m.v. zogenaamde ecoscans. Hieruit zal blijken welke locaties echte knelpunten vormen.

Naar aanleiding van de verbreding van de gemeentelijke zorgplicht ten aanzien van hemelwater en grondwater, heeft de gemeente Halderberge in het VGRP 2010-2014 de doelstellingen aangepast. Er zijn zes nieuwe doelstellingen geformuleerd voor de periode 2010-2014, te weten:

- Inzameling van het binnen gemeentelijk gebied geproduceerd stedelijk afvalwater;
- Doelmatige inzameling en verwerking van afvloeiend hemelwater;
- Het voorkomen van overlast of onderlast van de grondwaterstand;

⁴⁷ Verbreed Gemeentelijk RioleringsPlan gemeente Halderberge 2010-2014, (30 september 2010), gemeente Halderberge, bijlage 2.

⁴⁸ Verbreed Gemeentelijk RioleringsPlan gemeente Halderberge 2010-2014, (30 september 2010), gemeente Halderberge, p. 11.

- Het transport van het ingezamelde water naar een geschikt lozingspunt;
- Ongewenste emissies naar oppervlaktewater, bodem, grondwater voorkomen;
- Zo min mogelijk overlast voor de omgeving veroorzaken.

In het VGRP zijn tevens activiteiten en maatregelen beschreven voor de planperiode 2010-2014. Deze activiteiten en maatregelen zijn echter niet één op één gekoppeld aan de doelen. Ook onderling is er geen één op één relatie tussen de activiteiten en maatregelen.

Het rioleringsbeleid van de gemeente Halderberge voldoet gedeeltelijk aan de norm. Zowel in het GRP als in het VGRP zijn doelstellingen opgenomen. Voor de periode 2005-2009 (GRP) geldt dat doelstellingen zijn uitgewerkt in kwaliteitseisen en dat deze over het algemeen duidelijk en meetbaar zijn. Voor de periode 2010-2014 (VGRP) zijn doelstellingen niet verder uitgewerkt in maatregelen en functionele eisen. Er zijn weliswaar activiteiten benoemd, maar deze omvatten elk eigen doelstellingen. Onduidelijk is in hoeverre deze doelstellingen en daarbij behorende methode zich verhouden tot de hoofddoelstelling ten aanzien van het rioleringsbeleid.

3.6 Wet- en regelgeving

Subvraag:

v. Wordt geanticipeerd op nieuwe wetgeving?

Norm:

Het rioleringsplan en andere relevante documenten zoals de jaarlijkse beheerplannen worden actueel gehouden naar aanleiding van nieuwe wetgeving.

Oordeel: Voldoet grotendeels aan norm

De Wet Gemeentelijke Watertaken stelt dat gemeenten beleid moeten ontwikkelen ten aanzien van de hemelwaterzorgplicht, de grondwaterzorgplicht en de afvalwaterzorgplicht. Dit heeft tot gevolg dat het gemeentelijk rioleringsplan moet worden uitgebreid met de beleidstaken als gevolg van de Wet Gemeentelijke Watertaken. Gemeenten moeten voor 2013 een VGRP opstellen.

De gemeente Halderberge heeft geanticipeerd op de wetgeving en al in 2010 een Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (VGRP) vastgesteld. Daarnaast speelt de gemeente in op veranderende wet- en regelgeving door rekening met het NBW-actueel en de Kaderrichtlijn Water. Er wordt middels het VGRP geanticipeerd op de regelgeving, door het opzetten van een grondwatermeetnet. De gemeente Halderberge heeft een fysiek waterloket ingericht en is voornemens aanvullend hierop op termijn een digitaal waterloket op te zetten in samenwerking met gemeenten die zijn aangesloten bij het samenwerkingsverband Stedelijk Water West Brabant.

De gemeente Halderberge geeft in onder andere de begroting en het Clusterjaarplan aan wat de geplande activiteiten van het komende jaar zijn. Op die manier anticipeert de gemeente op nieuwe wet- en regelgeving. De jaarlijkse beheerplannen worden echter niet formeel vastgelegd. Eveneens blijkt uit de gevoerde gesprekken dat op moment van onderzoek nog een aantal revisiegegevens ontbreekt.

3.7 Externe deskundigheid

<p><u>Subvraag:</u> vi. In hoeverre bereidt de gemeente zelf het beleid voor, dan wel wordt hiervoor gebruik gemaakt van externe deskundigheid? Beschikt de gemeente zelf over voldoende kennis?</p>
<p><u>Norm:</u> Uit relevante informatie blijkt (zoals de jaarlijkse onderhoudsplannen en uitvoering daarvan) dat gemeenten goed zelf invulling kunnen geven aan het jaarlijkse onderhoud en beheer, gebruik makende van externe deskundigheid voor specifieke taken. <u>Oordeel:</u> Voldoet deels aan norm</p>

Voor wat betreft de personele bezetting wordt binnen de gemeente onderscheid gemaakt tussen een binnendienst en buitendienst: de binnendienst verzorgt het tactische en strategisch beheer terwijl de buitendienst verantwoordelijk is voor het uitvoeren van het dagelijkse beheer. Afhankelijk van de beschikbare uren wordt planvorming uitbesteed of intern uitgevoerd. Zo maakt de gemeente Halderberge bijvoorbeeld voor het opstellen van bepaalde rapportages en plannen gebruik van externe adviseurs (waaronder het opstellen van bestekken, het VGRP en BRP's) en worden de inspecties uitbesteed.

In Halderberge is voor riolering sprake van een personele onderbezetting met een huidige bezetting van 2,9 fte. In het VGRP wordt aangegeven dat de benodigde personeelsformatie voor riolering 4,45 fte is. Uitbreiding van het aantal fte's met 1,55 fte was volgens de Leidraad Riolering (module D2000) nodig (zie ook paragraaf 4.1). Er is echter in het kader van de bezuinigingen door de gemeente gekozen voor een formatie-uitbreiding van 1 fte (in tegenstelling tot de 1,5 fte dat op basis van de benchmark nodig lijkt te zijn)⁴⁹. De beperkte capaciteit van Halderberge wordt ook door het waterschap ervaren. Het waterschap geeft aan dat de gemeente voor een grote wateropgave staat en zij de beperkte personele bezetting van de gemeente ziet als risicofactor.

Klachten en meldingen komen binnen en worden geregistreerd door het ondersteuningsteam. De buitendienst is het eerste aanspreekpunt voor het oplossen van klachten en meldingen. Wanneer het voor de gemeente niet mogelijk is om de klachten en meldingen zelf op te lossen, wordt het uitbesteed aan een externe partij.

⁴⁹ Verbreed Gemeentelijk RioleringsPlan gemeente Halderberge 2010-2014, (30 september 2010), gemeente Halderberge, p. 44.

4 Kosten rioleringsbeleid- en beheer

In dit hoofdstuk wordt de financiële invalshoek van het rioleringsbeleid- en beheer behandeld. De onderzoeksvragen behorende bij deelvraag B zijn aan het begin van elke paragraaf in een kader weergegeven. Deelvraag B bestaat uit 8 normen. De bevindingen worden telkens per norm weergegeven.

Deelvraag B

Vanuit een financiële invalshoek: welke kosten zijn aan het rioleringsbeleid en -beheer verbonden, en hoe worden deze kosten aan inwoners en bedrijven in rekening gebracht? Waardoor worden -- op hoofdlijnen -- verschillen in tariefstelling tussen de betrokken gemeenten veroorzaakt?

4.1 Inzicht in kosten

Subvraag:

- i. Heeft de gemeente een voldoende betrouwbaar inzicht in de kosten op langere en korte termijn?

Norm:

Het rioleringsplan is gebaseerd op actuele inspecties en actuele gegevens over het rioleringsstelsel. Jaarlijks wordt op basis daarvan een plan opgesteld voor onderhoud, aanleg en vervanging van riolering, waarin de kosten op langere en kortere termijn inzichtelijk worden gemaakt.

Oordeel: Voldoet aan norm

Hoofdstuk 3 van het VGRP 2010- 2014 beschrijft het wettelijke kader van de gemeentelijke watertaken, de relaties met andere plannen en regelgeving, de beleidskeuzes die de gemeente met betrekking tot riolering heeft gemaakt en de doelen die het zichzelf voor de periode 2010 – 20154 heeft gesteld.

Hoofdstuk 4 van het VGRP 2010 – 2014 geeft inzicht in de kwalitatieve toestand van het rioleringsstelsel en overige voorzieningen. **Inspectiegegevens** worden verzameld met behulp van Infraviewer: in de periode 2000 – 2010 is 64% van de vrijvervalriolering geïnspecteerd. De gemeente hanteert voor de vrijvervalriolering een 'structurele werkwijze', en de inspectie vindt plaats in combinatie met de reiniging. De inspectieresultaten worden vertaald in een kwaliteit indicatie cijfer (KIC).

Het VGRP geeft een uitgebreide toelichting op het gebruik van de KIC cijfers. Voor de overige voorzieningen wordt tweemaal per jaar een inspectieronde uitgevoerd. Indien een voorziening of onderdelen ervan slecht zijn worden deze vervangen. Voor overige voorzieningen is geen vergelijkbaar registratiesysteem in gebruik als voor de vrijvervalriolering. De inspectieresultaten worden vastgelegd in inspectierapporten. In het VGRP wordt een overzicht gegeven van de riolen die in aanmerking komen voor vervanging, en de riolen die in de huidige planperiode (2010 -2012) vervangen zullen worden.

Op basis van inspecties en de door de gemeente opgestelde maatstaven en eisen worden in het VGRP doelen vastgesteld voor de huidige planperiode (het beheer van de bestaande voorzieningen en de aanleg van nieuwe voorzieningen). Voor elke type voorzieningen wordt vervolgens beschreven welke activiteiten de gemeente in het kader van beheer en aanleg in de huidige planperiode wil uitvoeren.

De **middelen** die nodig zijn om de ambities uit het VGRP 2010 – 2014 waar te maken worden beschreven in hoofdstuk 6.

Er wordt voor activiteiten de volgende onderverdeling gehanteerd:

- Planvorming, onderzoek en facilitair
- Maatregelen
- Onderhoud.

In bijlage 6 is een uitgebreid overzicht opgenomen met per activiteit (en per investering) een beschrijving van het doel, de grondslag, de methode en een raming van het budget.

De kosten voor **planvorming, onderzoek** en **facilitaire activiteiten** (met daaruit voortvloeiende exploitatiekosten) worden in onderstaande tabel weergegeven:

Planvorming, onderzoek en facilitair					
Omschrijving	2010	2011	2012	2013	2014
Opstellen VGRP 2015 - 2019					50.000
Actualiseren BRP's			25.000	25.000	
Inrichten waterloket	15.000				
Opstellen hemelwaterstructuurplan			30.000		
Belasting	129	132	134	137	140
Verzekering	175	179	182	186	189
Perceptiekosten	12.000	12.240	12.485	12.734	12.989
Stortrecht	25.000	25.500	26.010	26.530	27.061
Contributie	2.000	2.040	2.081	2.122	2.165
Overig	15.000	15.000	15.000		15.000

De kosten voor maatregelen zijn in de volgende tabel opgenomen:

Maatregelen						
Omschrijving	Afschr	2010	2011	2012	2013	2014
Opzetten grondwatermeetnet	5 jr.	70.000				
Albanovijver/schaatsvijver	60 jr.	200.000				
Bovendonksestraat te Hoeven	60 jr.			1.000.000	1.000.000	500.000
Margrietstraat te Bosschenhoofd	60 jr.			500.000		
Lollestraat te Oudenbosch	60 jr.		200.000			
Kern Noord te Oudenbosch	60 jr.			750.000		
Afkoppelen verhardoppervlak*	60 jr.	150.000	150.000	150.000	150.000	150.000
Vervangen vrijverval riolering*	60 jr.	197.000	163.000	166.000	169.000	172.000

* De investeringposten Afkoppelen verhardoppervlak en Vervangen vrijverval riolering worden in het meerjarig kostenoverzicht als één post benoemd.

De kapitaallasten die uit deze maatregelen voortvloeien zijn opgenomen in de kostendekkingsberekening in bijlage 7 van het VGRP. In deze berekening wordt een doorkijk in de dekking van kosten gegeven tot en met 2024.

De onderhoudsactiviteiten die voor de huidige planperiode gepland staan, met de hieruit voortvloeiende exploitatiekosten, staan in onderstaande tabel:

Onderhoud					
Omschrijving	2010	2011	2012	2013	2014
Levering aardgas/elektriciteit	100.000	102.000	104.040	106.121	108.243
Kosten waterlevering	1.000	1.020	1.040	1.061	1.082
Overig onderhoud automatisering	4.500	4.590	4.682	4.775	4.871
Reinigen en inspectie riolen	81.250	82.875	84.533	86.223	87.948
Reinigen en inspectie kolken	43.000	43.860	44.737	45.632	46.545
Reinigen vuilwaterkelders gemalen	25.000	25.500	26.010	26.530	27.061
Reinigen pompputten drukriolering	20.000	20.400	20.808	21.224	21.649
Reinigen overstorten	5.000	5.100	5.202	5.306	5.412
Werken voor derden	10.000	10.200	10.404	10.612	10.824
Overig onderhoud	75.000	76.500	78.030	79.590	81.182
Vergoeding schade	2.000	2.040	2.081	2.122	2.165
Telefoonkosten	15.000	15.300	15.606	15.918	16.236
Controlekosten	5.000	5.100	5.202	5.306	5.412
Contributie	2.000	2.040	2.081	2.122	2.165
Toevoeging voorziening groot onderhoud	290.357	290.357	290.357	290.357	290.357

Voor groot onderhoud aan drukriolering en gemalen wordt in onderstaande tabel een doorkijk gegeven tot en met 2024 (een periode van 15 jaar).

Jaar	Onderhoud drukriolering	Onderhoud gemalen	Totaal
2010	148.500	119.361	267.861
2011	151.470	130.418	281.888
2012	154.499	133.500	287.999
2013	157.589	136.655	294.245
2014	160.741	139.886	300.627
2015	163.956	143.194	307.150
2016	167.235	146.581	313.816
2017	170.580	150.048	320.628
2018	173.991	153.598	327.589
2019	177.471	157.233	334.704
2020	181.021	160.955	341.975
2021	184.641	164.766	349.407
2022	188.334	168.667	357.001
2023	192.101	172.662	364.763
2024	195.943	176.752	372.694
Totaal	2.568.072	2.254.277	4.822.349

Jaarlijks wordt een bedrag gelijk aan de gemiddelde onderhoudskosten over een periode van 15 jaar aan de voorziening toegevoegd. De gemiddelde storting

(€ 290.357, -) wordt als jaarlijkse exploitatielast opgenomen. In deze berekening is rekening gehouden met een eenmalige toevoeging vanuit de reserve riolering van € 467.000, - waardoor er per saldo jaarlijks minder toegevoegd hoeft te worden.

Zoals eerder gemeld heeft de gemeente Halderberge een gemiddelde formatie voor de binnendienst, en een relatief kleine formatie voor de buitendienst (ten opzichte van het landelijke gemiddelde). Aan de hand van de Leidraad Riolering (module D2000) wordt in het VGRP berekend wat de benodigde personeelsformatie voor Halderberge is. Onderstaand tabel geeft de uitkomst van deze berekening:

Onderdeel	FTE
Planvorming	0,88
Onderzoek	0,51
Facilitair	0,36
Onderhoud	1,67
Maatregelen	1,03
	+
Totaal	4,45

Tabel personeelsformatie volgens module D2000.

Op basis van bovenstaande tabel en ervaringen uit de vorige planperiode, is besloten de huidige beschikbare fte's van 2,9 uit te breiden met 1 fte. Hiervoor zullen de personeelskosten met € 50.000 worden verhoogd.

Voor het **kostendekkingsplan** wordt uitgegaan van de richtlijnen voor de gemeentelijke rioleringstaak, zoals geformuleerd door de commissie Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

Bij het berekenen van het riooltarief werd in het vorige GRP uitgegaan van een planningshorizon van 60 jaar: 2010 tot en met 2069. Deze termijn is gekoppeld aan de technische levensduur van de rioleringsobjecten in de gemeente Halderberge. In het huidige VGRP is echter gekozen voor een middellange, en in de tijd steeds opschuivende, periode van 15 jaar. De afschrijvingstermijnen zijn als volgt:

Object	afschrijvingstermijn
Vrijvalriolen	60
Bergbezinkvoorzieningen	60
Gemalen – mechanisch / elektrisch	15
IBA klasse III	15
Drukriolering – mechanisch / elektrisch	15
Grondwatermaatregelen	60
Afkoppelmaatregelen	60

Tabel afschrijvingstermijnen

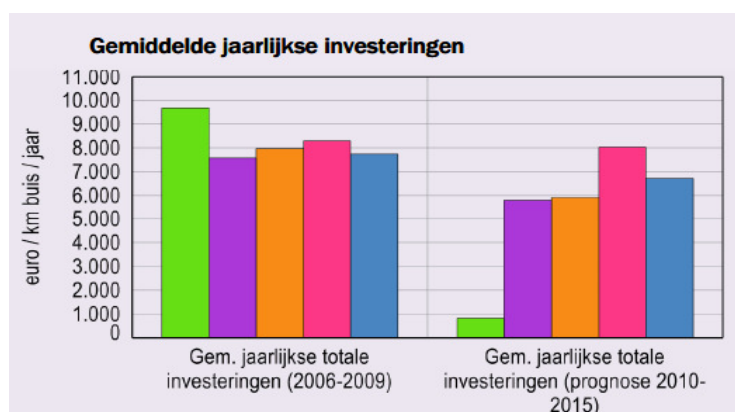
De **vervanging van de vrijvalriolering** is gepland, maar hiervoor is bewust geen voorziening genomen: een voorziening voor de toekomst zou een tariefsverhoging van 25% in de huidige planperiode betekenen. De Raad heeft er daarom voor gekozen om voor de vervanging van vrijval riolering (gepland in 2030) geen voorziening te nemen. Het risico bestaat dat de gemeente (en dus toekomstige generaties) in 2030 voor hoge kosten komt te staan, die moeten worden verrekend in het tarief.

Voor het **kostendekkingsplan** wordt rekening gehouden met een inflatie van 2% gedurende de planperiode van 15 jaar. Voor de personeelskosten wordt rekening gehouden met een loonstijging van 1%. Halderberge hanteert, conform de begroting, een rentevoet van 4,25%.

Alle in het VGRP genoemde bedragen zijn op prijspeil 1 januari 2010, en de gehanteerde eenheidsprijzen voor de berekening van de kosten voor vervanging van de vrijvervalriolering zijn gebaseerd op landelijke kengetallen.

De **kosten derden** worden in het VGRP niet gespecificeerd. Voor **personele kosten** is in de bijlagen van het VGRP een overzicht opgenomen van de activiteiten die door medewerkers van de gemeente worden uitgevoerd, onderverdeeld naar *planvorming, onderzoek, facilitair, onderhoud* en *maatregelen*, en gespecificeerd naar het aantal fte's dat per activiteit nodig is⁵⁰.

De **benchmark riolering**, uitgevoerd door Rioned, laat zien dat Halderberge in de periode 2006 – 2009 hogere gemiddelde jaarlijkse investeringen heeft gedaan dan vergelijkbare gemeenten, maar dat er in de periode 2010 – 2014 lagere investeringen worden verwacht. Een mogelijke verklaring voor de hoge investeringen in de periode 2006 – 2009 is de hoge leeftijd van het rioleringsstelsel van de gemeente. Daardoor vinden er relatief veel vervangingsinvesteringen plaats.

Gebiedsvergelijkingen

- Halderberge (Gmt. 1655)
- Vergelijkbare gemeentegrootte als Halderberge
- Vergelijkbare stedelijkheid als Halderberge
- Vergelijkbare stelselleeftijd als Halderberge
- Vergelijkbare bodemsoort als Halderberge
- Nederland

⁵⁰ Verbreed Gemeentelijk RioleringsPlan gemeente Halderberge 2010-2014, (30 september 2010), gemeente Halderberge, bijlage 8.

4.2 Verdeling lasten

<p><u>Subvraag:</u> ii. Zijn de lasten naar evenredigheid verdeeld over het huidig en toekomstig gebruik, c.q. over huidige en toekomstige generaties?</p>
<p><u>Norm:</u> Bij de verdeling van de lasten is rekening gehouden met huidig en toekomstig gebruik (toekomstige investeringen, vervangingen). <u>Oordeel:</u> Voldoet aan norm</p>

De rioolheffing wordt berekend op basis van maximaal 100% kostendekkendheid. De tariefsstijgingen worden gedurende de planperiode constant gehouden. Per maart 2010 bedraagt het aantal heffingeenheden in de gemeente 12.533.

De rioolheffing is gebaseerd op waterverbruik. In de rioolheffing worden de kosten verhaald die gemaakt worden voor het afvoeren en verwerken van afvalwater en hemelwater. De gebruiker van een (on)roerende zaak van waaruit direct of indirect afvalwater op de gemeentelijke riolering wordt geloosd, is belastingplichtig en ontvangt de aanslag voor rioolheffing. In het VGRP is bepaald dat de hoogte van de aanslag afhangt van het waterverbruik en van het van toepassing zijnde tarief. Bij deze vorm van aanslagoplegging kan gebruik worden gemaakt van de administratie van Brabant Water voor het bepalen van de hoogte van de heffingen. De rioolheffing kent meerdere tarieven, afhankelijk van het werkelijke waterverbruik per aansluiting.

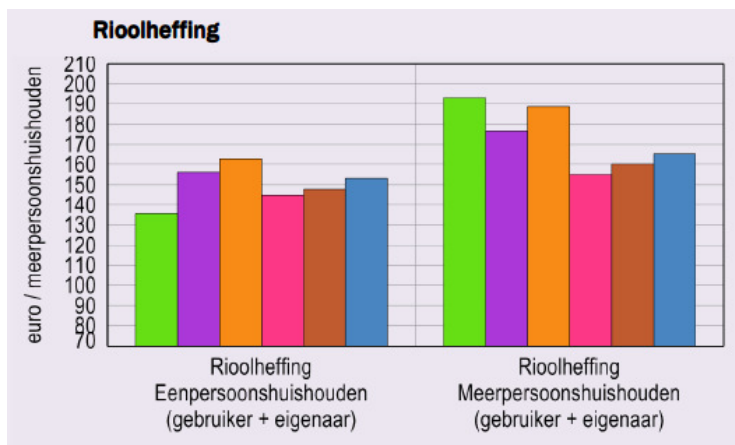
De tarieven zijn berekend over de planperiode 2010 – 2014. De gemeente heeft berekend dat een tariefstijging van 3% in de periode 2011 – 2014 nodig is om het VGRP kostendekkend te krijgen. Uitgaande van deze jaarlijkse stijging zijn de kostendeckingspercentages als volgt:

- 2011: 99,9%
- 2012: 99,5%
- 2013: 99,5%
- 2014: 99,3%.

De tarieven worden per jaar (en dus niet per planperiode) vastgelegd. De tarieven voor 2010 en een indicatie van het tarief voor 2011 is in onderstaande tabel opgenomen:

Klasse	van	Aantal eenheden	Tarief 2010	Tarief 2011
1	0 t/m 75 m ³	4.159	135,84	139,92
2	76 t/m 100 m ³	2.009	160,44	165,24
3	101 t/m 170 m ³	3.955	193,08	198,84
4	171 t/m 250 m ³	1.627	234,36	241,20
5	251 t/m 350 m ³	483	278,88	287,28
6	351 t/m 500 m ³	154	320,88	330,60
7	501 t/m 2.500 m ³	125	373,92	385,20
8	2.501 t/m 7.500 m ³	17	425,16	438,00
9	7.501 m ³ of meer	4	542,64	558,96
Totaal		12.533		

Uit de onderstaande tabel blijkt dat het tarief voor de rioolheffing in Halderberge voor eenpersoonshuishoudens onder het landelijke gemiddelde ligt. Voor meerpersoonshuishoudens ligt het tarief daarentegen boven het landelijke gemiddelde.

Gebiedsvergelijkingen

- Halderberge (Gmt. 1655)
- Vergelijkbare gemeentegrootte als Halderberge
- Vergelijkbare stedelijkheid als Halderberge
- Vergelijkbare stelselleeftijd als Halderberge
- Vergelijkbare bodemsoort als Halderberge
- Nederland

Halderberge werkt niet meer met een egalisatievoorziening voor het tarief. Met de jaarrekening 2009 is de voorziening omgevormd tot een reserve. De reserve wordt in het VGRP 2010 – 2014 voor totaal € 467.000 omgevormd tot een voorziening groot onderhoud. Het restant van € 100.000 blijft in de reserve riolering om voor- of nadelige saldo's bij de jaarrekening te vereffenen.

Zoals eerder opgemerkt is de vervanging van de vrijvalriolering gepland, maar hiervoor is bewust geen voorziening genomen: een voorziening voor de toekomst zou een tariefsverhoging van 25% in de huidige planperiode betekenen. De Raad heeft er daarom voor gekozen om voor de vervanging van vrijvervalriolering (gepland in 2030) geen voorziening te nemen. Het risico bestaat dat de gemeente in 2030 voor hoge kosten komt te staan, die moeten worden verrekend in het tarief.

4.3 Activiteiten / projecten versus kosten

<p><u>Subvraag:</u> iii. Welke activiteiten/projecten uit het rioleringsplan zijn uitgevoerd tegen welke kosten?</p>
<p><u>Norm:</u> De activiteiten/projecten uit het rioleringsplan zijn ook daadwerkelijk uitgevoerd conform de planning. Begrote en werkelijke kosten van deze activiteiten / projecten zijn administratief vastgelegd en binnen budget.</p> <p><u>Oordeel:</u> Voldoet deels aan norm</p>

Periodiek worden rioleringsprojecten intern geëvalueerd op basis van begrotingsrapportages. Binnen de organisatie worden deze evaluaties verwerkt in de reguliere P&C cyclus. Als werk wordt opgeleverd, vindt verantwoording plaats naar het College. De Raad wordt op hoofdlijnen geïnformeerd over de realisatie van de doelstellingen en projecten, en verantwoording naar de Raad volgt in de P&C cyclus. Afdelingsbreed wordt niet geëvalueerd. Elke twee weken vindt er een clusteroverleg en een coördinatorenoverleg plaats. Wijzigingen in de planning of begroting worden als nodig in deze overleggen behandeld. In het VGRP 2010 – 2014 wordt voorts de rioleringszorg in de periode 2005-2009 geëvalueerd.

In het GRP 2005 – 2009 zijn door de gemeente Halderberge vijf doelen gesteld (zie paragraaf 3.5). Aan deze doelen zijn activiteiten en maatregelen gekoppeld. Volgens het VGRP is uitvoering gegeven “aan het GRP 2005-2009 geplande uitvoeringprogramma ten aanzien van het beheer en onderhoud alsook de geplande nieuwe investeringen”. Hiermee zijn de gestelde doelen “nagenoeg gehaald”.

Bijlage 2 van het VGRP geeft een overzicht van de maatregelen die voor de planperiode 2005 – 2009 gepland waren, en geeft inzicht in de maatregelen die zijn genomen, en de maatregelen die niet zijn gerealiseerd. In de kosten voor deze uitvoering wordt geen inzicht gegeven in het VGRP. Daar waar de gemeente er niet in is geslaagd om geplande activiteiten en maatregelen uit te voeren, heeft dat volgens de evaluatie in het VGRP met name aan een gebrek aan personele capaciteit gelegen. Daarom is, zoals eerder opgemerkt, de formatie voor riolering inmiddels uitgebreid met 1 fte. Activiteiten die in het (vorige) GRP niet zijn uitgevoerd zijn doorgeschoven naar het VGRP.

Over de werkelijke kosten van investeringen, vervanging en onderhoud wordt gerapporteerd in management rapportages. De kosten worden niet per activiteit uitgesplitst. De onderhoudsbegroting wordt jaarlijks op basis van werkelijke kosten van activiteiten geactualiseerd.

Per project wordt vooraf een eerste raming gemaakt waarop de budgetaanvraag is gebaseerd. Na afloop van het project wordt door de een financiële vergelijking opgesteld van de geraamde/begrote kosten en de daadwerkelijk gemaakte kosten/uitgevoerde projecten waarover de Raad op hoofdlijnen wordt geïnformeerd. Gemaakte kosten komen op een meer geaggregeerd niveau in de jaarrekening terug.

4.4 Raming van budgetten

Subvraag:

iv. Zijn ramingen gebaseerd op objectieve kengetallen? in hoeverre is sprake van een verschil tussen de geraamde kosten en de uitgaven? Wat zijn verklaringen voor eventuele verschillen tussen raming en realisatie, en heeft dat geleid tot aanpassing van de ramingsystematiek?

Norm:

De ramingsystematiek is vastgelegd in relevante documenten. Ramingen zijn gebaseerd op objectieve kengetallen. Er is een overzicht van de geraamde kosten en daadwerkelijke uitgaven en er is een verklaring gegeven van eventuele verschillen.

Oordeel: Voldoet deels aan norm

De gemeente Halderberge heeft geen vastgestelde ramingsystematiek. De afdeling Werken werkt op dit moment aan een standaard ramingsystematiek. De ramingen die zijn opgenomen in exploitatiebegroting zijn gebaseerd op landelijke kengetallen, gegevens van Rioned en ervaringscijfers van het reguliere onderhoud. Investerings worden gebaseerd op kengetallen en mogelijke kosten worden zoveel mogelijk in beeld gebracht. Er komen, afhankelijk van het werk, verschillen voor tussen de ramingen per jaar.

Terugkerende bedragen in de exploitatiebegroting worden beheersmatig en scherp geraamd, terwijl de ramingen voor investeringen vaak variabel zijn. Vervangingsinvesteringen zijn opgenomen in het investeringsplan. Dit budget wordt bij de begrotingsbehandeling vastgesteld. Het budget is daarbij taakstellend en niet het aantal vervangingen. Als blijkt dat het budget onvoldoende is, zal in een volgend investeringsjaar of via de P&C cyclus worden gevraagd om een hoger of aangepast budget. De gehanteerde eenheidsprijzen voor de berekening van de kosten voor vervanging van de vrijvervalriolering zijn gebaseerd op landelijke kengetallen.

Bij raming van vervanging van de riolering worden de kosten voor het opbreken en het opnieuw aanbrengen van de wegverharding geheel of gedeeltelijk ten laste van de rioleringszorg gebracht.

4.5 Aanbesteding

<u>Subvraag:</u> v. Hoe heeft aanbesteding plaatsgevonden?
<u>Norm:</u> Beschrijvende vraag.
<u>Oordeel:</u> nvt

In 2008 heeft de Rekenkamer West-Brabant een onderzoek verricht naar het inkoop- en aanbestedingsbeleid van de gemeente Halderberge. Op basis van de aanbevelingen uit het rapport van de Rekenkamer heeft de gemeente Halderberge de inkoopfunctie verbeterd en geprofessionaliseerd. Dit heeft in 2010 geleid tot een nieuw, organisatiebreed aanbestedingsbeleid voor diensten en werken. Zo wordt er altijd gecontroleerd of de aanbesteding aansluit bij de raming.

Inkoop van diensten en regelingen vindt regelmatig gezamenlijk plaats met andere gemeenten. De gemeente heeft de ambitie om gezamenlijke inkoop nog verder door te voeren en te verbeteren. Gezamenlijke inkoop op het gebied van riolering is niet altijd haalbaar omdat elke gemeente zijn eigen specifieke wensen en doelen heeft, die niet vertaald kunnen worden in een breed inkooppakket. De Europese aanbestedingsrichtlijn is leidend voor het inkoop- en aanbestedingsbeleid binnen de gemeente. De gemeente gaat uit de beginselen van de EU-richtlijn voor leveringen, diensten en werken:

- a. Openbaarheid;
- b. Transparantie;
- c. Objectiviteit; en
- d. Non-discriminatie (basis: artikel 12 EG verdrag).

Het inkoop- en aanbestedingsbeleid onderscheidt de volgende gunningscriteria:

1. laagste prijs;
2. economisch meest voordelige aanbieding;

Beoordeling van de inschrijvingen vindt plaats op basis van het criterium van de economische meest voordelige aanbieding. Het minimaal aantal op te vragen offertes is per opdrachtwaarde in onderstaande tabel opgenomen. Leveringen en diensten boven een bedrag van € 193.000, - moeten Europees worden aanbesteed.

Leveringen & Diensten		Minimaal aan te vragen offertes
Raming (excl. BTW)		
Tot € 10.000		>= 1 offerte
€ 10.000	€ 50.000	>= 2 offertes
€ 50.000	€ 100.000	>= 3 offertes
€ 100.000	€ 193.000	>= 4 offertes
>= € 193.000		Europees

De budgethouders moeten zich aan deze richtlijnen houden. Alleen het college is bevoegd hiervan af te wijken, mits de reden van de afwijking goed gemotiveerd wordt (schriftelijk) en met uitzondering van opdrachten die verplicht Europees moeten worden aanbesteed.

4.6 Tariefcomponenten

<p><u>Subvraag:</u> vi. Zijn alle componenten die in het tarief zijn opgenomen, daarin ook terecht opgenomen?</p>
<p><u>Norm:</u> De componenten die in het tarief zijn opgenomen zijn conform geldende regelgeving.</p>
<p><u>Oordeel:</u> voldoet aan norm</p>

De gemeente hanteert voor het vaststellen van de rioolheffing het kostenmodel van de VNG. Voor bepaling van de rioolheffing worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het aantal heffingseenheden en bedraagt 12.533. Dit zijn de meest actuele gegevens per maart 2010.
- De lasten en baten zijn gebaseerd op het prijspeil 2010.
- Voor de inflatie wordt jaarlijks 2% gehanteerd als gemiddelde over de planperiode.
- Voor de investeringen is gerekend met een rentepercentage van 4,25%.
- De rioolheffing kent meerdere tarieven, afhankelijk van het werkelijke waterverbruik per aansluiting.
- Conform wet- en regelgeving wordt er niet meer gewerkt met een tariefegaliseringsvoorziening.

Naast de reguliere exploitatielasten worden in de berekening voor de rioolheffing de volgende lasten meegenomen:

- Straatvegen (50% wordt toegerekend aan de riolering)
- Kwijtscheldingen (op begrotingsbasis wordt 40% van de totale kosten voor kwijtscheldingen toegerekend aan de riolering)
- Een deel van de kosten voor het parkmanagement van het industrieterrein Borchwerff II wordt toegerekend aan de riolering
- De kapitaallasten voor de (voor eerdere en nieuwe) investeringen gedurende de planperiode. De nieuwe investeringen betreffen de investeringen voor het vervangen van de vrijvervalrioleringen en investeringen in projecten.

De BTW is niet meegenomen in het berekenen van de kostendekkendheid.

4.7 Afstemming wegen versus riolen

<p><u>Subvraag:</u> vii. Is er ook in financieel opzicht een systematische afstemming tussen onderhoud / renovatie van wegen en van riolen, en hoe worden gezamenlijke kosten toegerekend?</p>
<p><u>Norm:</u> De onderhoudsplannen onderhoud/renovatie van wegen en riolen zijn op elkaar afgestemd. Er zijn afspraken gemaakt over de wijze van afstemming met het onderhoud en de reconstructie van wegen en deze afstemming vindt periodiek plaats. Financieel zijn alleen die kosten van de weg in rekening gebracht bij het rioleringsfonds die ook direct zijn te relateren aan de werkzaamheden voor de riolering. <u>Oordeel:</u> voldoet deels aan norm</p>

Er wordt door de gemeente Halderberge altijd naar gestreefd om 'werk met werk' te maken. De kostenverdeling tussen wegen en riolering is vastgelegd in het beleidprogramma Wegen 2011-2015. Na aanbesteding van een bestek wordt per bestekspost gekeken of deze betrekking heeft op het riolerings- of wegenskrediet. De kosten die op beiden betrekking hebben worden verrekend naar rato. Uit een voorbeeld van een besteksraming blijkt dat diverse hoofdstukken uit de inschrijfstaat geheel toe te wijzen zijn aan riolering- of het wegenskrediet⁵¹. De algemene kosten die onderaan de inschrijfstaat staan worden verdeeld naar de verhouding van de subtotaal.

Rioolreconstructies worden inclusief verhardingen gepland. In de opzet van het VGRP is bijvoorbeeld rekening gehouden met verharding boven de rioleringsleuf. Op het moment dat de weg opengebroken in verband met werk aan de riolering, dan wordt dit onderling afgestemd en worden de kosten ten laste van de riolering gebracht.

Binnen de cluster kan iedereen de financiële systematiek raadplegen, dat is transparant. Over de tijdsplanning vindt geen verantwoording plaats, wel over de financiële afwikkeling. Er zijn wel wat hiaten door gebrek aan personeel. Doordat de verschillende disciplines bij elkaar zitten, vindt er afstemming plaats. Bij gezamenlijke werken vallen kosten voor riolering ten laste van riolering en kosten voor wegen ten laste van de weg.

4.8 Doorberekening van kosten

<p><u>Subvraag:</u> iii. Welke kosten (bijv. overhead, rente) worden vanuit de gemeente doorberekend?</p>
<p><u>Norm:</u> De wijze van kostentoe rekening is vastgelegd in relevante documenten. <u>Oordeel:</u> Voldoet deels aan norm</p>

⁵¹ Zie document 'Splitsing wegen-riolering P.v.Breugelstraat fase 3'.

In het antwoord op vraag vi is reeds ingegaan op de kosten die vanuit de gemeente worden doorberekend. De doorberekening van kosten moet gehaald worden uit verschillende documenten, waardoor de kostendoorberekening onvoldoende transparant is. Voor inzicht in de doorberekening van kosten, zijn de volgende documenten nodig: het VGRP, de programmabegroting en de beheersbegroting.

In het VGRP is opgenomen welke lasten meegenomen worden in de berekening van de tarieven. De genoemde exploitatielasten zijn terug te vinden in de programma- en beheersbegroting. Er wordt geen toelichting gegeven op de kosten voor overhead. Op basis van de interviews is gebleken dat overhead zit verrekend in de kostenplaatsen per cluster en daarnaast wordt de rente over de investeringen in de vorm van kapitaallasten toegerekend. Voor het terugvinden van deze informatie wordt door de gemeente verwezen naar de programmabegroting.

Uit onderliggende tabellen blijkt dat er wel algemene kosten worden doorberekend. Het gaat om de volgende categorieën (GRP 2005 – 2009):

- Juridische ondersteuning (advisering)
- Algemeen (werkoverleg en tijdelijke lozingen)
- Management (dagelijkse leiding en productbeleid).

4.9 Doeltreffendheid doorberekening van kosten

Subvraag:

ix. Hoe worden de kosten doorberekend aan de burgers? Zijn de kostentoerekening van het rioolrecht, de heffingsgrondslagen en het tarievenbeleid doeltreffend en doelmatig?

Norm:

De wijze van kostentoerekening bevat voldoende waarborgen voor een goede doorberekening en is gebaseerd op het rioleringsplan met een meerjaren perspectief voor onderhoud en vervanging, reconstructie.

Oordeel: Voldoet deels aan norm

Zie ook de toelichting in voorgaande paragrafen.

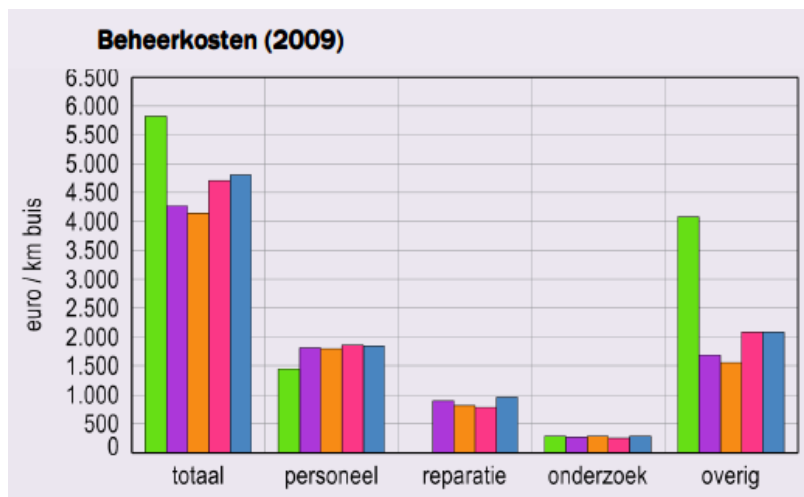
De wijze waarop kosten worden doorberekend staat onder meer beschreven in het VGRP 2010 – 2014. In het VGRP is bepaald dat de hoogte van de aanslag afhangt van het waterverbruik en het van toepassing zijnde tarief. Hierdoor kan gebruik worden gemaakt van de administratie van Brabant Water voor het versturen van de aanslagen. Kostentoerekening geschiedt conform het kostenmodel van VNG. Er wordt gestreefd naar 100% kostendekking, en tariefstijgingen worden gedurende een planperiode constant gehouden. Uit gesprekken met medewerkers blijkt dat deze uitgangspunten in praktijk ook worden gehanteerd.

4.10 Verschillen in tariefstelling

<p><u>Subvraag:</u> x. Kan een verklaring worden gegeven voor de verschillen in tariefstelling t.o.v. andere gemeenten?</p>
<p><u>Norm:</u> Beschrijvende vraag: Verklaringen voor verschillen in tariefstelling kunnen bijvoorbeeld blijken uit technische verschillen verwoord in het rioleringsplan, beleidsmatige keuzes met een effect op de kosten, belangrijke investeringen die buiten de financiële ramingshorizon zijn gehouden (doorgeschoven naar volgende generatie), verschillen in heffingsmaatstaf, kostenefficiëntie en de wijze van toerekening van kosten. <u>Oordeel:</u> Voldoet deels aan norm</p>

Halderberge is een middelgrote, weinig stedelijke gemeente in Zuid-Nederland, en ligt in een overgangsgebied van zand naar klei. Er ligt een gangbare hoeveelheid gescheiden en relatief veel mechanische riolering⁵².

Er is in Halderberge de afgelopen jaren meer dan gemiddeld geïnvesteerd in vervanging en verbetering van het stelsel (zie paragraaf 4.1). Ook de beheerkosten zijn in Halderberge hoger dan gemiddeld:

Gebiedsvergelijkingen

- Halderberge (Gmt. 1655)
- Vergelijkbare gemeentegrootte als Halderberge
- Vergelijkbare stedelijkheid als Halderberge
- Vergelijkbare stelselleeftijd als Halderberge
- Vergelijkbare bodemsoort als Halderberge
- Nederland

⁵² Benchmark rioleringszorg, gemeenterapport 2010 Halderberge, Rioned.

Voor verschillen in tariefstelling tussen gemeenten, kunnen de volgende mogelijke verklaringen worden genoemd:

- Halderberge is gelegen op een overgangsgebied met overwegend slecht doorlatende grondsoorten.
- Het lage aantal fte's in de buitendienst (0,5 fte in Halderberge, ten opzichte van 1 fte gemiddeld landelijk).
- De wijze van kostentoerekening van overheadkosten en de wijze van kosten-toerekening van projecten in de openbare ruimte aan de riolering (en daarmee de riolheffing).
- De hoge leeftijd van de vrijvervalriolering (37,1 jaar gemiddeld in Halderberge, ten opzichte van 30,1 jaar gemiddeld landelijk).

In onderstaande tabel worden mogelijke factoren (kenmerken/eigenschappen) benoemd die voor de gemeente Halderberge een verhogend dan wel verlagend effect hebben op de tariefstelling.

Mogelijke verklaringen voor een hoog tarief in 2010	Mogelijke verklaringen voor een laag tarief in 2010
<ul style="list-style-type: none"> - De gemeente is gelegen op een overgangsgebied met overwegend slecht doorlatende grondsoorten. - Inzet van externe partijen voor opstellen van plannen en uitvoering. - Er is veel geïnvesteerd in vervanging en herstel van het stelstel (a.g.v. relatief hoge leeftijd van de riolering). - Beheerkosten t.a.v. het landelijk gemiddelde zijn hoog. 	<ul style="list-style-type: none"> - Toekomstige kosten/investeringen worden nog niet meegenomen in het huidige tarief - Relatief beperkte vaste personeelslasten (kleine capaciteit)

5 Rol van de gemeenteraad

In dit hoofdstuk wordt de bestuurlijke invalshoek van het rioleringsbeleid- en beheer behandeld. De onderzoeksvragen behorende bij deelvraag C zijn aan het begin van elke paragraaf in een kader weergegeven. Deelvraag C bestaat uit 4 normen. De bevindingen worden telkens per norm weergegeven.

Deelvraag C
Vanuit een bestuurlijke invalshoek: is de gemeenteraad in staat gesteld om invulling te geven aan zijn kaderstellende en controlerende rol?

5.1 Kaderstellende rol

<p><u>Subvraag:</u></p> <p>i. Hoe kan de Raad kaders stellen en controleren? Wordt de Raad in de gelegenheid gesteld om op basis van alternatieven tot keuzes te komen?</p>
<p><u>Norm:</u></p> <p>de gemeenteraad heeft kaders gesteld in het rioleringsplan. Er zijn alternatieve keuzes aan de Raad voorgelegd (eventueel via vooroverleg met de Raadscommissie), waarna het rioleringsplan door de Raad is vastgesteld.</p>
<p><u>Oordeel:</u> Voldoet aan norm</p>

Het Gemeentelijk Rioleringsbeleid 2005-2009 is door de gemeenteraad op 23 juni 2005 vastgesteld. Op 30 september 2010 heeft de Raad het voorstel voor het nieuwe VGRP 2010-2014 overgenomen vastgesteld. Het nieuwe VGRP is inhoudelijk in de commissie besproken, maar er zijn bij het vaststellen van het nieuwe VGRP geen alternatieven voorgelegd aan de Raad. De afweging tussen een aantal alternatieven heeft binnen het College plaatsgevonden, waarna het College aan de Raad een voorkeursscenario (het nieuwe VGRP) heeft voorgelegd.

Met het vaststellen van het nieuwe VGRP heeft de Raad de begroting vastgesteld en akkoord gegeven op de investeringen voor de komende vier jaar die zijn opgenomen in het VGRP. In het nieuwe (verbrede) VGRP zijn de nieuwe wettelijke taken van de gemeente Halderberge (conform de Wet Gemeentelijke Watertaken), zoals de hemelwaterzorgplicht en de grondwaterzorgplicht opgenomen.

Bij het opstellen van het VGRP is een piek geconstateerd, daarbij is de afweging gemaakt om hetzij te sparen voor later, hetzij te investeren voor later. In het raadsbesluit is gekozen voor een geringe stijging van de riolering, maar over 10 jaar wordt wel een piek verwacht. Er is gekozen voor de geringe groei.

5.2 Bestuurlijke informatievoorziening

Subvraag:

- ii. Is de bestuurlijke informatievoorziening tijdens de uitvoering van het beleid juist, tijdig en volledig?

Norm:

Raad en College hebben afspraken gemaakt omtrent de bestuurlijke informatievoorziening tijdens de uitvoering. De informatie die de Raad ter beschikking heeft voldoet aan de eisen die daaraan zijn gesteld. De informatie is actueel en eventuele afwijkingen tijdens de uitvoering worden gerapporteerd. De Raad ontvangt jaarlijks een rapportage over de uitvoering van het jaarlijkse rioleringsbeheer.

Ordeel: Voldoet deels aan norm

De Raad wordt op hoofdlijnen geïnformeerd over de realisatie van de doelen en projecten middels de reguliere planning & control cyclus via begrotingsrapportages en jaarrapportages. In de reguliere P&C cyclus worden zowel inhoudelijke als financiële doelstellingen geëvalueerd en besproken.

Op ambtelijk niveau worden projecten periodiek geëvalueerd in de reguliere P&C cyclus. Bij afronding van de werkzaamheden vindt er een eindverantwoording plaats richting het College en vervolgens naar de Raad. In de jaarrekening wordt een totaaloverzicht van de voortgang van de projecten (investeringen) gegeven. Bij substantiële wijzigingen en/of uitzonderlijke situaties wordt een tussentijdse terugkoppeling gegeven aan de Raad, maar het streven van de gemeente is om de verantwoording zoveel mogelijk via de reguliere P&C cyclus plaats te laten vinden.

Daarnaast wordt de Raad jaarlijks uitgenodigd voor een rondrit met de bus langs gerealiseerde werken en werken die nog in uitvoering zijn (met name aan wegen). De civiel-technische afdelingen streven er naar om de raadsleden op deze manier meer inzicht te geven in en gevoel te krijgen bij hun werkzaamheden.

Uit het Rekenkameronderzoek Quick-Scan Bestuursrapportage van maart 2011⁵³ is gebleken dat de informatiebehoefte, onder andere op het gebied van riolering, van raadsleden onderling verschilt. Uit de gesprekken blijkt dat de eerste stappen op weg naar een verbeterde informatievoorziening en verantwoording worden genomen.

⁵³ Rekenkameronderzoek Quick-Scan Bestuursrapportage gemeente Halderberge, maart 2011.

5.3 Bestuurlijke evaluatie

<p><u>Subvraag:</u> iii. Is de bestuurlijke evaluatie achteraf na de realisatie van investeringen adequaat?</p>
<p><u>Norm:</u> Periodiek worden evaluaties van uitgevoerde werken opgesteld en besproken in de Raad.</p>
<p><u>Oordeel:</u> Voldoet deels aan norm</p>

Een eindevaluatie van het GRP vindt een keer in de vier jaar plaats. Tussentijds wordt de Raad geïnformeerd over de voortgang van de uitvoering van het GRP (realisatie van de doelen) via de tussentijdse rapportages (voorjaarsnota, najaarsnota). Ook wordt er incidenteel een presentatie aan de Raad gegeven over de riolering en de werkzaamheden van de civiel-technische afdelingen.

Zoals eerder vermeld wordt na ieder project een financiële evaluatie gehouden en wordt de Raad daar via de reguliere P&C cyclus over geïnformeerd. In de jaarrekening wordt een totaaloverzicht van de voortgang van de projecten (investeringen) gegeven.

De bovengenoemde verantwoordingen en evaluaties kennen een sterk financieel karakter en zijn in mindere mate gericht op de inhoudelijke voortgang. In de jaarrekening wordt wel een voortgang per project gegeven. De gemeente probeert te voorkomen om te gedetailleerde inhoudelijke informatie te verstrekken en informeert de Raad daarom op hoofdlijnen.

5.4 Inzicht in realisatie doelstellingen

<p><u>Subvraag:</u> iv. Heeft de Raad inzicht in de mate waarin inhoudelijke doelstellingen worden bereikt?</p>
<p><u>Norm:</u> De Raad ontvangt (meestal) jaarlijkse rapportages over het rioleringsbeheer waaruit de mate van realisatie van de doelstellingen blijkt.</p>
<p><u>Oordeel:</u> Voldoet deels aan norm</p>

Zoals in de vorige paragraaf is toegelicht, hebben de verantwoordingen en evaluaties een sterk financieel karakter. In de opzet van het nieuwe VGRP is opgenomen welke activiteiten uit het GRP wel en niet zijn uitgevoerd. In voorgaande paragrafen is reeds toegelicht dat het gebrek aan personele capaciteit een belangrijke oorzaak is voor een aantal activiteiten uit het GRP dat niet is uitgevoerd. Om de capaciteit uit te breiden heeft de gemeente een vacature (1 fte) opengesteld.

6 Inhoudelijk-technische aspecten

In dit hoofdstuk wordt de inhoudelijk-technische invalshoek van het rioleringsbeleid- en beheer behandeld. De onderzoeksvragen behorende bij deelvraag D zijn aan het begin van elke paragraaf in een kader weergegeven. Deelvraag D bestaat uit 7 normen. De bevindingen worden telkens per norm weergegeven.

Deelvraag D

Vanuit een inhoudelijk-technische invalshoek: is er een logische samenhang tussen de in het rioleringsbeleid nagestreefde doelstellingen en de getroffen / voorziene maatregelen, en zijn in de beleidsvorming alternatieven overwogen? Kan worden vastgesteld of de maatregelen er inderdaad toe leiden dat op doeltreffende en doelmatige wijze de vooraf gestelde doelen gerealiseerd worden?

In de in 2010 gehouden Benchmark Rioleringszorg wordt de vergelijking van de verschillende gemeenten uitgevoerd op basis van door de gemeenten zelf aangeleverde gegevens. Omdat de gemeente Halderberge vrijwel uitsluitend gegevens heeft aangeleverd van financiële aard is er op het gebied van technisch-inhoudelijke zaken niets op te maken uit de resultaten van de benchmark. Een kwantitatieve vergelijking met andere gemeenten is op grond van de benchmark niet mogelijk. Wel is duidelijk dat, zoals eerder vermeld, de gemiddelde leeftijd van de vrijvervalriolering ruim boven dat van het landelijk gemiddelde ligt.

Doordat in dit onderzoek een benadering is gekozen met documentenstudie en interviews wordt dieper op de materie ingegaan, waardoor een gedetailleerd beeld ontstaat. Een beeld, dat niet direct gerelateerd is aan vergelijking met andere gemeenten, maar meer een beeld schetst van de wijze waarop in Halderberge zelf met rioleringsbeleid en beheer wordt omgegaan. Het geschetste beeld biedt de gemeente daardoor een goede mogelijkheid om verbeterpunten te definiëren en uit te voeren.

6.1 Kwaliteit riolering

Subvraag:

- i. Heeft de gemeente een goed inzicht in de kwaliteit van de bestaande riolering?

Norm:

Periodiek vinden inspecties plaats van de bestaande riolering.

Oordeel: voldoet deels aan norm

De gemeente heeft een meerjarenprogramma voor reiniging en inspectie van haar rioleringsstelsel. Jaarlijks wordt ongeveer 7% van de riolering inwendig geïnspecteerd en beoordeeld.

De gemeente hanteert een structurele reinigingsfrequentie, deze ziet er als volgt uit:

- Vrijvervalriool voor gemengde en Dwa-stelsels: 1 keer per 5 jaar;
- Hemelwaterafvoer: 1 keer per 10 jaar
- Kolken worden tweemaal per jaar gereinigd;
- Gemalen worden 4 keer per jaar geïnspecteerd;
- Technische randvoorzieningen: 1 keer per jaar;
- Drukrioleringsunits: 2 keer per jaar.

Hiervoor kent de gemeente een twaalfjarige inspectiecyclus voor de hele gemeentelijke riolering. Reiniging vindt plaats in combinatie met inspectie. Doordat de laatste jaren een inhaalslag heeft plaatsgevonden op het gebied van reiniging en inspectie heeft de gemeente een goed beeld van de kwaliteit van het vrijvervalriool.

Nog niet alle riolering is door de gemeente door middel van inspectie in beeld gebracht; momenteel vindt een inhaalslag plaats. Ook beschikt de gemeente nog niet over een beheerprogramma, waardoor reparatie en vervanging nu nog handmatig wordt uitgewerkt op basis van de uitgevoerde inspecties.

Ofschoon de gemeente structureel inspecties uitvoert, heeft het door de opgelopen achterstanden en het ontbreken van een beheerprogramma nog onvoldoende inzicht op de kwaliteit van de riolering.

Aanvullend op de vraag of de gemeente goed zicht heeft op de kwaliteit van de riolering, heeft een aantal Raadsleden de aanvullende vraag gesteld in hoeverre er tegenwoordig andere dingen/stoffen door het riool gaan dan voorheen, en in welke mate dat invloed heeft op het beheer en de kosten van de riolering (zie bijlage 4).

Of het gedrag van mensen in de afgelopen jaren is veranderd is in zijn algemeenheid moeilijk te zeggen. Om specifiek op de Halderbergse situatie in te gaan, is nog lastiger. Daarom een algemene notie over het issue dat de raadsleden aan de orde hebben gesteld. Veelal zijn de inwoners zich er niet van bewust waar de stoffen naar toe gaan zodra deze in het 'putje' zijn gegooid. Wel is er een aantal stoffen dat problemen kan geven in het rioolstelsel, namelijk

- Schoonmaakdoekjes: dit geeft in specifieke wijken waar dit gebeurt veel storingen met pompen die vastdraaien. Die doekjes verkleven zich aan elkaar en geven een verstopping in de pomp. Dit kan leiden tot meer kosten als gevolg van het oplossen van de storingen.
- Frituurvet: dit stolt en geeft verstoppingen, door de afzetting in het riool. Dit komt bijvoorbeeld veel voor in studentwijken of allochtonenwijken. Frituurvet kan leiden tot extra kosten als gevolg van het oplossen van storingen en het reinigen van de riolering.
- Olie/benzine: dit transporteert zich razendsnel door het riool. Een combinatie van olie/benzine en een weggegooid sigarettenpeuk heeft in de praktijk al meerdere malen geleid tot een explosie. Extra kosten die dit met zich meebrengt zijn onder andere de kosten voor implementatie van detectiesystemen bij de gemalen (vooral toegepast in steden).
- Niet-afbreekbare wasmiddelen: bij geschieden stelsels in woonwijken, regenwaterriool & vuilwaterriool is het niet gewenst om je auto te wassen op straat met niet-afbreekbare wasmiddelen. Dit komt rechtstreeks in het

oppervlaktewater. De extra kosten die hieraan gerelateerd zijn, zijn lastig in te schatten. Wel is er uiteraard gevaar voor het milieu.

6.2 Maatregelen rioleringsplan

<p><u>Subvraag:</u> ii. Zijn de voorgestelde maatregelen in het gemeentelijk rioleringsplan voldoende onderbouwd ?</p>
<p><u>Norm:</u> Bij het opstellen van het rioleringsplan is gebruik gemaakt van praktisch toepasbare kennis voor beleidsvoorbereiding, planning, ontwerp, aanleg, beheer en onderhoud (bijvoorbeeld CROW-normen en inzichten).</p>
<p><u>Oordeel:</u> Voldoet aan norm</p>

In het VGRP wordt verwezen naar de landelijk geldende normen voor civiel- en cultuurtechnische werken. Hieronder vallen de geldende NEN-normen en CROW-richtlijnen. Voor de beoordeling van de kwaliteit van geïnspecteerde riolering wordt gebruik gemaakt van een eigen Kwaliteits Index Cijfer op basis van kleurcodering. Daarmee wordt op een plattegrond van het rioleringsstelsel de kwaliteit van het stelsel gevisualiseerd. Bij de uiteindelijke prioriteitstelling wordt tevens rekening gehouden met de noodzakelijke werkzaamheden aan de oppervlakte infrastructuur, waarbij voor het wegonderhoud gebruik wordt gemaakt van het programma DgDialog.

6.3 Prioriteitenstelling en planning

<p><u>Subvraag:</u> iii. Wordt op grond van het beleid tot een logische prioriteitenstelling en planning gekomen?</p>
<p><u>Norm:</u> De gemeente heeft een planning en prioriteitenlijst opgesteld welke logisch voortvloeien uit het rioleringsplan, de meerjarenplanning en de vertaling daarvan in jaarlijkse plannen.</p>
<p><u>Oordeel:</u> Voldoet deels aan norm</p>

In het GRP 2005-2009 lag het accent op de doelmatige inzameling van het binnen het gemeentelijk gebied geproduceerde afvalwater, het verminderen van de vuilemissie vanuit het gemeentelijk rioleringsstelsel en het beheer en beperken van wateroverlast in de breedste zin van het woord. Om deze doelen te bereiken, dan wel invulling aan te geven, was voor de planperiode 2005-2009 een groot aantal activiteiten en maatregelen gepland. Nagenoeg alle geplande activiteiten en maatregelen zijn ook daadwerkelijk uitgevoerd, en ook is ten behoeve van het verbeteren van het hydraulisch functioneren van het rioleringsstelsel nog een aantal aanvullende werkzaamheden uitgevoerd.

Gedurende de looptijd van het GRP is een aantal basisrioleringsplannen uitgewerkt waarin deze maatregelen nog eens nader gespecificeerd zijn en tevens een herberekening heeft plaatsgevonden van het verharde oppervlak.

In het VGRP is op een transparante manier vastgelegd hoe de rioleringszorg verder doelmatig ingevuld kan worden, gebaseerd op de evaluatie van het GRP 2005-2009 en de ervaringen met de opgestarte basisrioleringsplannen.

Voor de riolering is echter nog geen heldere meerjarenplanning tot stand gekomen, die is uitgewerkt in jaarplannen. Dit is deels toe te schrijven aan het ontbreken van een geautomatiseerd systeem, het nog niet volledig geïnspecteerd hebben van het rioleringsstelsel en een gebrek aan personeel.

6.4 Realisatie planning

Subvraag:

iv. Wat is de mate van realisatie van de voorgenomen maatregelen ten opzichte van de planning?

Norm:

Uit de rapportages blijkt dat de realisatie van de voorgenomen maatregelen conform de planning is.

Oordeel: Voldoet deels aan norm

In de planperiode van het GRP 2005-2009 heeft de gemeente veel projecten kunnen realiseren. Hoewel niet alle maatregelen uit het GRP zijn gerealiseerd, is volgens de gegevens uit het VGRP de doelstelling nagenoeg gehaald. In het VGRP is een overzicht gegeven van de maatregelen welke zijn gerealiseerd in de planperiode van het GRP. Deze evaluatie in het VGRP is (naast de rapportage in reguliere P&C-cyclus) echter de enige rapportage, die over de maatregelen is aangeleverd. Transparantie in realisatie op projectniveau is niet aanwezig. In de gesprekken is aangegeven, dat ten gevolge van de personele onderbezetting vertraging optreedt in de uitvoering van VGRP en/of projecten.

6.5 Afstemming met onderhoud en reconstructie

Subvraag:

v. Hoe vindt afstemming plaats met het onderhoud en de reconstructie van wegen?

Norm:

De (technische afwegingscriteria in de) onderhoudsplannen onderhoud/renovatie van wegen en riolen zijn op elkaar afgestemd. Er zijn afspraken gemaakt over de wijze van afstemming met het onderhoud en de reconstructie van wegen en deze afstemming vindt periodiek plaats.

Oordeel: Voldoet aan norm

De gemeente maakt voor riolering gebruik van een Kwaliteits Index Cijfer, waarmee op basis van kleurcodering een prioriteitstelling wordt gemaakt. Deze prioritering komt voort uit de inspectiegegevens, die handmatig worden verwerkt in een plan. De prioritering voor de wegen is gebaseerd op de landelijk geldende CROW-systematiek. Beide plannings worden op elkaar afgestemd om tot een jaarplan te worden gevormd en om een afgestemde meerjarenplanning te komen. Vanwege de kleine omvang van de gemeentelijke dienst vindt afstemming veelal op bilaterale basis plaats en is niet structureel van aard. Daarnaast is er tweewekelijks integraal clusteroverleg civiele techniek, waar alle zaken betreffende de werken worden besproken. Verder heeft de gemeente de afstemming concreet gemaakt met een 'planningsbord' voor integrale afstemming.

6.6 Realisatie doelstellingen

<p><u>Subvraag:</u> vi. Kan worden vastgesteld of de maatregelen er inderdaad toe leiden dat op doeltreffende en doelmatige wijze de vooraf gestelde doelen gerealiseerd worden?</p>
<p><u>Norm:</u> In rapportages is vastgelegd in hoeverre doelstellingen worden gerealiseerd.</p>
<p><u>Oordeel:</u> Voldoet deels aan norm</p>

In het GRP 2005-2009 van de gemeente Halderberge is een vijftal doelen gesteld (zie paragraaf 3.5). Onderstaand wordt per gemeentedoelstelling een toelichting gegeven. Tegelijkertijd heeft de Rekenkamer op basis van algemene wet- en regelgeving een aantal aspecten benoemd dat van belang is gebleken voor de realisatie van de doelstellingen. Deze aspecten worden hieronder in een aantal tabellen samenvattend weergegeven. Per aspect is aangegeven wat de status daarvan is voor de gemeente Halderberge.

Doelmatige inzameling van het binnen het gemeentelijk gebied geproduceerde afvalwater

Met deze doelstelling beoogt de gemeente Halderberge dat er geen ongewenste lozingen plaatsvinden op de riolering en dat het aantal vuilwateraansluitingen per perceel beperkt moeten worden tot een minimum.

Uit de aangeleverde documentatie is niet geheel duidelijk of er nog sprake is van ongewenste lozingen. Maar in het VGRP wordt aangegeven dat de overall doelstelling nagenoeg is gehaald. Tevens wordt aangegeven dat er een actief vergunningen- en handhavingstelsel is en dat er een actueel bestand van de aansluitingen wordt bijgehouden. Vanuit de BRP's is wel duidelijk, dat de gemeente nog niet overall voldoet aan de basisinspanning en dat er op een aantal locaties nog ongewenste overstortingen plaatsvinden. In het VGRP wordt tevens aangegeven, dat actief onderzoek wordt verricht naar mogelijke verkeerde aansluitingen.

Samenvattend:

Algemeen geldende doelen en maatregelen	Oordeel/realisatie Halderberge
Voorkomen ongewenste lozingen	Voldoet
Voldoen aan de basisinspanning	Voldoet niet
Aanwezigheid Waterakkoord	Niet aanwezig (OAS is nog niet afgerond)

Inzameling van het hemelwater dat niet mag of kan worden gebruikt voor de lokale waterhuishouding

Dit doel is gericht op het verzamelen van stedelijk afvalwater. De gemeente Halderberge heeft de afgelopen jaren vanuit het GRP ingezet op gescheiden verzamelen van afvalwater en schoon hemelwater. Ook is in voorkomende gevallen het verhard oppervlak afgekoppeld van de riolering. Door overleg en advies zal in de komende jaren meer ervaring opgedaan worden met verdergaand afkoppelen (afkoppelkansen). In het VGRP staat eveneens het opstellen van een afkoppelplan gepland. Hierdoor wordt voorkomen dat relatief schoon regenwater zich mengt met afvalwater en wordt afgevoerd naar de zuivering.

Samenvattend:

Algemeen geldende doelen en maatregelen	Oordeel/realisatie Halderberge
Aanleg gescheiden stelsels	Ja
Afkoppelplan aanwezig	Nee

Transport van ingezameld water naar een geschikt lozingspunt

Met deze doelstelling wordt het transport van ingezamelde water naar de rioolwaterzuiveringsinstallatie of, voor het regenwater naar een regenwateruitlaat geregeld. Door het handhaven van een inspectiecyclus van 7% per jaar wordt voldaan aan een goede doorstroming van het stelsel, waardoor het water binnen de afgesproken tijd door de riolen onder vrij verval naar het gemaal kan stromen. De gemeente Halderberge neemt deel aan de OAS-studie Bath, waarbij uitgebreid de verharde oppervlakten worden geïnventariseerd. De resultaten van deze OAS-studie worden vertaald naar concrete maatregelen, waarmee voldaan moet worden aan de basisinspanning of een gelijkwaardig alternatief. De OAS studie is nog niet afgerond. Het aantal verstoppingen en meldingen wordt bijgehouden. Hiervan heeft de gemeente Halderberge een overzicht aangeleverd. Het bedraagt circa 60 verstoppingen in 2009.

Samenvattend:

Algemeen geldende doelen en maatregelen	Oordeel/realisatie Halderberge
Deelname Oas-studie	Ja
Aantal verstoppingen	Ja
Reinigingscyclus	Voldoende
Actuele BRP's aanwezig	Ja

Het beperken van ongewenste emissie naar oppervlaktewater, bodem en grondwater
Om "ongewenste emissies naar oppervlaktewater, bodem en grondwater te voorkomen" worden onder andere door het waterschap eisen gesteld. Het betreffen de eisen aan de vuiluitworp uit de riolering naar oppervlaktewater en lekkage naar bodem en grondwater. Hiervoor moet aan de bassinspanning voldaan worden en het waterkwaliteitsspoor gevolgd worden. In de evaluatie van het VGRP geeft de gemeente Halderberge aan nog niet te voldoen aan de basisinspanning. Wel zijn de doelstellingen uit het GRP nagenoeg gehaald door het nemen van allerlei maatregelen, die met name bedoeld waren om wateroverlast te voorkomen. Uit de vigerende BRP's blijkt echter dat nog niet op alle plaatsen wordt voldaan aan de eis tot voorkoming van ongewenste emissies. In deze BRP's zijn hiertoe aanvullende maatregelen opgenomen.

Samenvattend:

Algemeen geldende doelen en maatregelen	Oordeel/realisatie Halderberge
Voldoet aan overstortfrequentie	nee

Het beperken van overlast (in de breedste zin van het woord)

Met deze doelstelling dient wateroverlast als gevolg van regenval te worden voorkomen door te voorzien in voldoende afvoercapaciteit. Daarnaast dienen ook andere vormen van overlast (uitvallen gemalen, stank etc.) te worden voorkomen. Hoewel de gemeente nog niet alle riolering geïnspecteerd heeft, krijgt de gemeente binnenkort door de uitgevoerde inspectiecyclus een goed beeld op de kwaliteit van de riolering. Bovendien heeft de gemeente door het realiseren van het grootste deel van de maatregelen uit het GRP veel locaties vrijgemaakt van wateroverlast. Het aantal meldingen en klachten hierover is de laatste jaren teruggelopen. De klachten en meldingen ten aanzien van riolering liggen op jaarbasis in 2009 op ongeveer 300. Op basis van het document 'stand van zaken aansprakelijkheidsstelling 2010' blijkt dat er 3 claims zijn ingediend betreffende wateroverlast. Omdat de gemeente Halderberge deze gegevens niet heeft aangeleverd aan de in 2010 gehouden benchmark riolering kan over een eventuele afwijking van het landelijk gemiddelde hier niets gezegd worden.

Samenvattend:

Algemeen geldende doelen en maatregelen	Oordeel/realisatie Halderberge
Klachten en meldingen	Ja
Schadeclaims	Ja
Uitval gemalen	Niet bekend
Aantal reparaties	Niet bekend

In veel gevallen kan ook iets worden gezegd over een goed beheer en doelmatig gebruik van de riolering. De gegevens van de inspecties worden door de gemeente verwerkt in een beheersysteem, dat echter niet geautomatiseerd is. Het beeld op de kwaliteit en werking is (mede door het ontbreken van een deel van inspectie- en

revisiegegevens) niet volledig. Wel worden de gegevens aan de hand van een afgesproken systeem met Kwaliteits Index Cijfers gebaseerd op een kleurcode van een prioritering voorzien.

Alle meldingen en klachten komen bij de gemeente binnen via een centraal meldpunt, dat de meldingen uitsplitst naar soort. De gemeente heeft een servicedienst beschikbaar voor het verhelpen van de eerste klachten. Wanneer oplossen door deze teams niet mogelijk is, worden de werkzaamheden uitbesteed.

Er vindt op hoofdlijnen evaluatie op zowel financiën als inhoud plaats via de regulier P&C-cyclus. Er is echter geen sprake van een jaarlijkse inhoudelijke evaluatie van de doelstellingen zoals deze in het GRP en VGRP zijn opgenomen.

Samenvattend:

Algemeen geldende doelen en maatregelen	Oordeel/realisatie Halderberge
Bijgehouden geautomatiseerd beheersysteem	Nee
Evaluaties op jaarplanniveau	Deels
Integrale afstemming	Ja
Projectmatige benadering	Nee

In de gemeente Halderberge is één groot drinkwaterwingebied gelegen. Binnen het grondwaterbeschermingsgebied kunnen op basis van het grondwaterbeschermingsplan ongewenste ruimtelijke ontwikkelingen worden geweerd en gelden strengere milieuregels. Er zijn eisen ten aanzien van het infiltreren van afgekoppeld water binnen het grondwaterbeschermingsgebied. Direct infiltreren in de bodem via bijvoorbeeld kratten is niet toegestaan, onder voorwaarden is oppervlakkige infiltratie via een bodempassage wel toegestaan. In een deel van Gemeente Halderberge kan hemelwater wel goed in de grond infiltreren. De Gemeente Halderberge wil in de toekomst de mogelijkheid behouden om in bepaalde situaties om bewoners te verplichten het hemelwater op eigen terrein op te vangen. De regenwaterzorgplicht is dat de eigen verantwoordelijkheid van burger of bedrijf voor het omgaan met hemelwater voorop wordt gesteld. Primair is het bedrijf of de burger aan zet. Als deze het hemelwater in de bodem of het oppervlaktewater kan brengen hoeft de gemeente niets te doen. Pas als dat in redelijkheid niet van de burger of het bedrijf kan worden gevraagd is de gemeente aan zet om het hemelwater in te zamelen.

Samenvattend:

Algemeen geldende doelen en maatregelen	Oordeel/realisatie Halderberge
Infiltratie mogelijk	Deels
Infiltratie gebruikt	Deels

6.7 Klachtenafhandeling

<u>Subvraag:</u> vii. In hoeverre geeft het rioleringsbeleid en -beheer bij inwoners en bedrijven aanleiding tot klachten?
<u>Norm:</u> Beschrijvende vraag. <u>Oordeel:</u> nvt

De relatie tussen meldingen/klachten en het gevoerde beleid is met het aangeleverde materiaal niet helder in beeld te brengen. Ook uit de benchmark kunnen deze gegevens niet worden gehaald.

Wel wordt in interviews aangegeven, dat het totaal aantal klachten de laatste jaren toeneemt en dat het aantal klachten over de riolering in 2009 ongeveer 300 bedroeg. De serviceteams van de gemeente zijn er op gericht onvolkomenheden (ongevraagd) op te lossen om zo klachten en meldingen te voorkomen.

Verder blijkt uit de evaluatie van de maatregelen uit het GRP, zoals verwoord in het VGRP, dat de wateroverlast hierdoor sterk is verminderd. De klachten als gevolg van wateroverlast zijn de laatste jaren daardoor afgenomen.

7 Conclusies en aanbevelingen

In dit laatste hoofdstuk komen de conclusies en aanbevelingen van het onderzoek aan de orde. Eerst herhaalt het hoofdstuk kort de doelstelling en onderzoeksvragen.

7.1 Doelstelling en onderzoeksvragen

In dit onderzoek stond de volgende onderzoeksvraag centraal:

In hoeverre is het door de gemeente gevoerde rioleringsbeleid en -beheer als effectief en doelmatig aan te merken?

Bovenstaande hoofdvraag is vervolgens uitgewerkt in de volgende deelvragen, die elk vanuit een andere invalshoek het rioleringsbeleid benaderen:

- a. Algemeen: op welke wijze is het rioleringsbeleid tot stand gekomen, en heeft dit geresulteerd in duidelijke doelstellingen?
- b. Vanuit een financiële invalshoek: welke kosten zijn aan het rioleringsbeleid en -beheer verbonden, en hoe worden deze kosten aan inwoners en bedrijven in rekening gebracht? Waardoor worden - op hoofdlijnen - verschillen in tariefstelling tussen de betrokken gemeenten veroorzaakt?
- c. Vanuit een bestuurlijke invalshoek: is de gemeenteraad in staat gesteld om invulling te geven aan zijn kaderstellende en controlerende rol?
- d. Vanuit een inhoudelijk-technische invalshoek: is er een logische samenhang tussen de in het rioleringsbeleid nagestreefde doelstellingen en de getroffen / voorziene maatregelen, en zijn in de beleidsvorming alternatieven overwogen? Kan worden vastgesteld of de maatregelen er inderdaad toe leiden dat op doeltreffende en doelmatige wijze de vooraf gestelde doelen gerealiseerd worden?

Hieronder geven wij voor de centrale onderzoeksvraag en per deelvraag / invalshoek de conclusies en aanbevelingen.

7.2 Algemene conclusie

Het door de gemeente Halderberge gevoerde rioleringsbeleid en -beheer is deels als effectief en doelmatig aan te merken. Het rioleringsbeleid en -beheer van de gemeente kent een aantal sterke punten en onder andere de volgende resultaten zijn bereikt: een opgesteld GRP en VGRP, integraliteit van het rioleringsbeleid en -beheer en een effectieve samenwerking met andere organisaties. Daarnaast kent het rioleringsbeleid en -beheer van de gemeente een aantal verbeterpunten, zoals het voldoen aan de basisinspanning en inzicht in de kwaliteit van de riolering.

De gemeente Halderberge anticipeert met het opstellen van het GRP en het VGRP - ruim voor het eindtermijn van 2013 - op de wettelijke verplichting conform de Wet milieubeheer. Bij het opstellen en uitvoeren van beleid ligt een sterke nadruk op integraliteit. De gemeente werkt in de uitvoering van het rioleringsbeleid samen met diverse partijen zoals SWWB en diverse interne vakdisciplines. De effectiviteit van de samenwerking kan nog worden verbeterd waaronder het monitoren van afspraken

met nutsbedrijven. De gemeente heeft aangegeven dat zij intensief contact zoekt met de nutsbedrijven, maar het lijkt voor de nutsbedrijven vaak lastig om afspraken te maken over het afstemmen van o.a. plannings. De gemeente Halderberge heeft reeds een verbeteringslag gemaakt in de effectiviteit van de samenwerking met het waterschap, door het waterschap in het voortraject van plannen en projecten te betrekken.

Jaarlijks stelt de gemeente een 'planningsbord' vast waarin de integrale afstemming tussen riolering, wegen en ruimtelijke ontwikkelingen tot uiting komt. Een aandachtspunt voor Halderberge is dat zij nog niet voldoet aan de basisinspanningen. Jaarlijks worden er inspecties uitgevoerd, maar nog niet het gehele rioleringsstelsel is in beeld gebracht. Geconcludeerd wordt dat de gemeente nog onvoldoende inzicht heeft in de kwaliteit van de riolering.

De transparantie in de financiën van het rioleringsbeleid is in de huidige situatie voor verbetering vatbaar. De wijze waarop kosten worden doorberekend wordt onvoldoende toegelicht. Uit de benchmark rioleringsbeleid van Rioned blijkt dat het tarief voor de rioolheffing in Halderberge voor eenpersoonshuishoudens onder het landelijke gemiddelde ligt. Voor meerpersoonshuishoudens ligt het tarief daarentegen boven het landelijke gemiddelde. Ten aanzien van de vervanging van de vrijvervalriolering heeft de Raad er bewust voor gekozen om geen voorziening op te nemen. Daarmee loopt de gemeente het risico in 2030 te maken te krijgen met hogere kosten, wat zijn weerslag zal hebben in de tarifiering.

7.3 Algemene invalshoek

Het gemeentelijk rioleringsbeleid (GRP) is in 2005 door de Raad vastgesteld voor een periode van vijf jaar. In 2010 heeft de gemeente Halderberge het verbreed gemeentelijk rioleringsplan (VGRP) opgesteld. Het VGRP heeft een looptijd tot 2014 en is eveneens vastgesteld door de Raad. Op deze wijze heeft de gemeente Halderberge geanticipeerd op de verbrede gemeentelijke zorgplicht, waarbij alle gemeenten uiterlijk 2013 een VGRP dienen op te stellen.

Het rioleringsbeleid is in de gemeente Halderberge integraal onderdeel van het milieubeleid en het integraal waterbeheer. Doelstellingen die betrekking hebben op het rioleringsbeleid zijn zowel opgenomen in het milieubeleidsplan (2009-2012) als in het Waterplan (2004-2009) van de gemeente Halderberge. In de uitvoering is eveneens sprake van een integrale uitvoering door werkzaamheden op elkaar af te stemmen en het hanteren van een meerjarenplanning waarin o.a. wegen en riolering zijn afgestemd.

De gemeente Halderberge werkt bij de beleidsvorming samen met andere organisaties. Deze samenwerking is over het algemeen effectief en leidt tot concrete resultaten, zoals:

- de aanleg van een grondwatermeetnet, voortgekomen uit een samenwerking (ensamenwerkingsovereenkomst) met de gemeenten Halderberge, Geertruidenberg, Rucphen, Zundert, Moerdijk, Bergen op Zoom, Etten-Leur en Gilze en Rijen;
- het opstellen van een OAS-studie in samenwerking / overleg met het waterschap;

- de Samenwerking Water West-Brabant (SWWB), een samenwerking op het gebied van water en riolering van 27 gemeenten en 3 waterschappen.

Periodiek vindt met het waterschap overleg op bestuurlijk en/of ambtelijk niveau plaats. Met de nutsbedrijven vindt overleg plaats voorafgaand aan het opstarten van projecten. De effectiviteit van de samenwerking met andere partijen is nog niet optimaal. De Rekenkamer concludeert dat de gemaakte afspraken in het algemeen worden vastgelegd, maar niet allemaal worden gerealiseerd. Zo blijkt uit de samenwerking met het waterschap dat de Optimalisatiestudie afvalwatersysteem (OAS) studie vertraging heeft opgelopen en de gemeente Halderberge nog niet voldoet aan de basisinspanning.

De gemeente Halderberge heeft een gemiddelde formatie voor de binnendienst en een relatief kleine formatie voor de buitendienst. Het opstellen van beleidsnota's en het uitvoeren van inspecties wordt uitbesteed. De gemeente staat voor een grote wateropgave (er is nog relatief veel wateroverlast, de gemeente voldoet niet aan de basisinspanning) en de beperkte personele bezetting vormt een aandachtspunt voor de gemeente.

Aanbeveling 1: Continueer de inspanning om de OAS studie te hervatten en te voldoen aan de basisinspanning. Zorg ervoor dat afspraken worden geconcretiseerd en uitgevoerd, let er daarbij op dat de afspraken worden gemonitord.

7.4 Financiële invalshoek

Onderstaand is een samenvattend overzicht opgenomen van de kenmerken van het rioleringsbeleid in Halderberge en de belangrijkste (financiële) bevindingen uit dit onderzoek.

- De gemeente is gelegen op **overgangsgebied** (zand naar klei).
- De riolering bestaat in Halderberge uit een **gangbare hoeveelheid gescheiden en relatief veel mechanische riolering**. De lengte van de vrijvervalriolering is met 143 kilometer buis relatief laag.
- Het huidige **Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan** (VGRP) loopt van 2010 t/m 2014 (5 jaar). De voorloper van het VGRP het **Gemeentelijk Rioleringsplan** (GRP) had een doorlooptijd van 2005 t/m 2009 (5 jaar).
- De **kwaliteit van de riolering** wordt in het VGRP niet gekwalificeerd. Wel blijkt op basis van metingen dat in totaal 544 meter rioolstreng in Halderberge als zeer slecht geclassificeerd moet worden. Extrapolatie van de inspectiegegevens leidt tot een totale lengte aan rioolvervangings van 854 meter.
- De gemeente werkt met een 12-jarige **inspectiecyclus**. Inspecties vinden plaats in combinatie met reiniging van de riolering.
- Het rioleringsbeleid is een **integraal** onderdeel van het milieubeleid en het integraal waterbeheer. Op uitvoerend niveau wordt een integrale meerjarenplanning opgesteld.
- De gemeente gebruikt het waterverbruik als **heffingsgrondslag** voor de rioolheffing. In de rioolheffing worden kosten verhaald die gemaakt worden voor het afvoeren en verwerken van afvalwater en hemelwater.

- Uitgangspunt voor de rioolheffing is 100% kostendekking. De **kostendekkingsgraad** ligt op dit moment op 99,9% en varieert niet sterk over de jaren.
- De gemeente Halderberge heeft geen vastgestelde **ramingssystematiek**. De afdeling Beheer Openbare Ruimte werkt op dit moment aan een standaard ramingssystematiek.
- De gemeente kent (in 2010) een **iets lager dan gemiddeld tarief** voor de rioolheffing van eenpersoonshuishoudens in vergelijking met andere gemeenten. Voor meerpersoonshuishoudens is het tarief **hoger dan** gemiddeld in vergelijking met andere gemeenten.
- Met de jaarrekening 2009 is de voorziening omgevormd tot een **reserve** (conform wet- en regelgeving). Een deel van de reserve (€ 467.000) is omgevormd tot een voorziening groot onderhoud. Het restant van € 100.000 blijft in de reserve riolering om voor- of nadelige saldo's bij de jaarrekening te vereffenen.
- De **vervanging van de vrijvalriolering** is gepland, maar hiervoor is bewust geen voorziening genomen. De Raad heeft er voor gekozen om voor de vervanging van vrijval riolering (gepland in 2030) geen voorziening te nemen om een tariefsverhoging van 25% in de huidige planperiode te voorkomen.
- Voor groot onderhoud aan drukriolering en gemalen wordt in het VGRP een **financiële doorkijk** gegeven tot en met 2024.
- De doelstellingen uit het GRP 2005 – 2009 zijn, aldus de **evaluatie** uit het VRP 2009 – 2014, 'nagenoeg' allemaal gehaald. Een analyse van de resultaten van de gerealiseerde maatregelen en werkzaamheden vanuit het VGRP 2005-2009 ontbreekt echter.
- De kosten van straatvegen en kwijschelding worden met ingang van 2009 **toegerekend** aan de rioolheffing. Daarnaast wordt een deel van de kosten voor het parkmanagement van het industrieterrein Borchwerff II toegerekend aan riolering.

In de periode 2000-2010 is 64% van de vrijvalriolering geïnspecteerd. Daarmee zijn het GRP en VGRP niet volledig gebaseerd op actuele inspecties en actuele gegevens over het rioleringsstelsel. De gemeente Halderberge heeft nog geen compleet inzicht in de staat van de riolering. In het GRP werd uitgegaan van een planningshorizon van 60 jaar. Deze termijn was gekoppeld aan de technische levensduur van de rioleringsobjecten. Het verbreed gemeentelijk rioleringsplan kent een looptijd van 5 jaar en heeft een doorkijk voor de middellange termijn (15 jaar). Daardoor heeft de gemeente een redelijk inzicht in de kosten op langere en kortere termijn.

Uit het VGRP blijkt dat het tarief voor de rioolheffing in de afgelopen jaren is gestegen met jaarlijks 3%. Voor de geplande vervanging van de vrijvalriolering is geen voorziening opgenomen: een voorziening voor de toekomst zou een tariefsverhoging van 25% in de huidige planperiode betekenen. De Raad heeft er daarom voor gekozen om voor de vervanging van vrijval riolering (gepland in 2030) geen voorziening te nemen. Het risico bestaat dat de gemeente in 2030 voor hoge kosten komt te staan, die moeten worden verrekend in het tarief.

De kostendekkingsgraad is in Halderberge in de huidige planperiode stabiel en de tarieven zullen tot en met 2014 3% per jaar stijgen.

De rioolheffing is in Halderberge voor eenpersoonshuishoudens lager, en voor meerpersoonshuishoudens hoger dan het landelijke gemiddelde. Hierbij moet worden opgemerkt dat, zoals eerder beschreven, er in de berekening van het tarief geen rekening is gehouden met de vervanging van de vrijvervalriolering in 2030. De Raad heeft ervoor gekozen om kosten voor vervanging naar de lange termijn door te schuiven, om zo het tarief relatief laag te kunnen houden.

De beheerkosten en gemiddelde jaarlijkse investeringen in de riolering zijn in Halderberge hoog ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Mogelijke verklaring voor deze verschillen is de hoge leeftijd van de vrijvervalriolering (37,1 jaar gemiddeld in Halderberge, ten opzichte van 30,1 jaar gemiddeld landelijk), waardoor de gemeente mogelijk meer dan gemiddeld moet uitgeven voor onderhoud en renovatie.

Op projectniveau wordt een vergelijking opgesteld van de geraamde/begrote kosten en de daadwerkelijk gemaakte kosten. De gemaakte kosten komen op een meer geaggregeerd niveau in de jaarrekening terug en worden op hoofdlijnen via de regulier P&C cyclus aan de Raad gerapporteerd.

De doorberekening van kosten is niet in één document terug te vinden, maar wordt toegelicht in diverse documenten, waardoor de doorberekening onvoldoende transparant is. Voor inzicht zijn de volgende documenten benodigd: het VGRP, de programmabegroting en de beheersbegroting. In het VGGRP is aangegeven welke lasten worden meegenomen in de berekening van tarieven. De exploitatielasten worden in de programma- en beheersbegroting toegelicht en voor de toelichting op de kosten voor overhead wordt naar de programmabegroting verwezen.

Aanbeveling 2: geef in het VGRP een integrale toelichting van alle kosten die vanuit de gemeente worden toegerekend aan het tarief. Pas deze methodiek toe op de meerjarige kostendekkingsberekening in het VGRP.

7.5 Bestuurlijke invalshoek

Kaderstelling door de Raad vindt primair plaats via de vaststelling van het gemeentelijk rioleringsplan en het verbreed gemeentelijk rioleringsplan. In het GRP zijn doelstellingen en kwaliteitseisen geformuleerd, maar deze zijn niet altijd even meetbaar geformuleerd. In het VGRP zijn doelstellingen niet verder uitgewerkt in maatregelen en functionele eisen. Er zijn weliswaar activiteiten benoemd, maar deze omvatten elk eigen doelstellingen. Onduidelijk is in hoeverre deze doelstellingen en daarbij behorende methode zich verhouden tot de hoofddoelstelling ten aanzien van het rioleringsbeleid.

Rioleringsprojecten worden periodiek intern geëvalueerd op basis van begrotingsrapportages. De verantwoording richting de Raad heeft een sterk financieel karakter en is minder inhoudelijk van aard. De Raad wordt op hoofdlijnen

geïnfomeerd over de realisatie van doelstellingen/activiteiten en projecten. In de jaarrekening wordt een totaal overzicht van de voortgang (investeringen) van de projecten gegeven. De Raad wordt niet geïnfomeerd over de realisatie van de inhoudelijke doelstellingen uit het VGRP, maar vooral over de realisatie van activiteiten op projectniveau. Een totaal overzicht van alle rioleringsopgaven op programmaniveau ontbreekt.

Eveneens worden er geen (tussentijdse) evaluaties van het gevoerde rioleringsbeleid gehouden. De mogelijkheden voor de Raad om te controleren of de doelstellingen van het rioleringsbeleid worden gerealiseerd, zijn daardoor beperkt. De Rekenkamer concludeert dat in ieder geval twee doelstellingen nog niet zijn gerealiseerd, namelijk: de basisinspanning is nog niet gehaald en de OAS-studie is nog niet afgerond.

Aanbeveling 3: Voer evaluaties uit van uitgevoerde rioleringswerken om daarvan te leren en betrek de lessen bij de planning en uitvoering van werken in de daaropvolgende jaren.

Aanbeveling 4: Evalueer periodiek de uitvoering van onderhoud en grotere projecten. Rapporteer aan het bestuur de voortgang op programmaniveau ('totaalplaatje') en benoem eventueel gevonden verbeterpunten (leerervaringen).

7.6 Inhoudelijk-technische invalshoek

De gemeente Halderberge heeft nog onvoldoende inzicht in de kwaliteit van de bestaande riolering. Nog niet alle riolering is door de gemeente middels inspectie in beeld gebracht. 36% van de riolering moet nog worden geïnspecteerd. Ook beschikt de gemeente nog niet over een beheerprogramma, waardoor reparatie en vervanging nu nog handmatig wordt uitgewerkt.

In Halderberge is een groot aantal van de maatregelen uit het GRP gerealiseerd. In een aantal basisrioleringsplannen zijn maatregelen nog eens nader gespecificeerd. Er ontbreekt echter nog een heldere meerjarenplanning die is uitgewerkt in jaarplannen.

Hoewel niet alle maatregelen uit het GRP zijn gerealiseerd, is volgens de gegevens uit het VGRP de doelstelling nagenoeg gehaald. Transparantie in realisatie op projectniveau is niet aanwezig. Uit de interviews is gebleken dat ten gevolge van de personele onderbezetting vertraging optreedt in de uitvoering van VGRP en/of projecten.

De gemeente Halderberge heeft voor de benchmark van Rioned geen uitgebreide inhoudelijk technische informatie aangeleverd. Hierdoor is vergelijking met andere gemeenten (op basis van de benchmark) niet mogelijk. Informatie over het aantal verstoppingen en klachten/meldingen is alleen bekend over 2009 en bedragen circa 300 klachten en meldingen.

Geconcludeerd kan worden dat er in Halderberge sprake is van zorg met betrekking tot de hoeveelheid werk en de personeelscapaciteit, die ook zorgt voor het ontbreken van een gedegen meerjaren onderhoudsplanning (en mogelijk ook het onvoldoende registreren van klachten en meldingen).

Aanbeveling 5: Neem maatregelen om te komen tot actuele inspectie gegevens, een meerjaren onderhoudsplanning en het aantal klachten. Breng cijfers in kaart over het aantal verstoppingen, reparaties en klachten over het rioolstelsel om hierop beter in te spelen.

Aanbeveling 6: Maak gebruik van een geautomatiseerd beheerprogramma en stel jaarlijkse beheerplannen op, zodat een beter inzicht wordt verkregen in de kwaliteit van het rioolstelsel.

8 Reactie College

Op 9 augustus 2011 heeft de Rekenkamer het conceptrapport aangeboden voor bestuurlijk hoor en wederhoor. Het College heeft hierop gereageerd bij brief van 7 september 2011. De inhoud van deze brief is onderstaand integraal verwoord.

Geachte heer de Schipper,

De afgelopen periode heeft u in de gemeente Halderberge een onderzoek uitgevoerd naar het onderwerp "Riolerings beleid en -beheer". Op 9 augustus jl. heeft u ons de conceptrapportage doen toekomen. Graag maken wij van de mogelijkheid gebruik om te reageren op dit voorstel en de door u getrokken conclusies en gedane aanbevelingen.

Op de eerste plaats willen u complimenteren met de zorgvuldigheid waarin u dit onderzoek heeft uitgevoerd. Alhoewel de tijdsplanning in sommige gevallen vrij krap was en de hoeveelheid aan informatie overvloedig was heeft u kans gezien om in een relatief kort tijdsbestek een rapportage op te stellen waarin een goed beeld wordt geschetst van de werkelijkheid en waarin wij ons als organisatie goed herkennen.

In deze brief zullen we beginnen met een aantal algemene opmerkingen waarna we zullen reageren op de in het rapport gedane aanbevelingen.

Algemeen:

In de rapportage wordt melding gemaakt van het feit dat voor het vervangen van vrijvervalriolering geen voorziening is genomen. De verwachting is dat rond het jaar 2030 de jaarlijkse investering fors zal stijgen. Het risico bestaat dat de gemeente en toekomstige generaties vanaf die periode voor hoge kosten komt te staan. Gezien de grote impact die dit besluit kan veroorzaken hebben wij dit risico goed overwogen. Met het oog op het huidig economische klimaat en de forse bezuinigingen waarvoor we ook als gemeente aan de lat staan is echter bewust gekozen voor het niet opnemen van een dergelijke voorziening. Bij het voorstel aan de raad om het vGRP vast te stellen is dit ook specifiek beschreven in de risicoparagraaf. Deze keuze is daarom ook bestuurlijk breed gedragen.

Uit dit rapport komt prominent naar voren dat we onvoldoende formatie hebben op het gebied van riolering en waterhuishouding. Wij delen deze zorg. Bij het vaststellen van het vGRP 2010-2014 is aangegeven dat er sprake is van een onderbezetting van 1,55 fte. Om te kunnen voldoen aan de wettelijke taken en geen grote achterstanden op te lopen is bij vaststelling van dit plan ook besloten om de formatie uit te breiden met 1 fte. Als gevolg van de krapte op de arbeidsmarkt binnen deze sector hebben wij vooralsnog deze functie niet kunnen invullen. Voorlopig wordt daarom ingehuurd via een extern bureau. Buiten de in het vGRP bedongen uitbreiding van de formatie kan opnieuw geconcludeerd worden dat de afdeling riolering nog steeds onderbezet is.

Ondanks het feit dat er afgelopen jaren fors is geïnvesteerd in de aanpak van wateroverlast blijft dit een belangrijk aspect binnen onze gemeente. Naast de nog heersende problemen zijn er ondertussen al veel successen te benoemen. We noemen Groene Woud en Industrieweg en Spuilaan te Oudenbosch, Veerkensweg en Schoolstraat te Oud Gastel, Pastoor van Breugelstraat te Bosschenhoofd en de Oude Antwerpse Postbaan te Hoeven. Als gevolg van het groeiende verhard oppervlak, de veranderingen in het klimaat en de slecht doorlatende grondsamenstelling in ons gebied, blijft dit voor onze gemeente een enorme opgave zowel in financiële als personele middelen.

Graag willen wij ingaan op de aanbevelingen zoals deze in het rapport zijn opgenomen.

1. Continueren inspanning om OAS studie te hervatten en te voldoen aan basisinspanning.

De OAS studie wordt voorgezeten door het waterschap. De aangesloten gemeenten hebben nauwelijks een sturende rol in de planning. De studie is inmiddels hervat en zal naar verwachting in de eerste helft van volgend jaar worden afgerond. Ook het behalen van de basisinspanning heeft bij ons een hoge prioriteit. Als gevolg van een hoog percentage aangesloten verhard oppervlak staat onze gemeente, zoals eerder in deze brief genoemd, voor een forse opgave. Om hieraan te kunnen voldoen zijn forse investeringen nodig. Om de financiële en personele impact zo veel mogelijk te beperken streven wij er naar om de maatregelen zo veel mogelijk te spreiden over de komende jaren.

2. In vGRP toelichting op kosten die vanuit de gemeente worden toegerekend aan het tarief.

De financiële paragraaf is getoetst door de provincie Noord Brabant en akkoord bevonden. Bij de opstelling van het nieuwe vGRP zullen wij indien dit wenselijk is nog meer aandacht besteden aan het verduidelijken van toerekeningen op het tarief,

3. Evaluaties uitgevoerde rioleringswerken

Binnen de afdeling worden alle uitgevoerde werken uitvoerig geëvalueerd. Een en ander wordt echter niet vastgelegd in formele verslagen. Wij zullen uw aanbeveling overnemen en zullen dit soort evaluaties binnen de afdeling formaliseren.

4. Evalueer de uitvoering van grotere projecten naar de raad.

Om efficiënt te blijven werken worden de evaluaties naar de raad zo veel mogelijk verwerkt in de formele P&C cycli. Naar onze mening sluit deze werkwijze goed aan op de afspraak om de raad niet op detail maar op hoofdlijnen te informeren.

5. Neem maatregelen om te komen tot actuele inspectiegegevens en breng gegevens in kaart over het aantal verstoppingen enz.

Het vGRP geeft aan dat wij jaarlijks ca. 7% van het totale rioolstelsel inspecteren. Dit is een landelijk geaccepteerde hoeveelheid. Het beschikbare budget is hierop ook afgestemd.

Halderberge beschikt inmiddels over een geavanceerd meldingssysteem waarin op een duidelijke en overzichtelijke manier storingen en verstoppingen kunnen worden vastgelegd.

6. maak gebruik van een geautomatiseerd beheerprogramma

Wij onderkennen het gemis van een geautomatiseerd beheerprogramma. In 2010 is tussen VNG en UvW een overeenkomst gesloten om de samenwerking in de waterketen te versnellen. De afspraken binnen dit akkoord worden regionaal uitgewerkt. In onze regio is er voor gekozen om dit via het verband "Samenwerking Water West-Brabant (SWWB) te doen. Binnen deze samenwerking zijn 25 gemeenten vertegenwoordigd. Op dit moment wordt intensief gesproken over allerlei vormen van samenwerking binnen het vakgebied riolering. Wij denken dat de aanschaf en het beheren van een geautomatiseerd beheerprogramma prima op regionale schaal opgepakt kan worden. Wij zullen deze aanbeveling dan ook meenemen naar het regionale overleg.

Tenslotte willen wij nog benadrukken dat het van belang is dat de koepelnotitie betreffende het onderzoek van de 6 gemeenten tegelijkertijd met deze rapportage wordt aangeboden aan onze gemeenteraad. Met deze koepelnotitie wordt immers duidelijk hoe het rioleringsbeleid en -beheer in de regio is vormgegeven en op welk niveau wij als gemeente hierin acteren.

Wij hopen u hiermee voldoende te hebben bericht en zien uit naar het definitieve rapport over onze gemeente.

Hoogachtend,

burgemeester en wethouders van de gemeente Halderberge,
de secretaris, de burgemeester,

drs. H.J.J.M. Roels

G.A.A.J. Janssen

Cop y OT werken, J. Maaskant, H. Hilligehekken, M. Gudde, B. Suijkerbuijk.

9 Nawoord

Met genoegen constateert de Rekenkamer dat het College instemt met de conclusies en aanbevelingen en ook verder aangeeft op welke wijze hiermee omgegaan zal worden om zo het rioleringsbeleid- en beheer waar mogelijk nog verder te verbeteren.

Bijlagen

Bijlage 1: Literatuurlijst

Bijlage 2: Lijst van geïnterviewde personen

Bijlage 3: Normenkader

Bijlage 4: Aandachtspunten raadsleden voor het onderzoek

Bijlage 5: Doelen, functionele eisen, maatstaven en meetmethoden gemeente Halderberge

Bijlage 1: Literatuurlijst

Gemeente Halderberge

- Advies VGRP Halderberge 2010-2014, (2 september 2010), waterschap Brabantse Delta.
- Basisrioleringsplan Bosschenhoofd, (20 mei 2008), gemeente Halderberge.
- Basisrioleringsplan Oud Gastel, (25 november 2008), gemeente Halderberge.
- Basisrioleringsplan Stampersgat, (24 mei 2007), gemeente Halderberge.
- Benchmark Rioleringszorg, meten, vergelijken en verbeteren, Gemeenterapport 2010 Halderberge, (2 maart 2011), Stichting Rioned.
- Bestuursrapportage najaar 2010, (2010), gemeente Halderberge.
- Bestuursrapportage najaar 2006, (23 november 2006), gemeente Halderberge.
- Bestuursrapportage najaar 2007, (20 december 2007), gemeente Halderberge.
- Bestuursrapportage najaar 2008, (18 december 2008), gemeente Halderberge.
- Bestuursrapportage najaar 2009, (10 december 2009), gemeente Halderberge.
- Bestuursrapportage voorjaar 2006, (29 juni 2006), gemeente Halderberge.
- Bestuursrapportage voorjaar 2007, (31 mei 2007), gemeente Halderberge.
- Bestuursrapportage voorjaar 2008, (29 mei 2008), gemeente Halderberge.
- Bestuursrapportage voorjaar 2009, (3 juni 2000), gemeente Halderberge.
- Clusterjaarplan 2010 gemeente Halderberge afdeling Werken, cluster Civieltechniek, (2010), gemeente Halderberge.
- Clusterjaarplan 2011 gemeente Halderberge afdeling Werken, cluster Civieltechniek, (2011), gemeente Halderberge.
- Diverse interne adviesnota's afsluiten kredieten, gemeente Halderberge.
- Gemeentelijk Rioleringsplan 2005-2009 gemeente Halderberge (23 juni 2005), gemeente Halderberge.
- Gemeentelijk Waterplan Halderberge (30 september 2004), gemeente Halderberge, Waterschap Brabantse Delta, Brabant Water en provincie Noord-Brabant.
- Interne adviesnota B&W Afsluiten krediet "Uitvoeringskosten Groene Woud" te Oudenbosch, (22-7-2010), gemeente Halderberge.
- Interne adviesnota B&W Afsluiten krediet Renovatie rioolgemalen (28-9-2010), gemeente Halderberge.
- Interne adviesnota B&W Afsluiten krediet Sparrenstraat (A10546), (31-8-2010), gemeente Halderberge.
- Jaarverslag en jaarrekening 2009 gemeente Halderberge, (april 2010), gemeente Halderberge.
- Jaarverslag en jaarrekening 2006 gemeente Halderberge, (april 2007), gemeente Halderberge.
- Jaarverslag en jaarrekening 2007 gemeente Halderberge, 'Samen aan het werk', (april 2008), gemeente Halderberge.
- Jaarverslag en jaarrekening 2008 gemeente Halderberge, (april 2009), gemeente Halderberge.
- Kostendekkingsplan GRP 2005-2009 definitieve versie, gemeente Halderberge.
- Milieubeleidsplan 2009-2012 gemeente Halderberge (30 oktober 2009), gemeente Halderberge.
- Programmabegroting 2006, (augustus 2005), gemeente Halderberge.
- Programmabegroting 2007, (september 2006), gemeente Halderberge.

- Programmabegroting 2008, 'Samen aan het werk', (september 2007), gemeente Halderberge.
- Programmabegroting 2009, 'Samen aan het werk', (september 2008), gemeente Halderberge.
- Programmabegroting 2010, (september 2009), gemeente Halderberge.
- Raadsvoorstel Algemene Verordening Ondergrondse Infrastructuren Halderberge 2009 (16 juli 2009), gemeente Halderberge.
- Raadsvoorstel tot vaststellen verbreed gemeentelijk rioleringsbeleid 2010-2014, (30 september 2010), gemeente Halderberge.
- Rekenkameronderzoek Quick-Scan Bestuursrapportage gemeente Halderberge, maart 2011
- Riolering 2009 (excelbestand met meldingen en klachten), gemeente Halderberge.
- Stand van zaken aansprakelijkheidsstelling 2009, gemeente Halderberge.
- Stand van zaken aansprakelijkheidsstelling 2010, gemeente Halderberge.
- Uitvoeringsprogramma Water 2011 gemeente Halderberge.
- Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan gemeente Halderberge 2010-2014 (30 september 2010), gemeente Halderberge.
- Verslag bestuurlijk overleg gemeente Halderberge en waterschap Brabantse Delta (3 december 2009).
- Verslag bestuurlijk overleg gemeente Halderberge en waterschap Brabantse Delta (29 juni 2010).
- Zomernota 2010-2013, gemeente Halderberge.

Overige documenten

- Artikel 228a Gemeentewet.
- Basisovereenkomst Grondwatermeetnet 9 West Brabantse gemeenten (10 september 2010).
- Brief aansluiting 3 panden Klein Oosterhout (12 mei 2005), gemeente Gilze en Rijen.
- Handreiking kostentoerekening leges en tarieven (januari 2010), Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- Inspectiekaart globale inspectie, CROW.
- Reactie definitief VGRP gemeente Halderberge, (13 december 2010), provincie Noord-Brabant.
- Riooloverstorten deel 2 – Eenduidige basisinspanning' nadere uitwerking van de definitie van de basisinspanning, (juni 2001) Commissie Integraal Waterbeheer.
- Samenwerkingsovereenkomst "Aanleg grondwatermeetnet" (24 februari 2010).
- VNG is een Model kostenonderbouwing rioolheffing (versie 1.0, januari 2010).
- Waterbeheerplan Brabantse Delta 2010-2015; water beweegt, (9 december 2009) Waterschap Brabantse Delta
- Waterbeheerplan Brabantse Delta 2010-2015; water beweegt, (9 december 2009) Waterschap Brabantse Delta.

Geraadpleegde websites

- [http://www.europadecentraal.nl/menu/544/Richtlijn stedelijk afvalwater.html](http://www.europadecentraal.nl/menu/544/Richtlijn_stedelijk_afvalwater.html), maart 2011.
- www.brabantsedelta.nl, maart 2011.
- www.halderberge.nl, april 2011.
- www.synfra.nl, mei 2011
- www.waterwet.nl , maart 2011.

Bijlage 2: Lijst met geïnterviewde personen

Gemeente Halderberge

- dhr. Peter Bons (Wethouder financiën)
- dhr. Jac Borghouts (beleidsmedewerker beheer)
- dhr. Tiny Kolsters (clustercoördinator buitendienst)
- dhr. Jasper Maaskant (beleidsmedewerker riolering en water)
- dhr. Mark Gudde (medewerker riolering en water)
- dhr. Harry Hilligeheken (manager afdeling werken)
- dhr. Hans Huijsmans (clustercoördinator Civieltechniek)
- dhr. Jurgan Farla (financieel consulent)
- dhr. Bert Suijkerbuijk (wethouder Werken)

Overige

- mw. Karin Mol (Adviseur Water- en Emissiebeheerder)

Bijlage 3: Normenkader

Hieronder zijn per subvraag de normen weergegeven.

a. Algemeen: op welke wijze is het rioleringsbeleid tot stand gekomen, en heeft dit geresulteerd in duidelijke doelstellingen?
i. Binnen welke (o.a. wettelijke) kaders wordt het beleid gevormd en uitgevoerd? Norm: Gemeenten hebben gemeentelijke rioleringsplannen opgesteld conform artikel 4.22 van de Wet milieubeheer.
ii. In hoeverre is het rioleringsbeleid een integraal onderdeel van milieubeleid en integraal waterbeheer? Norm: Doelstellingen betrekking hebbende op rioleringsbeleid zijn opgenomen in het milieubeleid en integraal waterbeheer beleid van gemeenten.
iii. In hoeverre is er bij de beleidsvorming en uitvoering sprake van een effectieve samenwerking met andere organisaties, met name het waterschap? Norm: De wijze van samenwerking met andere organisaties en afspraken hieromtrent zijn vastgelegd in relevante documenten (overeenkomst). De afspraken zien toe op inhoudelijke samenwerking (bijvoorbeeld afspraken over OAS-studies). Periodiek vindt overleg plaats tussen gemeenten en organisaties als het waterschap en nutsbedrijven in het kader van het rioleringsbeleid. Afspraken worden uitgevoerd en gemonitord.
iv. Zijn bij de vaststelling van het rioleringsbeleid duidelijke doelstellingen en kwaliteitseisen geformuleerd, bijvoorbeeld m.b.t. de behandeling van afval- en hemelwater, en het voorkomen van wateroverlast? Norm: Het waterbeheerplan of rioleringsplan van de gemeente bevatten duidelijke en meetbare doelstellingen en kwaliteitseisen.
v. Wordt geanticipeerd op nieuwe wetgeving? Norm: Het rioleringsplan en andere relevante documenten zoals de jaarlijkse beheerplannen worden actueel gehouden naar aanleiding van nieuwe wetgeving.
vi. In hoeverre bereidt de gemeente zelf het beleid voor, dan wel wordt hiervoor gebruik gemaakt van externe deskundigheid? Beschikt de gemeente zelf over voldoende kennis? Norm: Uit relevante informatie blijkt (zoals de jaarlijkse onderhoudsplannen en uitvoering daarvan) dat gemeenten goed zelf invulling kunnen geven aan het jaarlijkse onderhoud en beheer, gebruik makende van externe deskundigheid voor specifieke taken.
b. Vanuit een financiële invalshoek: welke kosten zijn aan het rioleringsbeleid en –beheer verbonden, en hoe worden deze kosten aan inwoners en bedrijven in rekening gebracht? Waardoor worden -- op hoofdlijnen – verschillen in tariefstelling tussen de betrokken gemeenten veroorzaakt?
i. Heeft de gemeente een voldoende betrouwbaar inzicht in de kosten op langere en korte termijn? Norm: Het rioleringsplan is gebaseerd op actuele inspecties en actuele gegevens over het rioleringsstelsel. Jaarlijks wordt op basis daarvan een plan opgesteld voor onderhoud, aanleg en vervanging van riolering, waarin de kosten op langere en kortere termijn inzichtelijk worden gemaakt.
ii. Zijn de lasten naar evenredigheid verdeeld over het huidig en toekomstig gebruik, c.q. over huidige en toekomstige generaties?

	<p>Norm: Bij de verdeling van de lasten is rekening gehouden met huidig en toekomstig gebruik (toekomstige investeringen, vervangingen).</p>
iii.	<p>Welke activiteiten/projecten uit het rioleringsplan zijn uitgevoerd tegen welke kosten?</p> <p>Norm: De activiteiten/projecten uit het rioleringsplan zijn ook daadwerkelijk uitgevoerd conform de planning. Begrote en werkelijke kosten van deze activiteiten / projecten zijn administratief vastgelegd en binnen budget.</p>
iv.	<p>Zijn ramingen gebaseerd op objectieve kengetallen? in hoeverre is sprake van een verschil tussen de geraamde kosten en de uitgaven? Wat zijn verklaringen voor eventuele verschillen tussen raming en realisatie, en heeft dat geleid tot aanpassing van de ramingsystematiek?</p> <p>Norm: de ramingsystematiek is vastgelegd in relevante documenten. Ramingen zijn gebaseerd op objectieve kengetallen. Er is een overzicht van de geraamde kosten en daadwerkelijke uitgaven en er is een verklaring gegeven van eventuele verschillen.</p>
v.	<p>Hoe heeft aanbesteding plaatsgevonden?</p> <p>Beschrijvende vraag.</p>
vi.	<p>Zijn alle componenten die in het tarief zijn opgenomen, daarin ook terecht opgenomen?</p> <p>Norm: De componenten die in het tarief zijn opgenomen zijn conform geldende regelgeving.</p>
vii.	<p>Is er ook in financieel opzicht een systematische afstemming tussen onderhoud / renovatie van wegen en van riolen, en hoe worden gezamenlijke kosten toegerekend?</p> <p>Norm: De onderhoudsplannen onderhoud/renovatie van wegen en riolen zijn op elkaar afgestemd. Er zijn afspraken gemaakt over de wijze van afstemming met het onderhoud en de reconstructie van wegen en deze afstemming vindt periodiek plaats.</p> <p>Financieel zijn alleen die kosten van de weg in rekening gebracht bij het rioleringsfonds die ook direct zijn te relateren aan de werkzaamheden voor de riolering.</p>
iii.	<p>Welke kosten (bijv. overhead, rente) worden vanuit de gemeente doorberekend?</p> <p>Norm: De wijze van kostentoerekening is vastgelegd in relevante documenten.</p>
ix.	<p>Hoe worden de kosten doorberekend aan de burgers? Zijn de kostentoerekening van het rioolrecht, de heffingsgrondslagen en het tarievenbeleid doeltreffend en doelmatig?</p> <p>Norm: De wijze van kostentoerekening bevat voldoende waarborgen voor een goede doorberekening en is gebaseerd op het rioleringsplan met een meerjaren perspectief voor onderhoud en vervanging, reconstructie.</p>
x.	<p>Kan een verklaring worden gegeven voor de verschillen in tariefstelling t.o.v. andere gemeenten?</p> <p>Beschrijvende vraag:</p> <p>Verklaringen voor verschillen in tariefstelling kunnen bijvoorbeeld blijken uit technische verschillen verwoord in het rioleringsplan, beleidsmatige keuzes met een effect op de kosten, belangrijke investeringen die buiten de financiële ramingshorizon zijn gehouden (doorgeschoven naar volgende generatie), verschillen in heffingsmaatstaf, kostenefficiëntie en de wijze van toerekening van kosten.</p>

c. Vanuit een bestuurlijke invalshoek: is de gemeenteraad in staat gesteld om invulling te geven aan zijn kaderstellende en controlerende rol?
i. Hoe kan de Raad kaders stellen en controleren? Wordt de Raad in de gelegenheid gesteld om op basis van alternatieven tot keuzes te komen? Norm: de gemeenteraad heeft kaders gesteld in het rioleringsplan. Er zijn alternatieve keuzes aan de Raad voorgelegd (eventueel via vooroverleg met de Raadscommissie), waarna het rioleringsplan door de Raad is vastgesteld.
ii. Is de bestuurlijke informatievoorziening tijdens de uitvoering van het beleid juist, tijdig en volledig? Norm: Raad en College hebben afspraken gemaakt omtrent de bestuurlijke informatievoorziening tijdens de uitvoering. De informatie die de Raad ter beschikking heeft voldoet aan de eisen die daaraan zijn gesteld. De informatie is actueel en eventuele afwijkingen tijdens de uitvoering worden gerapporteerd. De Raad ontvangt jaarlijks een rapportage over de uitvoering van het jaarlijkse rioleringsbeheer.
iii. Is de bestuurlijke evaluatie achteraf na de realisatie van investeringen adequaat? Norm: Periodiek worden evaluaties van uitgevoerde werken opgesteld en besproken in de Raad.
iv. Heeft de Raad inzicht in de mate waarin inhoudelijke doelstellingen worden bereikt? Norm: De Raad ontvangt (meestal) jaarlijkse rapportages over het rioleringsbeheer waaruit de mate van realisatie van de doelstellingen blijkt.
d. Vanuit een inhoudelijk-technische invalshoek: is er een logische samenhang tussen de in het rioleringsbeleid nagestreefde doelstellingen en de getroffen / voorziene maatregelen, en zijn in de beleidsvorming alternatieven overwogen? Kan worden vastgesteld of de maatregelen er inderdaad toe leiden dat op doeltreffende en doelmatige wijze de vooraf gestelde doelen gerealiseerd worden?
i. Heeft de gemeente een goed inzicht in de kwaliteit van de bestaande riolering? Norm: Periodiek vinden inspecties plaats van de bestaande riolering.
ii. Zijn de voorgestelde maatregelen in het gemeentelijk rioleringsplan voldoende onderbouwd? Norm: Bij het opstellen van het rioleringsplan is gebruik gemaakt van praktisch toepasbare kennis voor beleidsvoorbereiding, planning, ontwerp, aanleg, beheer en onderhoud (bijvoorbeeld CROW-normen en inzichten).
iii. Wordt op grond van het beleid tot een logische prioriteitenstelling en planning gekomen? Norm: De gemeente heeft een planning en prioriteitenlijst opgesteld welke logisch voortvloeien uit het rioleringsplan, de meerjarenplanning en de vertaling daarvan in jaarlijkse plannen.
iv. Wat is de mate van realisatie van de voorgenomen maatregelen ten opzichte van de planning? Norm: Uit de rapportages blijkt dat de realisatie van de voorgenomen maatregelen conform de planning is.
v. Hoe vindt afstemming plaats met het onderhoud en de reconstructie van wegen? Norm: De (technische afwegingscriteria in de) onderhoudsplannen onderhoud/renovatie van wegen en riolen zijn op elkaar afgestemd. Er zijn

afspraken gemaakt over de wijze van afstemming met het onderhoud en de reconstructie van wegen en deze afstemming vindt periodiek plaats.

vi. Kan worden vastgesteld of de maatregelen er inderdaad toe leiden dat op doeltreffende en doelmatige wijze de vooraf gestelde doelen gerealiseerd worden?

Norm: in rapportages is vastgelegd in hoeverre doelstellingen worden gerealiseerd.

vii. In hoeverre geeft het rioleringsbeleid en -beheer bij inwoners en bedrijven aanleiding tot klachten?

Beschrijvende vraag.

Bijlage 4. Aandachtspunten raadsleden voor het onderzoek

Tijdens een gesprek met raadsleden van de gemeente Halderberge zijn voor dit onderzoek een aantal aandachtspunten meegegeven. In onderstaand overzicht is weergegeven op welke plaatsen in deze rapportage op deze aandachtspunten is ingegaan.

Aandachtspunten Raad gemeente Halderberge	Locatie verwerking aandachtspunt in rapportage
1. Zijn afschrijvingstermijnen uniform (vergelijk andere gemeenten)?	Hoofdstuk 4, § 4.1
2. Bij een toerekening van kosten, welke kosten worden dan meegenomen? Ook de personeelskosten?	Hoofdstuk 4, § 4.1, § 4.6, § 4.7
3. Wordt er in Halderberge te weinig of te veel aan riolering uitgegeven? "Is wat wij geïnvesteerd hebben goed geweest?"	Hoofdstuk 4 Wij geven geen expliciet oordeel hierover, maar kijken vooral naar de mate waarin de gemeente zelf inzicht heeft in de kosten en in hoeverre de lasten evenredig zijn verdeeld over het huidig en toekomstig gebruik (norm b)
4. Gescheiden rioleringsstelsel: wordt dat meegenomen?	Hoofdstuk 6, § 6.6 Ja, als context bij norm d. Civiel-technische aspecten en ook verklaring voor financiële paragraaf
5. Is het rioleringsstelsel toekomstbestendig?	Hoofdstuk 4, § 4.2. Geen kwalitatieve uitspraken, maar wel wordt aangegeven in hoeverre de gemeente zelf zicht heeft op de kwaliteit en benodigde (toekomstige) investeringen.
6. Hoe is de samenwerking tussen gemeente en waterschap?	Hoofdstuk 3, § 3.4 Wordt meegenomen in het onderdeel samenwerking en afstemming met (externe) partners.
7. IBA's	Hoofdstuk 2, § 2.2 Hoofdstuk 3, § 3.4
8. Gaan er tegenwoordig andere dingen / stoffen door het riool dan vroeger en welke invloed heeft dat op beheer/onderhoud/kosten?	Aanvullend op het onderzoek is hiervoor informatie verzameld bij de Stoutgroep. In de laatste alinea van § 6.1 wordt antwoord gegeven op de vraag.

Bijlage 5. Doelen, functionele eisen, maatstaven en meetmethoden voor de komende planperiode gemeente Halderberge

Doelen, functionele eisen, maatstaven en meetmethoden GRP 2005 - 2009					
Doel		Functionele eis		Maatstaf	Meetmethode
1	Doelmatige inzameling van het binnen het gemeentelijke gebied geproduceerde afvalwater	1a	Alle percelen binnen het gemeentelijk grondgebied waar afvalwater vrijkomt, moeten zijn voorzien van een aansluiting op de riolering, uitgezonderd specifieke situaties waarbij lokale behandeling doelmatiger is.	Alle percelen zijn voorzien van een aansluiting op het rioleringsstelsel, tenzij de aanleg van (druk)riolering boven het provinciale normbedrag ligt.	Registratie van percelen die niet worden aangesloten op de riolering en in beeld brengen type IBA's. Controle: - Oppervlaktewaterlozers door het waterschap - bodemlozers door gemeente
		1b	Er dienen geen ongewenste lozingen op de riolering plaats te vinden.	Er dienen geen overtredingen te zijn van de lozingsvoorwaarden conform de Wet Milieubeheer.	Controle d.m.v. steekproeven, klachten, registratie en handhaving
				Er dienen geen overtredingen te zijn van de in de planperiode op te stellen aansluitverordening.	Controle op basis van klachten, registratie en handhaving.
		1c	De riolering dient in goede staat te zijn.	Ingrijpmaatstaven mogen niet worden overschreden	Zie bijlage 2 GRP
2	Inzameling van het hemelwater dat niet mag of kan worden gebruikt voor de lokale waterhuishouding.	2a	Alle percelen binnen het gemeentelijk grondgebied waar hemelwater vrijkomt waarvan men zich wenst te ontdoen moeten, indien er geen alternatieven zijn, worden voorzien van een aansluiting op de riolering.	Bij uitbreidingsplannen waterneutraal bouwen ¹⁾ Bij inbreidingen niet aankoppelen per geval bekijken. In bestaand gebied afkoppelen overwogen bij renovatie van de riolering.	Registreren afgekoppelde oppervlakten
		2b	Implementeren van de richtlijnen uit het gemeentelijk waterplan	Onderzoek naar de mogelijkheden tot afkoppeling zijn voor 2007 gereed.	Registratie en controle
		2c	De instroming in riolen en kolken dient ongehinderd plaats te vinden.	Plasvorming t.g.v. verstopte kolken mag niet voorkomen	Waarneming, klachten

3	Transport van het ingezamelde water naar een geschikt lozingspunt	3a	De afvoercapaciteit moet voldoende zijn om gedurende neerslag wateroverlast te voorkomen, uitgezonderd in bepaalde buitengewone omstandigheden.	Geen water op straat bij bui no. 8 uit de module C2100 (is streven!) (in waterplan wordt aangegeven: max. 1 x per 2 jaar)	Hydraulische berekening volgens module C2100
				De vullingsgraad van het DWA-stelsel van (verbeterd) gescheiden stelsels is max. 50%.	Metten, waarneming
		3b	De afstroming dient gewaarborgd te zijn	Ingrijpmaatstaven mogen niet worden overschreden.	Zie bijlage 2 GRP
				Alle inslagpeilen van de gemalen dienen onder de BOK van de laagst inkomende buis te liggen	Waarneming, meting
4	Het beperken van ongewenste emissies naar oppervlaktewater, bodem en grondwater	4a	De vervuilingstoestand van de riolering dient acceptabel te zijn.	Ingrijpmaatstaven mogen niet worden overschreden.	Zie bijlage 2 GRP
		4b	De vuiluitworp via overstorten en lozingsconstructies van het rioleringsstelsel op oppervlaktewater dient beperkt te zijn.	De vuiluitworp moet voldoen aan de door de waterbeheerder geformuleerde eisen.	Door de waterbeheerder aangegeven berekenings- en beoordelingsmethode (CIW-richtlijn)
				Overstortvuil dient binnen 2 werkdagen te worden verwijderd.	Registratie op gemeentalbeheersysteem, waarneming, klachten
4c	Riolen en andere objecten dienen in hoge mate waterdicht te zijn, zodanig dat de hoeveelheid uittredend rioolwater beperkt blijft.	Ingrijpmaatstaven mogen niet worden overschreden.	Zie bijlage 2 GRP		

5	Het beperken van overlast (in de breedste zin van het woord)	5a	De bedrijfszekerheid van de gemalen en andere objecten dient in voldoende mate gewaarborgd te zijn.	Hoofdgemalen dienen allen te zijn voorzien van een storingsmelder die gekoppeld is aan het gemaalbesturings-systeem.	Waarneming
				Overstorten dienen te zijn voorzien van een overstortmeter die is aangesloten op het gemaalbesturings-systeem.	Waarneming
		5b	De stabiliteit van de riolering dient gewaarborgd te zijn.	Ingrijpmaatstaven mogen niet worden overschreden.	Zie bijlage 2 GRP
		5c	De riolering dient zodanig te worden ont- en belucht dat overlast door stank wordt voorkomen.	Er mag geen overlast door stank optreden.	Registratie van klachten met betrekking tot stank
		5d	De rioleringswerkzaamheden zijn afgestemd op de overige werkzaamheden in het openbare gebied	Procedures voor afstemming van de werkzaamheden	Registratie
				De bereikbaarheid van bedrijven wordt zoveel als mogelijk is garanderen.	Waarneming, klachten